

सत्कायेत्तेजक समा-धुँदे
[श्रीरामदास आणि रामदासी मासिक पुस्तकांतून प्रांसद शाळेला]

श्री

रामदास आणि रामदासी

भाग विसावा

र दुष्टा]

गिरिधरकृत

[मणि नववा

श्रीमत दासबोधाची किल्डी

भोडारगृहे भरलो । परी असती आडाकेलो ।
हातास न येतां किल्डो । सर्वे हि अप्राप ॥

ही प्रथ्यं चंकर श्रीकृष्ण देव यानो धुळे येथे आपल्या
श्रीआत्मराम छापलान्यांत छापून
धुळे येथे प्रसिद्ध केला.

सर्वे हक्क राखून ठेविले आहेत.

श्रीमत दासबोधाची किल्डी

अनुक्रमणिका

प्रस्तोत्रना

(१) सद्गुरुकृपा

(२) श्रीसमर्थदेव

चार किल्डी

(१) प्रव्याप्तिवार्य	५० १-१९
(२) प्रव्याप्तिवार्य	५० १९-२८
(३) प्रव्याप्तिवार्य	५० २८-३३
(४) आत्माजुभव	५० ३१-४४

शुद्धि

॥ श्रीराम ॥

श्रीपत् दासबोधाची किळी

प्रस्तावना

सहुरुद्धपा आणि श्रीसमर्थदद्य

सहुरुद्धपा ते चिकिळी ।
जेंग तुळिक प्रकाशाची ।
द्वैतकपादे उघडडली ।
येकसर्वे ॥ ७-२-१५

श्रीमत् दासबोध महाजे च श्रीसमर्थदद्य हेय. दासबोधांत श्रीसमर्थांची आपल्या 'जीर्चीचे गुज' सांगितलेले आहे. अथीत श्रीसमर्थदद्य याची ओळख वहाची अशी ज्याला हृष्णां असेल त्यांने श्रीमत् दासबोध-मन्थाचा अखंड छंद बोटला पाहिजे. पण, दासबोधाची नुसरती पारायणे कलन किंवा गिरिधरासारख्यांची त्यावरील विवरणे वाचून किंवा दादामहाराजासारख्यांच्या मुखाने श्रवण करून दासबोध समजेल काय । नाही, हीं सर्वे साधने पाहिजेत, अखंड श्रवण मनन पाहिजे हे सर्वे खरे, पण केवळ एवढाने कायभीग साधणे कठीण आहे. श्रीसमर्थदद्याचा आपणास ठाव लागावा ही आपली मनीषा । पण, सामान्य मनुष्य हि आपले हृष्ट सहसा कळून देत नाही, तेथे लनाळ्यामध्ये जाजन राहणारे, वङ्घा ध्यानस्थ असणारे, सर्वदा उदासवृत्तीने वागणारे, पुरते कोणाकडे न पाहणारे, पुरते कोणाची न बोलणारे, पुरते एके स्थळी न राहणारे, अंतरी नाना कळा असणारे, मौन धारण करणारे, आपली अंतरीस स्थिती दुष्क्षयाच्या अनुमानाला न येऊ देणारे, बैलोक्याचे बैमाव तृणतुळ्य करणारे, निस्पृहपणे सर्वच संचार करणारे, सर्वे काळ नित्यनृत्य हिंडणारे, सावधपणे ज्याला त्याला भेट देणारे, एक वेष न करणारे, अखंड विश्वाची चिंता करणारे,

बहुविष चालणा करणे, जाणायाचे न सापणारे, असे महाराष्ट्रुच श्रीसमर्थ आपल्या हृदयाचा ठाव आपणांसारख्यात पट्कर लागू देतील हे कठे शंभवते १ पण मग, श्रीसमर्थहृदयाचा ठाव घेण्याची आपली तळमळ करी शांत नवाची ३ श्रीमत् दासबोधांतील गुज आपणांस कसे समजावे १ दासबोध रुपी मंडारहृदयात ज्या अपत्र वसु भरल्या आहेत त्या आपल्या हाती कशा याच्या ?

भांडारगृहै भरली । परी असती आडकिळी ।
हातास न येता किळी । सत्ते हि अप्राप ॥ ७-२-१३

तरी अशी किळी कोणती, की जी हस्तगत शाली असतां आपणांस श्रीसमर्थ हृदयांत घिलन तेथील प्रेमसर्वस्व उत्तरां येईल ?

सद्गुरुकृपा ते खि किळी ॥

सद्गुरुकृपा हो च ती किळी होय ! या कुळ्याला उत्तरी किळी चालत च नाही. श्रीसमर्थहृदयाचे कपाट इतर साधनांना उपडे ज्ञाल, तर वृथा शीण साच होईल, पण कपाट म्हणून उपडले जाणार नाही. श्रीसमर्थाची कृपा होईल तेहां च दासबोध समजेल.

ती कृपा केहां होईल? त्या कृपेवाचून जेवां आपणांस अज्ञपणी गोड लागणार नाही, दौंप येणार नाही, विषयाचा दीट येईल तेहां ! तेहां,

आपण न म्हणता, श्रीसमर्थ कृपा करतील । आधी आपण सदिल्य बनले पाहिजे. सद्गुरुकृपाची लक्षणे श्रीसमर्थांनी दिलेली च आहेत. ती लक्षणे अंगी बाणली पाहिजेत. ती लक्षणे काय योडी योडकी आहेत? निर्मल, आचारशील, विरक्त, अनुतापी, निष्ठावंत, शुचिभंत, नेमलत, साक्षी, दक्ष, धीर, उदार, प्र-मार्यविषयी तत्पर, परोपकारी, निमेस्तरी, परम शुद्ध, परम सावध, प्रजावंत, प्रेमल, नीतिवंत, स्यांदर्शील, उत्तिवंत, उक्तिवंत, कुलशीलवान, सातिक, साधनकरी, कायाकेशी, स्वतंत्र, जगामेत्र, विवेकी, संसरादुःखी, असा शिष्य असाचा लागतो. त्याच्या हादून नेहमी सत्क्रमै वडावो. सरसंगाची त्याला आचाड असाची. त्याची वासना चांगली आणि उपासना शुद्ध पाहिजे. तो अंतरापासून विषयीं सूर्ण विरक्त असाचा च तसे पूर्ण वैराग्य बाणले नाही तोंवर त्यांने आपली योरवी बांडून साधावे केली पाहिजेत. नित्यनेमाला त्यांने प्राणांती हि विसंबरां कामा नये. अशा अनेक लक्षणांनी युक्त तो च सद्गुरुकृपा त्याचे मुख्य लक्षण म्हणजे त्याचा

सद्गुरुकृपाचनों विश्वास पूर्णे ॥

असला पाहिजे. सद्गुरुकृपाचनों हृदय भाव असणे हे च सद्गुरुकृपाचे मुख्य वैमन्द होय. तो हृदय भाव इतका असाचा कीं, लागतां सद्गुरुकृपाचनपैये । जालं ब्रह्मांड पालंये ।

तरी जयाच्या त्रुद्र भावाच्यै । पालं न धारिजे ॥ ५-३-५३

गुरुने ठार्यो तिथ्याची इतकी अनन्यता असून हि गुरुकृपा शाली नाही, असे कधीं वडले नाही. तात्परी, आपण हो सारी लक्षणे आंगो बाणून वेंक तर च आपण सिद्धिभ्य सरे आणि तर च आपणाकडे शाले. गुरुकृपेवांचून इतर साधनांना उपडे ज्ञाल, तर वृथा शीण आणि गुरुकृपाचा न शाली तर ती सारी साधने घेय होत. रामकृष्णादि अवतारांनी गुरुकृपाच्य केले, तेय इतरांची कथा काय? परमायाच्या विचारांतील हा भारतीयाचा मिळालं आहे. त्याला अपवाद मुळं च नाही. या तिढ्यांताविषयीं जो यांका येईल तो आपले च उक्सान कल्न येईल. असे कोणी हि कंक नये.

जें वेदांचे अभ्यांतरी । ते काढून अपत्यापरी ।

शिव्यश्रवणीं कवळ भरी । उद्वारचवाने ॥ ५-२-१७

हा आधिकार एकत्र्या दुरुरुचा. अयोत्त साधनांतील साधन म्हणजे जें कलन गुरुकृपा होईल ते करणे होय. उत्तीर्ण परायणे करून जे साधनार नाही, अवणमननांने जे प्राप्त होणार नाही, ते गुरुकृपेने कळणार आहे. गुरुकृपा ही च दासबोधाची किळी, की जी हाती येता च दासबोधांत अवघड असे काहीं राहणार नाही. तेहां आतो दुसऱ्या कोणत्या हि साधनाच्या नारीं न लागतो सद्गुरुकृपेतीं आपण चकोराप्रमाणे अनन्य गुरुकृपेवा चालविली पाहिजे. १८४२ चैत्र शुद्ध १.

॥ श्रीरामदातापणमस्तु ॥

—॥५॥ श्रीसङ्कुरस्तवन ॥६॥—

रामदास आणि रामदासी

श्री

पतित मी होतो पावत कि केंद्रे । लागता पाउले स्वामीयाची ॥ १ ॥

स्वामीयाचे रूप देखता नयनी । जाले जनी यनी समाधान ॥ २ ॥

समाधान घडे बहुता तुक्ती । सज्जनाचे चित्तां मिळौ जातां ॥ ३ ॥

मिळतां मिळणी येकयरुप होता । वेगाले पडतां पतन कि ॥ ४ ॥

पतनी पडिले शज्जनानी जाले । चाजटीचे बोले वाजगे कि ॥ ५ ॥

वाजगी बोलिले वेष पालिले । हिंडं कि लागले दारोदारी ॥ ६ ॥

दारोदारी जैसे श्रान हिंडतसे । कामकोधवळ से हृदयामाजी ॥ ७ ॥

हृदयामाजी काळकृत हे कल्पना । दिसे वृंदावना चाहाकारे ॥ ८ ॥

चाहाकारे स्नान चाहाकारे संभ्या । चाहाकारे चिदा दाचितसे ॥ ९ ॥

दाचितसे जना नानापरी भाव । तुडतयाचा भाव झोलाकडे ॥ १० ॥

झोल हा संसार तयांत तुडाला । धोका हा लागला राचांदिवस ॥ ११ ॥

राचांदिवस धोका वाहत कि गेला । काष्ठवत जाला चाळोनियां ॥ १२ ॥

चाळला आपण बोलतसे पण । योरे वयवण करिताती ॥ १३ ॥

करिताती चिता लशाची सर्वदा । मायुरी वेवादा उठताती ॥ १४ ॥

उठतां बैसतां करी नाना चिता । सज्जनाच्या चिता कानकांडे ॥ १५ ॥

कानकांडे जाले तया मुक्ति कैची । जिता कि पाचती नक्षपत ॥ १६ ॥

नक्षपत तुके सज्जन सेचितां । सचे शाळ गीता बोलतसे ॥ १७ ॥

बोलतसे माइया स्वामीचे चचन । सचे हि सज्जन समाधान ॥ १८ ॥

समाधान जाले सज्जन सेचितां । मुक्ति सायोजयता घर रीघे ॥ १९ ॥

घर रीघे रीघी सीघी हे पाहाता । मन हे तत्त्वता रामकृप ॥ २० ॥

रामकृप सर्व कल्याण अंतरी । कीति तिरंतरी जगामाजी ॥ २१ ॥

श्रीमत् दासबोधाची किल्डी

॥ श्रीरामसमर्थ ॥

वेदांसंस्तीचा काच्य सिद्ध भरला । श्रुति शाळप्रन्थ गीता साक्ष संगम केला ।

महत्त्वाच संतजनीं भ्रुभव चाखोला । अश्वन जड जीवा मारं तुपम जाला ॥ १ ॥

जय जया दासबोधा प्रथ्यराज प्रसिद्धा । आरति वोदार्जीन विमळ शान वाळवोधा ॥ २ ॥

नवविधा भक्तिपंचे रामरूप अनुभवी । चातुर्येती शोठा मायाचक उगवी ।

हरिहरहदयां गुण प्रगट दाळो । बद्र कि सिद्ध जाले असळवत मानवी ॥ ३ ॥

वीस हि दशकीचा अनुभव जो पाहे । निय नेम विवरितो स्वयं 'ब्रह्म कि होये ।

अपार पुण्य गाठी तरी श्रवण लाहे । कल्याण लेखकाचे भावगमं हृदय ॥ ३ ॥

॥ श्लोक संगळाचरण ॥

सांगसंत्रियां महोदधिरयं बुद्धिनैरो चदरः ।

समैः काष्ठपतिविनेकचलितः श्रीदासबोधेऽसुतं ।

संसारानलतस मुजनजगज्ञादिविनिष्ठतये ।

संपूर्णकदयानिधिः प्रमथिता श्रीदासबोधो हरिः ॥ १ ॥

॥ श्रीगुडमेलवळाभ्यान ॥

मुगास वात दाटला । नदिप्रवाह खुंडला ।
विचित्र वैष्ण वाहता । सयंक मेखली तुतो ॥ १ ॥

१ या बाह्याचे येथपर्यंत एक पान फाटलेले आहे.

॥ श्रीराम कर्ता ॥

(१)

ग्रंथभावार्थ

नम् सङ्कुरस्वामि अनाथबंधु । दिनानाथ जो नाथ काहृयस्तिथु ।
नमस्कार माझा तुझा पावनाला । मनोभावना जाहली या मनाला ॥१॥
लिलेने तुझ्या प्रथनिर्माण जाला । अतु बैद्यव्य तं स्वामि बङ्गादिकाला ।
अतु बैद्यव्य चाचेसि तां बोलवीले । पुढे शिष्यपारंपरं चालवीले ॥ २ ॥
मला ग्रथमावार्थं तो आकलेना । समुद्रामध्ये काय कोहे कलेना ।
समासामध्ये बोलिले कैसकैसे । सममध्ये मला सांगांसे पेसपेसे ॥ ३ ॥
प्रभु मुख्य प्रथाबिधे साध्य नाहो । परी दर्शीवी हेत भावार्थं काहो ।
मला प्रथपारायणु नित्य बहावे । दयेने तुझ्या रुपा जर्नी मुक्त न्हावे ॥४॥
तुले बोलिजे स्वामि देवाविदेवे । भला निर्मिला ग्रथ हा बोधनावे ।
जर्नी सज्जनी बोलेली दासवोधु । सममध्ये चिकेलाचि दासांसि बोधु ॥५॥
शर्ते दोनि समाप्त हे चीसा योगु । दाहाचे दाहाचे अति दशक भागु ।
तदर्थमध्ये सज्जनी चित्त घावे । घदों प्रथमावार्थं हा अर्थमावे ॥ ६ ॥
सममध्ये गुलारं आरं खेला । समासामध्ये प्रथ हा दर्शीवीला ।
पुढे देव लंबोदर उंदूर तो । तथा शारदा बांदिला सङ्कुर तो ॥ ७ ॥
पाहा शारदा ते असे मुक्तमाया । लया जातते सङ्कुरस्वामिपाया ।
पुढे संत ते सङ्कुरन्या प्रसादे । भले बैसले दिन्य श्रोते प्रबोधे ॥ ८ ॥
धराआपतजादि रोहादि मेरु । तुया काम करन्यतरु शारक्षीरु ।
गुरुनाथजोलानि हे जपमीता । श्रुती पर्तेल्या मोन्यमुद्रा रहातां ॥ ९ ॥
रविचंद्रतेजे परब्रह्म काहो । कज्जा द्रातृशी योडपी दृश्य नाहो ।
करी बेदवेदांत लिङ्गात सारा । परी संत ते राविती तिविकारा ॥ १० ॥
जयाच्या मने लिंगिले सर्व काहो । बहुश्रुत न्याई परत्री उपाई ।
प्रसंगे तुले वक्तव्यालानि घके । नमस्कारिले आदरे संत श्रोते ॥ ११ ॥

कवीच्या उंबे सर्व ही अर्थ जाले । जसे करश्यपी द्रादशादित्य आले ।
जगाच्या तिमोरांथकारा निवारा । सदा शंथ मारयोदयो हे विचारा ॥१२॥
समे बैसल्या सर्व ही पुण्यमृते । तयामाजि तो नांदतो विश्वमृते ।
उभा देव वैकुंठ साङ्गंति जेथे । नमस्कार माझा अति नम तेथे ॥ १३ ॥
अति गुप्त गुहार्थं परमार्थं जो कां । समानातयको निश्चयो नते हो कां ।
जुनी जजरी निस्तरी सर्व माया । यरी अंतरी वीवरी देवराया ॥ १४ ॥
ततु आतुषी मुख्य अवतार येथे । चढूं काय मी सर्व ही साल्य जेथे ।
करावा आति आदरे सर्व लाहो । धरावा मनी तृते परमार्थमावा ॥ १५ ॥
गुरु संत श्रोते कविपारमार्थे । सभानायकु बोलिके तुलस्वार्थे ।
जया देखतां दोष कोडे उरेना । गाति संगति हांव पोटी तुरेना ॥ १६ ॥
समासा नवामाजि गुहार्थं देवे । जगी मानवाला दिल्हा देवदेवे ।
देव नेह मिथ्या दहावे समासी । सममध्ये चिनिरोपिलेसे अज्ञासी ॥ १७ ॥
जर्नी मुख्य ते त्यासि गुहार्थं कैचे । निरोपी पुढे स्वामि ते गुण त्याचे ।
तयाल गुणी उत्तमी बोधवीले । कुविद्या गुणी दुर्मिणी शोधवीले ॥ १८ ॥
समर्थ तमेगुण तो साडवीला । पुढे सत्वसोरोमणी मांडवीला ।
समासा आठामाजि तो योग केला । तुविशेषिया भूवना जीव नेळा ॥ २० ॥
स्वर्ये सत्वसोरोमणी पूर्ण हेतां । समासां नवामाजि विरक्त आतां ।
विरक्ते बरीं लक्षणे नेवतां हो । दाहाव्या समासी भली मृक्षेता हो ॥ २१ ॥
असो दोनि हे योग जाले विसांचे । दाहाचे दाहाचे अतितत्तमाचे ।
असे जाणजाणोति जे मुख्य होती । पुढे गर्भवासासि ते सीव येती ॥ २२ ॥
धरीती मनीं विश्वै वासना ते । शापोनी पुढे शोभिती यातनाते ।
माहुङ्क भोगुने बाहेरि आले । पुढे चाढले बाळ तारुण्य जाले ॥ २३ ॥
तया प्राणियाचे पुढे लङ्ग केले । नवी नोवरी देखतां मम जाले ।
करी अंतरी ध्यान ते अंतरीचे । नसे मानसीं ध्यान ते श्रीहरीचे ॥ २४ ॥
पुढे बोसि येऊने नाचे कोडे हो । बहु वोडला सातुंग्याचे कोडे हो ।
पिता जग्नी देखतां चर्केडे हो । पुढे कामिनी मृत्यु जाल्यां रडे हो ॥ २५ ॥

उन्हा अम जाले बहु रीण जाले । नवी नोवरी ते आकर्तव्य केले ।
उले जाहली चालिले मूल्यपंथो । सदां सर्वदां लागली हे चि खांती ॥२६॥

विदेशालि गोला घरी घात जाला । पुढे चार्यिकों तो वधुशोक केला ।

परचक आले वधुलागि जेले । तेंग प्राणियांते बहु डःळ जाले ॥ २७ ॥

तया वेगले शातले कुमरानो । पुढे बोडिले चार्थिकीं त्या जरानी ।

जरासूल्य आला पुन्हा जन्म जाला । समर्थं तयाचा इतिहास केला ॥२८॥

पुढे साहसाताआठामानि प्राणी । चिविंचे बहु पोळला घोरचाणी ।

पुढे मृत्यु तो देखतां धाकताहे । भयं भीत तो थर्थरां कांपताहे ॥ २९ ॥

दाहावे समालों पुसे देव कोडे । मला कोण योगे जि कैसेनि भेदे ।

पुढे सहुरस्वामिणादाराविदी । मिठी शातळो तो श्रवे अशुद्धिर्दी ॥ ३० ॥

पुढे सहुर वोळला स्वामिमाझा । नवां भाकिचा योग त्या भक्तराजा ।

समासां नवांमाजि स्वामीसमर्थे । नऊ भाकि नरोदिल्या अर्थअर्थे ॥ ३१ ॥

क्षेपंथ हे पेकणे भक्ति येकु । तयामानि ते अर्थ येकु अनेकु ।

सुगुणीं चारिचे उजीं तत्त्वयंचे । धरीं अंतरी आवडीने पवित्रे ॥ ३२ ॥

उजी भाकि ते कीतीनी देव नाचा । अरे नित्य इव्यास पोटीं धराचा ।

आधीं पूर्ण अभ्यास पाठांतराचा । प्रसंगे पुढे योध स वोतराचा ॥ ३३ ॥

जर्गी कर्ते उपासना शान रक्षी । घडीते घडी शोधये पूर्वपक्षों ।

पुढे सत्य लिङ्कांत तो निमलातमा । बहु आवडी गाईते राम आतमा ॥

तिजी भाकि हे नाम आखिं द्यावे । पुढे सहुरगद सेवासि जावे ।

बरे अ चंनीं देव भक्तां पुजावे । तुला हे घडेना तरी एक भावे ॥ ३५ ॥

बरीसी मर्ती मृते स वोतमाचो । तथा सहुरस्वामिया उत्तमाचो ।

तयालागि तां कल्पकल्पो पुजावे । पराब्रंतरा जाणता तो स्वभावे ॥

नमस्कारिजे आवडी संतमाळा । गह देव आदित्य त्या माफताला ।

पुढे दास्यमिक्कडे देह न्यावे । तत्सें मनेसी यनेसी भजावे ॥ ३७ ॥

सक्षा देव तो जाहला भक्तियोगे । पुढे आरमनिवेदन स्वामियोगे ।

देहत्व हे नियोगो मी च आतमा । पुढे स्वामितिद्वांत तो निमलातमा ॥

असो मुक्ति सायोज्यता प्राप्त जाली । तिही मुकिची भावना तुळी ।

विधिगोल्कस्वर्गादि देवादिकाळा । नमस्कार माझा तुळनी च ताला॥३९ ॥

पहा मुखे संसारिकु हे समर्थे । जर्गी धन्य केले चि ते पारमार्थे ।
हरिभक्तयोगे पुढे सहुरगद । कसे शरण गेले तया स्वाभियाला ॥ १ ॥

पुढे लक्षणे सहुरगद सांगे । विजातीयुरुद्या उपैं दोष लागे ।
झणोनी तया आक्षणालागि देवे । स्वयातीयुरु स्थापिला युद्ध भावे ॥२ ॥

पुढे शिष्य सातिशय सांगे समालों । समर्थे बहु बोध केले तयांसी ।
तेंग शोधिल्या त्या बहु मंत्रमाळा । हाणे शैवशक्त्यादि झांती जिवाला
तयालागि सचौत्तमु सांगताहे । अरे शान हे नू विचारनि पाहे ।

किंतीयोक ते लोकिकी शान जाले । परी मुख्याने चि ते वर्थ योगेन॥४॥

स्वये मुख्य ते शान कैसे पहावे । पुढे पाहतां ते चि होऊनि जावे ।
जनों शान हे साक्षिणोरु तुयों । चृथा ते पदार्थीक लोकीकव्यां ॥५॥

समासा सहान्वयात तों पूर्णवाक्ये । समर्थे कृपे योविळे पूर्णरेक्ये ।
महावाक्य त्यावे गुज सांगताहे । तयाच्या जर्पे तो अमु होत आहे ॥६॥

अहं ब्रह्म ब्रह्मासिं हे चोधियेने । वरी भाकि वैराग्य प्रवोधियेने ।
जरी शांदशाते पुढे चद जाला । तरी त्या समर्थे पुढे योध केला ॥ ७ ॥

जर्गी सहुरलन्या कृपे युद्ध जाला । पुढे गुस गुह्याये साधीत गेला ।
तयालागि काळांतरे दुःळ होतां । मुमुक्षु पुढे लगतो मोसंपथा ॥ ८ ॥

तयालागि काळांतरे दुःळ होतां । निसंदेह होजिन्यां सिद्ध न्यावे ॥ ९ ॥

असो मंत्रगुह्याये देवाधिदेवे । परिपूर्ण त्या योग केला स्वभावे ।
पुढे योकिजे साहवा योग श्रोतां । समर्थे कसा शोधिला देव आतां ।
जर्गी भूपती चृपती योर राजे । तया निमिता तो प्रभु कोण साजे ॥११॥

मुळों निमिता देव सवैश्वर तो । तया दरशने मुक्त होतो नह तो ।
देहत्वप्रयोग ते सोडवीले । जिवालागि मायोद्धवातीत केले ॥ १२ ॥

गहणे ब्रह्मवानेतिपे उपदेश्य । कर्दां ही नव्हे हीत जीवा विशेष ।
पुढे स्वामिशोधे परब्रह्म जाला । देहगेह प्रारब्धयों निमाला ॥ १३ ॥

समासामध्ये मुख्यब्रह्मा निरोपी । पुढे कौतुके ब्रह्म माया निरोपी ।
निरोपी प्रभु दृष्टि निध्या रहणूनी । नितावाक्य श्रोत्याति सर्वे जिणूनी ॥

पुढे येक श्रोता हाणे फाळव्हें हो । जन्म भालि वैराग्य कां लाविले हो ।

अरे देहु द्वारा स्वास्थ्यत्व आहे । देहातीत ते हीत होउनि राहे ॥ १५ ॥

स्वयं निरूप पूसोले स्वामीस भावे । मंजों लागला तो जन्म निजभावे ।
रघुनाथ तो आमुचा साहकारी । लिङ्गाविग्रही राम कोदंडधारी ॥ १६ ॥

अरे हश्य हे सर्व अहश्य होते । रघुराज हा सेविता हश्य होते ।
सागोनी समध्ये चिंह इयतंष्ट्रारे । मळे हश्य हे निरीले गंथकारे ॥ १७ ॥

स्वप्ने रे अविद्यागुणे देह जाले । तुवां देवतां हश्य हे सल्य केले ।
तथा कारणे देहुडिं नसाती । विवेके तुवां सर्व ही नीरसाती ॥ १८ ॥

स्वयं सार शोधूनि योगेश्वराने । अजन्मा वरा वीचराला तयाने ।
स्वप्ने सर्वे क्षसार स्वप्नामध्ये हो । पुढे सुडुरशरण त्याहीमध्ये हो ॥ १९ ॥

सुखे स्वप्न सारावया राण गेलो । पुढे बोलता सर्व होउनि ठेलो ।
अजन्मा अजन्मा ज्ञाने वेळवेळा । समध्ये कृपे पाहिले निजडोळां ॥ २० ॥

तयाचे कृपे मी अजुवीच्य होइ । घडे बोलणे राहू माईक तो ही ।
समाधान पावोनि निरानन्द बृहणे । मर्ने मातिले टिंड ब्रह्मांड ऊणे ॥ २१ ॥

अजन्मारप्ये मी अजुवीच्य जालो । समासामध्ये उक होउनि ठेलो ।
समध्ये असा गंथभावार्थ केला । परिपूर्ण हा साहवा योग जाला ॥ २२ ॥

असो साहव्याचा समाचार जाला । पुढे सातव्याचा कसा योग आला ।
गणाधीश तो पूर्वज्ज स्वामिरुदं । निरोपी पुढे ब्रह्ममायानिरोपे ॥ २३ ॥

भल्ले बोलिलो ब्रह्म चौदा समध्ये । पुढे मांडिलो सांडिले अर्थार्थे ।
तयामाजिते राहिले येकावे । अजुवीच्य तेरा पुढे ते स्वभावे ॥ २४ ॥

समासी तिहीं पूर्णसाक्षेप केला । विभिग्ने पुढे ब्रह्ममायानिरोपे ॥ २५ ॥

पुढे विमळे विमळे ब्रह्म केले । तया कविष्टां कवणतामान जाले ॥ २६ ॥

पुढे कल्पना हैत ते निरीली हो । समुद्रावस्थी तुळे हरिली हो ।
असे पेझनी श्रोतयाला गुमाने । तुको मुक वा वेद बोले प्रमाणे ॥ २७ ॥

तयाला ह्याने स्वामि माज्ञा समर्थु । अरे बोलसी वेदवाक्ये यथार्थु ।
तरी वेद कोणास्त ही उडरीना । रुषीदेवब्रह्मादिकां मोक्ष देना ॥ २७ ॥

विदेहादिके मुक्तरत्ने अपारे । शुका बोधिले शोवकाचेन द्वारे ।
प्रतिजत्तरे मौन्य श्रोता न बोले । तयालानि तो स्वामि तो काय बोले ॥ २८ ॥

अरे बद्धमुक्तीक माया विनोडु । गुरुमुख होउनि ये पूर्ण शोऽु ॥
प्रधों प्रथं येके चिंह अध्यात्मभावे । समाधान होईल तुळे स्वभावे ॥ २९ ॥

पुढे तो देहातीत राहो अरण्यी । तथा या जन्म वीजन्म ब्रह्मण्यी ।
उठो कां पळो जीत ना मृत्य त्याला । असा सुडुरव्या कृपे मुक जाला ॥

जगों सुडुरभाके सोऽु नये रे । गुरुभक्ति पूर्वोपर वालते रे ।
महादेव निरीपती अंविकेला । गुरुक्षी निता बोलिला माति बोला ॥ ३२ ॥

स्वयं सुडुरस्वामि देवाधिदेवे । मला लाविली आपुळी भालि भावे ।
जिवा हीत कृणे नसे आपुळे हो । समध्ये चिंह हीत वीचारिले हो ॥ ३३ ॥

ताहाचे समासो गुरुभक्ति केली । अतिश्रेष्ठ हे पष्ठ बोद्धनि ठेली ।
कळों सातवा योग हा श्रोतयाला । पुढे आठवा चिंह त द्यावे तयाला ॥

सुखे आठवा एकों योग अतां । पुढे देवजे आचडी चिंह श्रोतां ।
करी आठका बोध तो दीनवंशु । खारे ज्ञान शोधीतसे तुलासीशु ॥ ३५ ॥

पहिले समासो ज्ञाने येकर्णे रे । किती हिंडसी फिरसी आटणे रे ।
बहु साधने देव मेटावयाला । न भेदे तेहां नाश जाला वयाला ॥ ३६ ॥

तया बोलता चित्त डिक्किस जाले । अति आदरं स्वामिला वीनचीले ।
समध्ये पुढे देवमायाभयंका । समासी तिहीं चारिली सर्वरंका ॥ ३७ ॥

निरावेच ब्रह्मी करी कोण माया । जन्म निरुणों लाविती ठोक थाया ।
निराकार ब्रह्माति कर्तुत्व नाही । दिसे सर्वे हे इंद्ररात्रे चिंह ॥ ३८ ॥

तेथं पंचभूतिक माया हरुनी । स्वयं दाविला देव कृपेकर्णनी ।
पुढे स्वामि येके कुताच पोटी । निरोपी पाहा पंचभूतीकर्णदाटी ॥ ३९ ॥

पुढे देव स्थूल भूते परीक्षी । प्रभु नेष्टयाजापत्याला तुपेक्षी ।
तेथं श्रोतयाने नम ग्रन्थ केले । समध्ये पुढे राहू मानूनि ठेले ॥ ४० ॥

अरे शन्य आकाश हैं ब्रह्म कैसे । कल्पेना तुला मानवा ब्रह्म पैसे ।
 स्कुजामाजि सातागुणे वेष्टिले रे । तुवां ब्रह्म वेष्टपै श्रेष्ठिले रे ॥४१॥
 पुढे विच दुश्चित त्या श्रोत्याचे । तयालानि पाषण है नाम साचे ।
 तरी वेवपाषण पूजाधिकारी । परी तो नव सर्व अनाधिकारी ॥ ४२ ॥
 असे पेकिले वाक्य है स्वामियाचे । तथा ते पुराणों च व्यासादिकांचे ।
 गुरु कर्णधारी महात्मा वाचे । देहदुलभों साध्य सर्वोत्तमाचे ॥ ४३ ॥
 अविद्यागुणे बोलिजे जीव पेसा । विसे विश्व मायागुणे शिव तैसा ।
 पहा मूळमायागुणे देवधीयु । निरेपाधि तो निर्मलात्मा परेयु ॥ ४४ ॥
 घटाकार आकाशांशे जिवात्मा । मठाकार आकाशांशे यिवात्मा ।
 महावप आकाश तो पारमत्मा । चिदाकाश व्याप्ति तो निर्मलात्मा ॥
 स्वयं तत्परी स्वामिने मोक्षदिला । आठामाजि आत्मा चिह्नोजन डेला ।
 पुढे लिङ्क ती लक्षणे बाणली हो । समये यथासांग ती बणिलो हो॥४५
 पुढे स्वामीसमर्थे ते पाहताती । समानायकु बोलिके बोलताती ।
 बहुतां मुळे शब्दकल्पोऽन् जाला । निरिस्वामि शृण्यातितु शोष केला ॥४६
 शति श्रीप्रथमवार्षि लोकवन् । आत्मज्ञानदरक्षपर्वत निष्पत्ति । संस्कृतस्तु
 दशक आठवा अमं उत्तरा ॥ ३ ॥ श्रीराम जयराम जयजयराम ॥ ४ ॥

॥ श्री ॥

उच्चे पेकिला आठवा योग श्रोतां । पुढे पेकिजे हा नवा योग आतां ।
 समासी आधीं ब्रह्मनामे आशंका । हरी स्वामि बोचीमध्ये सर्व शंका ॥ १ ॥
 आशंकानिरासे परब्रह्म होतां । अहंता ज्ञाने मी स्वयं ब्रह्म आतां ।
 तथा मीपणा मिथ्य केले समये । पुढे मौनिय हा बोलतो सुखस्वाच्ये ॥ २ ॥
 कसा मौनिय हा जाहला बोलताहे । जनामाजि हा भोग हा भोगिताहे ।
 कसा भोग भोगिति जाला याभोला । कसा कर्म हाऊनि जाला अकरो ॥ ३ ॥
 सभानायकी रान हैं बोलेले । तयाला समये बरे बोधिलेसे ।
 अहो ज्ञानपला तो दिसे देहधारी । पुढे तो चिं पचास्तरी देहधारी ॥ ४ ॥
 देहधारकोते देह दिसताहे । देहातीत योगेश्वर कोण पाहे ।
 तया बोलतां ते निसंदेह जाले । पुढे जाणणे हैं चिं सहद केले ।
 करी पिंडब्रह्मां देहधारी देहधारी । जाणे स्वामि दोहीकडे पंचभूते ॥ ५ ॥

साहाबे समासी भलीं गुणकृपे । तया भूत आकाश हैं शब्दरूपे ।
 निरोपी प्रभु जागिचे ची आशंका । भुती व्यापली सूक्ष्मकृपे अहे कां ॥६ ॥
 आधीं स्वश्वले कौं सूक्ष्म निरोप जाले । तयाचे आशंकेसि निर्मल केले ।
 पुढे तो सागे कोण जन्मास याली । तयाची समरा वरी पुरवीली ॥ ८ ॥
 आहे जन्म बद्धासि हैंतुपरवै । जांगे शानिया सुदूरां शानमते ।
 मुळों कल्पना चालिली बीजलपै । पुढे जन्मली बद्धलपै स्वरूपे ॥ ९ ॥
 भुगोले परब्रह्म हैं भेदिलेसे । तथाचे आशंकेसि ही शोधिलेसे ।
 आकाशामध्ये लाविला दीप जैसा । विष्णोऽन्न ब्रह्मां दिसे भास तैसा ॥ १० ॥
 अरे बृत्ति होजनि पाहे विशाङ्कु । न दिसे तुला पाहतां ब्रह्मगोङ्कु ।
 पुढे द्विधति ते जाहली कैसकैसी । दाहाव्या समासीं पाहा एसपेसी ॥
 तेचे निरुणालाभि निरुण केले । अनंतासि अनंत मानुनि डेले ॥
 कितीं कौतुके बोलिले त्या समये । नवा योग हा पूरी केला यथाच्ये ॥ १२ ॥
 नवा योग जाला पुढे दाहवा तो । समासांत श्रोतेजनों पाहवा तो ।
 क्षणे स्वामि सर्वेन जाणीच येणु । देहमावने भिन्न मासे अनेकु ॥ १३ ॥
 पुढे येक श्रोता ज्ञाने स्वामियाते । विरची हरी कोण करो तयाते ।
 जांगे रद्द संव्याहितो बोलताती । पुढे स्यासि संव्याहर हैं सांगताती ॥ १४ ॥
 आरे सूक्ष्ममाया मुळों जन्मलीसे । पुढे गुण बोजनि ते चालिलीसे ।
 पुढे देहधारी हरी विच जाले । विरचीमुळे जीव है निर्मियेले ॥ १५ ॥
 द्विविधा अनुतंचीं स्वे जाण जालीं । पुढे ब्रह्मयाने तुळे सुषिकेली ।
 मनीं कर्त्तव्यकर्त्त्वयोनि बीजोऽन्नवाला । कलं लागला जीव लोकोऽन्नवाला ॥ १६ ॥
 पुढे विष्णुने पाळिले निजजपे । तयोगुण संव्याहितो रद्दरूपे ।
 स्वयं सर्वे सर्वेन्द्रेष्व तो चि करी । विचेकं तयाचे निचारों प्रवती ॥ १७ ॥
 अंगाचे परी सर्वे लागलो सहुरुद्या उपायां ।
 अतिप्रांजले लक्षणे त्या अमाचीं । समये भलीं बोलिलों संब्रह्माचीं ॥ १८ ॥
 असे संग्रहे लोक उशीत होती । पुढे कर्मउपासना सांडिताती ।
 तयाला हृदीकरणे केले समये । सगुणों समाधान निरोपीले ते ॥ १९ ॥
 प्रचीतीविने सीण हा सर्व आहे । ज्ञाने सत्य सर्वोत्तमा तूं चिं पाहे ।
 इष्णोनी पुढे स्वामि मायोऽन्नवाला । समासामध्ये सांगती उद्भवाला ॥ २० ॥

आकर्षीं जसा बात निर्माण जाला । तयाचे परी ब्रह्म मायोज्जवाला ।
तया चायुने काय आकाश हाले । उद्दे गुण घेऊन हा बात चाले ॥ २१ ॥
तयामाजि जाणीच तो ईश्वर हो । प्रकृतीच र देव सर्वेश्वर हो ।
तया अंशमात्रे चिंत्यलोक्य चाले । निरावाक्य हैं अजुना कृष्ण बोले ॥ २२ ॥
क्षरः सर्वभूतानि हैं बोलिलेसे । कुरुक्षेशर ज्ञान निरोपिलेसे ।
तया वेगळा उत्तमु पुरुष आहे । नभाचे परी लेश त्याला न साहे ॥ २३ ॥
मुळीं निश्चलीं चंचल येक जाले । जगज्ञोतिने चंचल चालवीले ।
किंतो नाममाळा चिंत्या प्रकारी । उद्दे ब्रह्म पैलीकडे निर्विकारी ॥ २४ ॥
चिंत्या नाममाळा सिसिद्धात जाले । तयातीत ते स्वामि होऊनि ठेले ।
कुळे भंगमार्थी श्रोतों पाहाचा । परिपूर्ण हा योग जाला दाहाचा ॥ २५ ॥
असो दाहाचा योग मायोद्धवाचा । उद्दे ऐकणे भीम हा उद्धवाचा ।
अहो भीम नामे महाथोर आहे । चिंत्यारे चिंत्या योगिचा अर्थ लाहे ॥ २६ ॥
पहिल्या समालांत सिद्धांत आत्मा । मुळीं उद्देव बोलिला अंतरात्मा ।
चिंत्यारी तया बोलती चिंत्यकारी । तयाला समर्थु क्षणे हैं भिकारी ॥ २७ ॥
उद्दे माहुती उद्ग्रह बोलिलासे । जगोद्धार केला उद्दे च्यारि देवे ॥ २८ ॥
तयालागे स्त्रियोमाजि कौतूक केले । प्रभाते धर्मनि घरे सोकवीले ।
समासा तिर्होमाजि देवार्थिदेवे । जगोद्धार केला उद्दे च्यारि देवे ॥ २९ ॥
समासा चांड सारविवेक केला । स्त्रुत्यापालुनी हेह मोरीत गेला ।
स्वयं आठवा देह तो अंतरात्मा । तया वेगळा स्वामि तो निर्मलात्मा ॥ ३० ॥
उद्दे राजकाणीस ते बीबीरीले । बहुतापरी सेवका सीकवीले ।
साहाय्यामध्ये स्वामि महंतलीळा । निरोपितसे साधना बेळवेळां ॥ ३१ ॥

उद्दे स्वामि गुसेश्वर कांगताहे । पाहा अंतरात्मा चिंत्या होत आहे ।
तयाचे उद्दे देव तो निर्मलात्मा । हरीमाकियोगे कलेतो चाहीमा ॥ ३२ ॥
मुळीं निश्चलीं चंचल गुरुगंगा । निरोपी प्रभु दिसते ज्ञानगंगा ।
करी शान विजान उगमासि जातां । तेथे चृति निवृति तें ब्रह्म होतां ॥ ३३ ॥
आधीं कर्मे हैं स्त्रियापिले स्वामियाते । हरीमाकि ते लाविलीसे तयाते ।
हरीचीं रुपे पाहतां उपदेशु । उद्दे जाहाला मोक्ष जीवा विशेषु ॥ ३४ ॥

समासा दहायाजि त्या निस्पृहाला । बहुतापरी बोलिलेसे तयाला ।
महंते महंतासि ते सीकवीले । समर्थे तया भीमयोगासि केले ॥ ३५ ॥
उद्दे द्रादशी योग एका उद्दे हो । समासामध्ये चिंत्या त्याला उद्दे हो ।
तेथे स्वामि विवेकवैराग्य साते । प्रयंची हरीमाकिचा योग लागे ॥ ३६ ॥
झण स्वामि ऐका विवेकीं जनाला । चडीते घडी रे भजा पावनाला ।
समासामध्ये लोकिकी योग केला । बहुतापरी सीकवी निस्पृहाला ॥ ३७ ॥
जगों जो भिड्याला जगों अन्य जाला । जनीं विजनीं काय उपैं तयाला ॥ ३८ ॥
उद्दे च्यारिचाचारहैं चोथ केले । चिंत्या भक्तिवेदनु स्वामि बोले ।
मार्थी देव येकु उद्दे भक्त येकु । करी चीवरी भीपणाचा विवेकु ॥ ३९ ॥
विवेके चिंत्याराग्य सांगोति ज्ञाने । महज्ञाग्य ते दीधले स्वामियाते ।
जगों जो भिड्याला जगों अन्य जाला । जनीं विजनीं काय उपैं तयाला ॥ ३१ ॥
उद्दे च्यारिचाचारहैं चोथ केले । चिंत्या भक्तिवेदनु स्वामि बोले ।
समासीं उद्दे विषयोत्याग कैसा । निरोपी प्रभु गुद सारांत्रा देसा ।
बहु लालुचीचीं जने फार लोकों । तया न्यायानिष्टुर हैं बोलणे कों ॥ ४१ ॥
बहुतापरी काळवर्षे करूनी । क्षणे काळ हा रे प्रसंगावरूनी ।
मुळीं मूळमायेत हा काळ आला । भयातीत ते होत शोधा तयाला ॥
उद्दे सीकवीले तया उचेळासी । बहुतापरी चोथ केले तयांसी ।
दहायामध्ये उत्तमु पुरुष सांगे । समर्थापदों तो निरी भक्ति मार्गे ॥ ४२ ॥
इति श्रीप्रथमायार्थं लोकवद् विवेकवैराग्यदरशकपर्यंतं निरूपण दशक वाराचा
अभंग तिसरा सदृशमस्तु श्रीरमापणमस्तु । श्रीराम जयराम जयज्ञराम ॥ ४३ ॥

सुखे पेकिला द्रादशी योग मार्गे । उद्दे पाचला तो चयोदस्य वेगे ।
आधीं स्वामि आत्मा आत्मात्मा निरोपी । उद्दे चृति ते वैसली मूळरूपां ॥
मुळीं चृति जे राहिली ईश्वरी हो । तया ज्ञानाचीज्ञानवोधे हरी हो ।
ज्ञान चंचलात्मा तया नाश आहे । उद्दे निश्चलात्मा चिंत्या होऊनि राहे ॥
करी सारविवेक उज्ज्या समासी । उद्दे तिस्त्यामाजि सुष्टिकमासी ।
कसा निश्चलीं जाहला हा उगोलु । प्रचीती चरा आणिला ब्रह्मगोलु ॥ ३

॥ श्री ॥

उभारनि संबहरिले श्वामियाने । समासांत कवरपत केला तयाने ।
कसा सांग तो बणिला ब्रह्मकल्पु । उहै देव तो राहिला निर्विकल्पु ॥४॥
उहै काहणी श्रोतयांवकयांचो । प्रकृतीवरा कुमारंचो तयांचो ।
किंतो काय विस्तारले ते निमाले । विरंची हरी शिव ते ब्रह्म जाले ॥५॥
लघुबोध आरंभिला स्वामियाने । भुते पांच तो चारिलो कौतुकांचे ।
भुतामाजि आकाश हे वेणी नाचे । महद्वृत आत्मा भुतातीत वहाचे ॥६॥
अविद्या उहै बोलिली सङ्कल्परै । तया घेतवी चायु आस्त्वद्वये ।
पुहै ब्रह्म आकाश तो निश्चलातमा । भरे तेथ निरूपण अंतरात्मा ॥७॥
असा प्रत्ययो सातव्यामाजि आला । उहै येक श्रोता क्षण स्वामियांला ।
आहो कोण कतो भुगोलास आहे । युसे तो समानायकाला न साहे ॥८॥
आहो कोण कतो उसां काय खांसो । कलेना कसा अर्थ याचा तुहासी ।
जगो देव कतेहे कोल्यानकोटी । समानायकु बोलती बोरजेठी ॥९॥
हणे स्वामि ऐका स्वभावे चिं जाले । नसे हृष्य मिश्या चिं होडाने ठेळे
खरा देव तो तो अकतो स्वभावे । तुझी पूर्वपश्चाति सांडीत जावे ॥१०॥
पुसे वाक्य श्रोता हणे कोण भोक्ता । हणे स्वामि आत्मा शरीरासि घरतो ।
करी बीचरा जाणजाणे अपेक्षी । प्रवृत्तिनिवृत्तिकडे हा चिं लक्षी ॥११॥
पाहा तंतु आत्मा जगो दाढलासे । दाहाह्या समासांत नीरोपिलासे ।
समर्थे उहै निस्पृहां सीकवीले । चडुतापरीचे समाधान केले ॥१२॥
असो हा चयोदस्य येशृनि जाला । चउदेस्य वेगे उहै ग्रास जाला ।
उहै रेकणे निस्पृहा तुदियागु । चउदेस्य आखंडध्यानीक भागु ।
समासामधे निस्पृहा चतेवीले । उहै गवयमेशेति नीरोपियेले ॥१४॥
जगो देव गोरक्षआदीकल्पी । बहु लिंद जाले चिं मिश्वेवकृति ।
यहा रे महादेव तो तुद्धभावे । निरापेक्ष मिश्वा करितो स्वभावे ॥१५॥
हणोनी मुठीधीत्य मागोलि जावे । जर्नी बीजर्नी निस्पृहे ख्यात वहाचे ।
मुखे प्रथगमास ते बीचरावे । विवेके बळें त्या जना उद्धरावे ॥१६॥
स्वयं तोसन्यामाजि स्वामीसमये । निविदा कवित्वासि निरोपिले ते ।
विदी पाढ किं भन्य प्रासादि काला । बडुतापरी बीचरीले तयाला ॥१७॥

फलै कीर्तीनी रूप अद्वृत केले । कवी मारुका अभरा बरीचीले ।
तथा मागुती पांचव्यामाजि देवे । कथा सांग संपादिली देवदेवे ॥१८॥
कितियेक चारुर्ये निरोपिलेसे । कलौ घर्म सातामावे बोलिलासे ।
उहै आठव्यामाजि अखंडध्याने । समाधान केले असे स्वामियाने ॥१९॥
रघुनाथउपासना ख्यानमृते । तथा अंतरात्म्याकडे चिं तवृत्ति ।
स्वभावे चिं तो राम आत्मा जगाचा । घडीते घडी लाय द्या दर्शनाचा ॥
हणे पिंडब्रह्मांड योतांड आहे । उहै अंतरात्म्यासि शोधून पाहे ॥२१॥
समासा दाहामाजि माया निरोपी । कितियेक दृष्टांतद्वारे अरोपी ।
असो ध्यान अखंड हे स्वामियाने । सदा ग्रंथरूपे जिंयो सार्थकाचे ॥२२॥
उहै एकणे योग हा पंथराचा । अति आदरे हृद चिं ती घराचा ।
पाहिल्या समासांत चारुर्ये मोठे । कितियेक अर्थातरी सौख्य उदंड देखा ॥२३॥
हणे निस्पृहे येकदेसी नसावे । जर्नी बीजर्नी सौवंदेसी असावे ।
जगो भेदिमेदेति ते ऊरि राखा । कथाकीतीनी सौख्य उदंड देखा ॥२४॥
उहै उसन्यामाजि सुषिर्व्यभावे । निरोपी प्रयु सर्व लोकप्रवाहे ।
तयामाजि तो निस्पृह राजमाने । करी व्याप आदेप तो मत्किमार्गे ॥२५॥
उहै श्रेष्ठ तो अंतरात्मा चिं केला । मुलापासुनी पंचिकर्णत आला ।
परी पाहतो त्या गुणा पार नाहो । तयावीण कांहो च होणार नाहो ॥
पदार्थीक मोडनि पृथ्वी च जाली । उहै ते जळो मूळरूपे निमाली ।
उहै श्रेष्ठ तो अंतरात्मा चिं केला । मुलापासुनी पंचिकर्णत आला ।
परी पाहतो त्या गुणा पार नाहो । तयावीण कांहो च होणार नाहो ॥
पदार्थीक मोडनि पृथ्वी च जाली । उहै ते जळो मूळरूपे निमाली ।
भुते सर्व ही ग्रासिलों पंचमृते । नमाकार हे द्वाते निवृत्ति तेवे ॥२७॥
स्वयं ब्रह्म हे शाश्वती बोलिलेसे । उहै निश्चांदों चंचल चालिलेसे ।
मुले मारिती बाप आधीं विवंचा । तुकात्या निषेधूप चौधां जणांचा ॥
कुदे बोलिलों त्या समासांत देवे । पाहा कौतुके लेखनाऱ्या स्वभावे ।
पितापासुनी कृष्ण जाले लेहाचा । उहै संथगमार्थ तो बीचराचा ॥२९॥
अधोधीक संवाद तो सुषिर्व्यपै । मुळों मूळमाया निरोपी स्वरूपे ।
दिसे भेद स्वरूप अभेद कैचा । हणे स्वामि आधीं अभेद विवंचा ॥३०॥
अणुहृति लाहून हे जीब येणे । बडुतापरी बीचरीले समये ।
तयामाजि ही देव तो अंतरात्मा । भ्रुते पिंड ब्रह्मांड व्यापून आत्मा ॥३१॥

नवांमाजि पिंडोतपति सांगताहे । तथा पिंडिचा चाल्कु कोण आहे ।
 पुढे पाहतां रामजपासना ते । तेंये गुतली भक्तिची वासना ते ॥ ३२ ॥
 दाहाव्या समासांत सिद्धांत केला । पुढे जीव हा मूळ शोधीत गेला ।
 मनोभावना रामउपासनेला । यथाशक्ति उत्तीर्णे ब्हावें तयेला ॥ ३३ ॥
 झगोनी समर्थे रुग्नाथभक्ति । आति हट केली आति वाढ कीते ।
 निवृत्तिपदी बैसचीले जिवाला । परिपूर्ण हा योग येघून जाला ॥ ३४ ॥
 असो बोलिला पंथराचा समार्थी । पुढे खोडरी योग तंत्रात्मवयासी ।
 चर्दौ तेथ श्रोतजने चित्त यावे । सुखे पंथगमीकडे चित्त न्यावे ॥ ३५ ॥
 समासामध्ये चालिमकाला रसनवीले । रुग्नाजउपासकां दशीवीले ।
 पुढे सुर्य हा चंद्रा श्रीराघवाचा । झगोनी तथा चर्णेते स्वामिसाचा ॥ ३६ ॥
 स्वयं दोनि हे बोलिले दो समासी । निरोपी पुढे पंचभूतात्मवयासी ।
 उभारुति ही वारिलो स्वामियाने । चर्दौ तो चित्त संकेत हा कोतुकाने ॥ ३७ ॥
 मही शोर छपन्नकोटी धरा हे । जिच्या आश्रये मेघांदार राहे ।
 अवणोदकं आणि लिंगोदकं ते । इन्या आश्रये राहिलो उढकं ते ॥ ३८ ॥
 किती वाडती योडतो च्यारि लाणी । किती उत्पत्ति लक्ष चौत्यासि योनी
 किती धारुपाषाणरत्ने मही हो । किती भार विस्तार हा सर्व ही हो ॥ ३९ ॥
 पुढे आप विस्तारले तीन लोकां । मुमीगमं आणिक आवर्णलोको ।
 तयाचीण हे युरुक सर्वत्र होते । आपापलुनी सर्व निर्माण होते ॥ ४० ॥
 किती अमृते स्वर्णलोको तुराला । किती उढके मृत्युलोको नराला ।
 किती भूपति नृपति थोर राजे । जनी उद्दकाळया गुणे सर्व साजे ॥ ४१ ॥

‘पुढे जागी हा जानकीचा पिता हो । आसे सर्व वैश्वानर सर्वथां हो ।
 रीबचंद्रतारादि नानाप्रकाशो । बहु व्याप केला आहे या इतारो ॥ ४२ ॥

अवणोमध्ये आणि सिंधुमध्ये हो । शरीरामध्ये आणि सर्वांमध्ये हो ।
 पाहा मंद होता त्वं किं तो सृत्य देतो । चितारुहति कार्यास येतो ॥
 स्वयं अग्निनारायणु विश्वघर्ती । पुढे वायु हा सर्व ब्रह्मांडकर्ता ।
 करी वीचरी हा हरीलप वायु । तिन्ही लोक व्यापूनि जाला उपायु ॥ ४४ ॥
 रीबचंद्रतारा नभी सर्व सत्ता । चर्दौ चर्षिते भौम्य वायु त्वं कर्ती ।
 किती बोलेले चालणे सर्व चायो । अवणे परी हा धरी मुख्य चायो ॥ ४५ ॥

पुढे पुत्र हा निर्मिला मारुताने । कसे रावणा गांजिले मारुतीने ।
 तथा वायुरुवांतरीं राम आतमा । म्हणोनी निमाजंतरीं राम आतमा ॥ ४६ ॥
 स्वयं सातव्यामाजि तो अंतरात्मा । समर्थे बरा वीचरीला भुतात्मा ।
 धरा आपतेजास वायूस धरती । तिन्हीलोक कर्ती त्वं कर्ती अकर्ती ॥ ४७ ॥
 तेथ येक साक्षेप केला समर्थे । प्रकृतिवरा रुप केले यथार्थे ।
 देह येक असोनियां दोनि भावो । मुळ्डा दूरशमो हा प्रकृतिस्वमावो ॥ ४८ ॥
 पुन्हा मागुती बोलिला अंतरात्मा । बहुतापरी वीचरीला देहतमा ।
 कितीयेक कर्णे कितीयेक धर्णे । कितीयेक हणे किती ते विवर्णे ॥ ४९ ॥
 जर्नी बोलती देव निर्गुण माशा । तथाचा करी निश्चयो योसिराजा ।
 झगे गुण निर्गुण तो अंतरात्मा । महसूत उपासना सर्व आत्मा ॥ ५० ॥
 जसे उल्लसीचे वरी पात्र न्यावे । मुळ्डा आप येते त्वं तेथ स्वभावे ।
 तथाकारणे मूळ शर्वत्र आत्मा । गुणातीत निर्गुण तो निमेज्ञातमा ॥ ५१ ॥
 भुत बोलिलो गुण हे काय जाले । पुसे श्रोतया स्वामि तो काय बोले ।
 निरुपै महसूत चेष्टन आले । हाणोनी समर्थे निसंदेह केले ॥ ५२ ॥
 असो खोडरी योग येत्यनि जाला । भुतातीत आत्मा प्रबोतीस आला ।
 गुणातीत केले गुणारुप केले । निरि स्वामियोगे समाधान जाले ॥ ५३ ॥
 इति श्रीप्रथमावायं श्लोकवद तत्त्वात्प्रदशकपृथ निरूपण संपूर्णमत्तु श्रीरा-
 मापिणमत्तु दशक शोकाचा अभंग चवथा ॥ ५ ॥

मुळ्डे गुण निर्गुण तो अंतरात्मा । देव देवज्ञे दीसती देव कोडे । देहातीतयोगे पुढे देव मेदे ॥ १ ॥
 मुळ्डी शिवशाकि पुढे भेद जाला । विजे लोहितां काय दिसे तुम्हाला ।
 पुढे वाडतां वृक्ष मायोऽङ्गचाचा । अथो डाहूङ्या चालिल्या उद्द्रवाच्या ॥
 प्रवातीविगें प्रथं सोडो नका रे । धरा अंतरीं अर्थं अर्थातुसारे ।
 धरा आपतेजावरी वायु आतमा । हरिलप संकल्प तो निमेज्ञातमा ॥ ३ ॥
 श्वेण चंचल निश्चल येकसारे । हृषे चंगलाली करीता विचारे ।
 भ्रमाला झगे हे परब्रह्म माहे । अजुमोन हा वारिला योगिराजे ॥ ४ ॥

समासीं जपा अजपाकृप केले । पुढे देह आत्मयास ते वीचरीले ।
 स्तिव्या दीधव्या लागल्या आत्मयासि । परब्रह्म ते काय लागेल त्यासी ॥
 जगाचे असे जीवन या जगातु । निरोपी प्रभुं सातव्यामाजि मातु ।
 पुढे आठव्यामाजि तत्त्वे निरोपी । गुणे गुण हि कदम्बे हि निरोपी ॥६॥
 देह भोग मात्रा अवस्था गुणाला । अभीमान शाळे निरोपी स्तुलाला ॥
 आवर्णादकीं ईश्वर येक आहे । तया दर्शना जीव हा कौत्र जावे ।
 क्षणोनी तया शान आर्धी असावे । विवेक चि हूं दर्शन घेत जावे ॥८॥
 जर्नी दोणप्याला कले काय येथे । बहुतापरी बोलिले हूं समये ।
 आरे नेमकाते मने आकळने । तेथे वाकळाते कवाहं ही कळेन ॥९॥
 असो योग हा सतरावां समये । परिपूर्ण केळा असे अर्थयें ।
 प्रकृतिवरा रूप केले स्वभावे । पुढे सउजनीं आवडी खिंच द्यावे ॥१०॥
 सुखे पेकिले योग सत्रा यदर्थी । पुढे सज्जनीं चिन्त द्यावे तदर्थी ।
 बहु जीतसी योग हा आठारावा । सुखे गंधगमीर्थ पोटीं धरावा ॥११॥
 बहु देव नीरोपिले त्या समासी । मुळीं देव तो अंतरात्मा च त्यासी ।
 समस्तामध्ये येक आत्मा च देवा । विरचीहरीशिवपर्यंत लेवा ॥१२॥
 जर्नी जाणता अंतरात्मा प्रसंगे । करा सार्थक आजि सर्वशसंग ।
 पुढे धान धातो पुढे धेय वहाचे । भुतातीत आत्मा चि होऊन जावे ॥१३॥
 पुढे तिसऱ्यामाजि त्या निस्पृहाला । बहुतापरी सीकळीले तयाला ।
 देहुदुल्लभी नाश होते वयाचा । धरा नित्य हृत्यास अभ्यास याचा ॥१४॥
 समासा चहूंमाजि त्या स्वामियाने । देह श्रेष्ठ केले असे कौतुकाते ।
 हरीभक्ति वीरकि है देहयोंते । यडे भोगांते यागांते याचयोंते ॥१५॥
 जर्नी देह ते पृथ्य पृथ्याधिकारी । कितीयेक ते दरिती दुःखकारी ।
 तया डुज्जना राज्यराज्ये असाक्षे । जर्नी सउजनीं साभुसंग वसाक्षे ॥१६॥
 पुढे पाचवा सर्वकष्टपहरी । समासांते अर्थ अर्थात्सारी ।
 कितीयेक गोवे तया वकयाचे । समये बहु काढिले है तयाचे ॥१७॥
 बहु भृष्टपै देह श्रंगारवीले । विचारेविगो सर्वे ही वेर्थ नेले ।
 तयाला गुणी उत्तमी बोध केला । असे बुद्धि देणे तया ईश्वराला ॥१८॥

पुढे सातव्यामाजि लोकोक्मभावे । वरा वीचरी हा जनाचा प्रवाहो ।
 जने बोलती देव कांहीं आहाला । पुढे देव तो खोव होतो तयाला ॥१९॥
 तयालानि आठामध्ये सांगताहे । अरे अंतरी देव शोधूनि पाहे ।
 देह चाळकु पाळकु अंतरात्मा । तयाचेति योते पुढे निमळात्मा ॥२०॥
 बहुतापरी वीचरीले समये । परि शोप येते तया श्रोतयाते ।
 कितीयेक विसेप कायरास येती । जर्नी दुक्षती त्यासि कांहीं न येती ॥२१॥
 किती वादवेदाव जाले अनर्थे । बहुतापरी लीकवीले समये ।
 बहु तापले नीचवीले तयाते । दिल्वे सारविचार त्या स्वामियाते ॥२२॥
 असो पेकिले आठारा योग श्रोतां । पुढे उरले दोति हे योग आतां ।
 तयामाजि हा सीकवीला समये । सुखे पेकिजे आवडी दुखस्वाध्ये ॥२३॥
 आर्धी लेखनीकृप अद्वृत केले । समासा दुज्यामाजि विवरणे जाले ।
 पुढे वर्तें निस्पृहे या जगातु । समस्तेक सांगोसि देती समये ॥२४॥
 समर्थकाहे हा न पाहे करंदा । महणोनी च हा जाहलासे करंदा ।
 तयाच्या गुण वीचरीले समासी । कितीयेक ते बोध केले तयासी ॥२५॥
 तयाचे पुढे देव कैसे उदेले । समासा चहूंमाजि ते भावय आले ।
 हरिभक्ति वीराके बोधे तयाला । बहुतापरी बोधितं स्वामिजाला ॥२६॥
 पुढे देव नीरोपिले स्वामियाते । बहु देव सांगीतले कौतुकाते ।
 मुळीं देव येकु तयाचे अनेकु । जर्नी दाविला तो खरा देव येकु ॥२७॥
 पुढे साहव्यामाजि तो त्रुद्धिवाडु । बहुतापरीचा बहुताल बोतु ।
 देहाचा भरोसा नसे याचलानी । महत्तें कराची हरिभक्ति वेगां ॥२८॥
 समासीं पुढे यंत तो सीकवीला । कितीयेक लोकीक ही दर्शवीला ।
 तेथे व्याप होता चि संताप योति । तयामाजि ते दक्ष साहूनि नेती ॥२९॥
 उपाधीस विस्तारिले वीचरीले । पुढे शुद्ध विश्रांतीला पाववीले ।
 बहु साधनी घातले शान्तियाते । देहातीत केले असे स्वामियाते ॥३०॥
 पुढे राजकाणीस विस्तारिले । कितीयेक नानापरी वारिलेस ।
 समुद्रावहृत्यास सांगे उदासां । वरे वीचरी आपुल्या निजदासां ॥३१॥
 किती निस्पृहाला दिला त्रुद्धियाहु । परिपूर्ण येकोणसो हा प्रयोगु ॥३२॥

पुहं ऐकैणै योग आतं विसांवां । जया एकतां होत जीवां विसांवां ।
समासामध्ये सार्थके पारमायें । परिपूर्ण हा योग केला समर्थे ॥ ३६ ॥
आधीं पूर्ण अपूर्ण हैं बोचरीले । नमासारिखैं ब्रह्म ते पूर्ण केले ।
सांगे स्वामि निरंजन येक आत्मा । दुजा अंतरात्मा चिं तो चंचलात्मा ॥
पुहं शान अशान विपरीतशान । बर्दी बोचरीलों तया स्वामियाने ।
जिवात्मा रिवात्मा पुहं जन्म घेतो । निवृत्तीपदीं पावतां मोक्ष होतो ॥
विधाद्युषि आतं कसी बोलिलोसे । मुळ्डों मूळमाया पुहं चालिलीसे ।
पुहं उसरा भाग पांचा भुतांचा । दिसे तिसरा भाग हा उत्तरतीचा ॥
पुहं सूक्ष्म नामासि सिद्धांत केला । चदों हेतसकेत हा श्रोतयाला ।
पुहं बोलिलों सर्वं तेवीस नामे । धरा अंतर्दीं बोचरा हूढ नेमे ॥ ३७ ॥
मुळ्डों मूळमाया तथा रिवात्मि । प्रकृतिवर ईश्वर अर्थशक्ति ।
महत्तव चैतन्य ते गुणसामया । गुणसामयी गुण जीवांतरात्मया ॥ ३८
मनेसीं चतुर्दश्य तीं पांचभूते । पुहं चैयारि खाणी तया उत्पतीते ।
समस्तैक तेवीस नामे पहारीं । पुहं नीरुणीं सर्वं ही नीरसावो ॥ ३९ ॥
जनों बोलिलीसे पुहं आत्मसत्ता । कळें ते कळं रामकर्ती चिं भोक्ता ।
जगों सर्वं बीमागला शानरुपे । पुहं शान विश्वान इयानस्वरुपे ॥ ४० ॥
पुहं पांचब्यामाजे चत्वार भाग । परब्रह्म आणीक माया विमागु ।
दिसे तिसरा भाग पांचाभुतांचा । चहूखाणिचा भाग हा उत्तरपतीचा ॥
परब्रह्म माया भुते चयारि खाणी । समर्थे भर्ली बोलिलों रमयवाणी ।
स्वयें पाहणे ते चि येथे पाहावे । हाणे स्वामिसिद्धांत तेथे राहावे ॥ ४२ ॥
पुहं साहव्यामाजे अत्मा विवरण । तथा सातवों ते समाधान करें ।
नव्हे सांडिजेसे नव्हे मांडिजेसे । नभाचे परी हैं परब्रह्म तेसे ॥ ४३ ॥
अनुवाच्य ऐसे सामाधान जाले । पुहं आत्मयाज्ञया गुणा दर्शीले ।
विधीच्या प्रपंचयासि नीरोपिलेले । देहयन्त ही कौतुके बोलिलेले ॥ ४४ ॥
उहं मागुती सूक्ष्म नामामेधाने । बर्दी बारिलों सारिलों कौतुकाने ।
समासों पुहं ते परब्रह्म केले । नभासारिखैं येक सर्वत्र जाले ॥ ४५ ॥
असो शंथभावार्थं मी काय जाणे । स्तुतीचादसंवाद काहीं च नेणे ।
जळामाजि असोनि नेणे जळासी । समर्थे मला बोलवीले दिनासी ॥

सुखं जाहले योग हे स्वामियाचे । चदों काय मी गुण सर्वांतमाचे ।
जनों दोनिशे तीस स्लोकार्थं कौत्ता । वेणीस्वामिपाई निरी लीन जाला ॥
इति श्रीप्रथमावार्थं लोकबद्ध पूर्णदशकपर्यंत निहण संपूर्णमस्तु
श्रीरामचन्द्रार्थमस्तु दशक विसांवा असंग पांचवा ॥ ५ ॥

॥ श्रीरामसमर्थ ॥

(२)

प्रथानव्य

समर्थोन्या मुखं प्रथारंभ जाला । लोकों विस्तारला दासवोध ॥ १ ॥
दासवोध चोस दशक तयास । दोनिशे समास श्रंथामध्ये ॥ २ ॥
प्रथामध्ये एका समासाचों नांवे । श्रोतों चिंच यांवे प्रथगमों ॥ ३ ॥
प्रथगमों सांगों स्तवनदशक । प्रथारंभ येक समास हा ॥ ४ ॥
लमास हा दुजा गणेशस्तवन । शारदावदन तिसन्यामध्ये ॥ ५ ॥
साङ्कुलं कृप चौथेयामध्ये केले । संताला स्तविले गंचव्यांत ॥ ७ ॥
पांचव्यांत जालीं संतांचों स्तवने । साहावों बंदने श्रोतयांचों ॥ ८ ॥
श्रोतयांचों कृपे साहावे समासों । सातवे समासों कवीवर ॥ ९ ॥
कवीवर जाले सातवे समासों । आठवे समासों समा जाली ॥ १० ॥
परमायं नवा समासांत केला । नरदेह स्तविला दाहव्यांत ॥ १२ ॥
दाहव्यांत जाले नरदेहस्तवन । एवं वत्मान दशाकांचे ॥ १३ ॥
दशकाचैं एवं जाले वत्मान । मूळांचं लक्षण स्वामी सांगे ॥ १४ ॥
स्वामी सांगे आतं उसरा दशक । पहिल्यामध्ये मूळ सिक्किला ॥ १५ ॥
सिक्किला मूळं पाहिल्या समासों । उत्तमगुणासी सांगताने ॥ १६ ॥

सांगताहे गुण उत्तम समर्थ । उत्तरा यथार्थ समाप्त हा ॥ १७ ॥
 समाप्त तिसरा कुचिद्यालक्षण । भोक्त्रप्रयोगन चौध्यामध्ये ॥ १८ ॥
 चौध्यामध्ये भोक्त्र कांहां यथाशक्ति । पांचवा निवेदिती ऐका पुढे ॥ १९ ॥
 एका पुढे रजोगुणाचे वर्णन । साहावे लक्षण तमाचे ते ॥ २० ॥
 तमाचे लक्षण साहावे समासी । सातवे समासी सत्त्वगुण ॥ २१ ॥
 सत्त्वगुणलप सातवे समासी । आठवे समासी सत्त्वगुण ॥ २२ ॥
 सहितोचे रूप आठवे समासी । पुढे विरकासी सिक्किविले ॥ २३ ॥
 सिक्किविले विरकासी नवामध्ये । पुढे दहामध्ये पद्धतमूळे ॥ २४ ॥
 पद्धतमूळे केला दहावे समासी । उत्तम्या दशकासी निवेदिले ॥ २५ ॥
 निवेदिता आता सत्त्वगुणपरीक्षा । सज्जनी उपेशा करू नये ॥ २६ ॥
 करू नये आता सज्जनी उदास । आर्धी गमेवास बोलिलासे ॥ २७ ॥
 बोलिलासे बाळतारण्यसमंध । द्वितीयसमंध तिसन्यामध्ये ॥ २८ ॥
 तिसन्यामध्ये मुळे जाळी मेळी गेळी । पुन्हा खी हि केळी गुडाळना ॥
 गुडाळना प्राणी तिसन्या समांची । संसाराचे वंदी पडिलासे ॥ २९ ॥
 पडिलासे घोर नित्य संसारीचा । वृद्धपण तासी प्राप्त जाळे ॥ ३० ॥
 शोक जाळा थोर पांचवे समासी । वृद्धपण तासी प्राप्त जाळे ॥ ३१ ॥
 प्राप्त जाळे पुढे तापाचे लक्षण । आध्यात्मिक जाण बोलिलासे ॥ ३२ ॥
 बोलिला आध्यात्म साहावे समासी । आध्यात्मिक जाण बोलिला ॥ ३३ ॥
 सातामध्ये उःऽग्नि आध्यात्मिकाचे । आध्यात्मिकाचे आठामध्ये ॥ ३४ ॥
 आठामध्ये जाळी यमाची यातना । नवामध्ये जाणा मृत्यु जाळा ॥ ३५ ॥
 मृत्यु जाळा येणे नववे समासी । दहावे समासी वैराग्य ते ॥ ३६ ॥
 वैराग्य ते आले दहावे समासी । तिसन्या दशकासी निवेदिले ॥ ३७ ॥
 निवेदितो पुढे नवविधा भोक्त्र । श्रोतो बहावे वित्ती सावधान ॥ ३८ ॥
 सावधान अवधान करावे समासी । पुढे कोरनासी बोलिलेसे ॥ ३९ ॥
 बोलिलेसे येणे अवधान कीरीन । तिसरे स्मरण निरोपिले ॥ ४० ॥
 निरोपिले चौथे पायाचे सेवन । पांचवे लक्षण अवैताचे ॥ ४१ ॥
 अवैतलक्षण पांचवे समासी । साहावे समासी नमस्कार ॥ ४२ ॥
 नमस्कारपुढे दास्य सातामध्ये । पुढे आठामध्ये सखा देव ॥ ४३ ॥
 सखा देव जाळा आठवे समासी । नववे समासी निवेदन ॥ ४४ ॥

निवेदन जाळे नववे समासी । दहावे समासी च्यारि मुक्ति ॥ ४५ ॥
 च्यारि मुक्ति भोक्त्र निरोपिला शाक्ति । निर्गुणाची भोक्त्र सांच केली ॥
 सार केली भोक्त्र येर नाशवंत । चौध्या दशका प्राप्त जाळा येणे ॥ ४६ ॥
 जाळा येणे निरिघर धन्य धन्य । शरण अनन्य स्वामियासी ॥ ४७ ॥
 इति श्रीग्रंथान्वयकथन नवविधाभक्तिपर्यंत निरूपण दशक चवथा
 अभ्यं प्रथम ॥ १ ॥ ४ ॥

॥ श्रीराम ॥

निरोपिल पुढे सातवा समाप्त । बाध्यलक्षणास विवरिले ॥ ९ ॥
 विवरिले सातामध्ये लक्षण । आठामध्ये जाण मुमुक्षु हा ॥ १० ॥
 मुमुक्षु हा जाळा आठवे समासी । नववे समासी साधकु तो ॥ ११ ॥
 साधकु तो जाळा नववे समासी । दहावे समासी सिद्ध आता ॥ १२ ॥
 सिद्ध आता जाळा दहावे समासी । पांचवा दशकासी विवेदिले ॥ १३ ॥
 निवेदितो आता दृश्य साहवा । सज्जनी एकाचा येकविले ॥ १४ ॥
 येकाचित्ते देवशोधन पेकाचा । पहिल्यामध्ये देवा शोधिलेसे ॥ १५ ॥
 शोधिलेसे देवा पहिले समासी । उत्तम्या समासी ब्रह्मी पावे ॥ १६ ॥
 ब्रह्मी प्रविष्ट हा समाप्त उत्तरा । जाणाचा तिसरा मायोद्ध्रव ॥ १७ ॥
 मायोद्ध्रव जाळा तिसन्या समासी । चवथ्या समासी ब्रह्म केले ॥ १८ ॥
 ब्रह्म केले चौध्या समासांत देवे । पांचवी स्वभावे मायोद्ध्रव ॥ १९ ॥

सहि शिष्या येदै साहव्याचैः ज्ञान । सातवौ भजन सुगुणाचैः ॥ २१ ॥

सुगुणाचै केलै सातवौ भजन । आठवौ निरेन हृश्य सारै ॥ २२ ॥

हृश्य सारै सरे आठवे समासौ । नववे समासौ सार शोधा ॥ २३ ॥

सार शोधुनियां नववे समासौ । दाहवे समासौ समाधान ॥ २४ ॥

समाधान अनिवौन्य जालै तेथै । दशक श्रोतयातै निवेदिला ॥ २५ ॥

निवेदितौ चौदा ब्रह्माचा दशक । दशक श्रोतयातै निवेदिला ॥ २५ ॥

समास हा दुजा ब्रह्मनिरपण । तिसःयामध्यै जाण चौदा ब्रह्म ॥ २६ ॥

चौदा ब्रह्मै केलै तिसःया समासौ । चौध्या समासौ विमलब्रह्म ॥ २८ ॥

विमलब्रह्म चौध्या समासौ विमलब्रह्म ॥ २८ ॥

कलपनेचे पोटी बदू भुक जालै । साहव्यौ बोलिले शोधुनिया ॥ २० ॥

शोधुनियां साहा समासौ विरिषा । साधनप्रतिष्ठा सातामध्यै ॥ २१ ॥

सातामध्यै केलै प्रतिष्ठासाधन । श्रवणमहिमान आठामध्यै ॥ २२ ॥

आठामध्यै जालै श्रवणमहिमान । श्रवणलक्षण नवामध्यै ॥ २३ ॥

नवामध्यै जाला ग्रंथाचा निश्चय । दाहव्यातै अनवय देहातीत ॥ २४ ॥

देहातीत जाला निश्चय दाहव्यै । दशक सातवौ पूर्ण जाला ॥ २५ ॥

पूर्ण जालो पुढे आठवा येकिजे । उदास नाविजे श्रोते जर्नी ॥ २६ ॥

श्रोतेजर्नी पाहिला समास पाहाचा । तयामध्यै देवा देखिलेसे ॥ २७ ॥

देखिलेसे देवा समासांत येका । सूक्ष्म आशांका दुसःयामध्यै ॥ २८ ॥

माशकानिशरन उहैं पचभूते । चौध्यामध्यै येथै निरोपिली ॥ ४० ॥

निरोपिलो सूक्ष्म भूते पांचामध्यै । उहैं साहामध्यै निरपण ॥ ४१ ॥

निरपण साहां समासांत केलै । उश्रीत देखिलै श्रोतयांसी ॥ ४२ ॥

श्रोतयांसी सातो समासांत मोक्ष । आठव्यामध्यै दक्ष आत्मदर्शी ॥ ४३ ॥

आत्मदर्शी नै आठवे समासौ । नववे समासौ सिद्धकृपै ॥ ४४ ॥

सिद्धकृप केलै नववे समासौ । शूल्य सरे सर्व दाहाचे समासौ । शानदशकासी निवेदिले ॥ ४५ ॥

निवेदिले आतां शानदशकासी । निरिधर त्यासी शोधिताहे ॥ ४६ ॥

इति श्रीप्रथान्यकथन आत्मज्ञानपर्यं निरपण दशक अष्टम अध्यां द्वितीय ॥ २ ॥

॥ श्रीराम ॥

आठवा दशक येकिला सज्जनौ । नववा उज्जनौ आईकाचा ॥ १ ॥

आईकाचा गुणलक्षण हा नववा । पहिल्यामध्यै याचा आशोकेचा ॥ २ ॥

आशंकानिरास पहिला समास । उसरा समास ब्रह्मलक्षण ॥ ३ ॥

ब्रह्मलक्षण जाला समास उसरा । आईका तिसरा निसंदेह ॥ ४ ॥

निसंदेह केलै तिसःया समासौ । चवध्या समासौ जापणपण ॥ ५ ॥

जापणपण जालै चवध्या समासौ । पुढे अत्तमानासी निरसिलेसे ॥ ६ ॥

निरीलासे पांचव्यात अत्तमान । गुणलक्षण साहव्यात ॥ ७ ॥

साहव्यात गुणलक्षण पूर्ण केलै । विकल्पा निरीले सातव्यात ॥ ८ ॥

सातव्यात जालै चिक्कपिण्डीत अत्तमान । बद्धाचै जनन आठामध्यै ॥ ९ ॥

आठामध्यै जालै चिक्कपिण्डीत अत्तमान । संदेहवारण नवामध्यै ॥ १० ॥

नवामध्यै जालै संदेहवारण । चित्तितिनिरपण दाहव्यात ॥ ११ ॥

दाहव्यात जालै स्थितिचै लक्षण । गुणलक्षण पूर्ण जाला येथै ॥ १२ ॥

जाला येथै गुणलक्षण पूर्ण जाला येथै ॥ १३ ॥

दाहव्यात जालै स्थितिचै लक्षण । देहउत्पन्न सुवभावै ॥ १४ ॥

दुसरा हा देह उत्पन्न सुवभावै । आशीकन्या भावै तिसरा हा ॥ १५ ॥

तिसरा हा जालै चित्तितिनिरपण । चौध्या मध्यै तिसरा हा ॥ १६ ॥

चौध्या मध्यै जालै चित्तितिनिरपण । पांचव्या चौध्या मध्यै ॥ १७ ॥

प्रलयाचै रूप पांचवे समासौ । भ्रमलक्षणासी साहव्या हा ॥ १८ ॥

निवेदिले आठ नउ हे समास । दाहव्या समास सांगताहे ॥ १९ ॥

सांगताहे चल्लाचल्लाचै लक्षण । दाहव्या संपूर्ण जाला येथै ॥ २० ॥

जाला येथै पूर्ण चीजोद्रव नावै । भ्रमदशक भावै आईकाचा ॥ २१ ॥

आईकाचा श्रोतीं पाहिला समास । सिद्धांत सचावै केला तेथै ॥ २२ ॥

केलै तेथै सिद्धांताचै निरपण । उसन्यामध्यै पूर्ण च्यारे देव ॥ २३ ॥

च्यारे देव सांगे दुसःया समासौ । तिसःया समासौ सिक्कवण ॥ २४ ॥

सिक्कवण जाली तिसःया समासौ । चवध्या समासौ विवेक हा ॥ २५ ॥

विवेक हा सार चवथ्या समासी । राजकारणासी पांचव्यांत ॥ २९ ॥
 पांचव्यांत जाली राजकारणरूपे । महंतांचो कृपे साहन्यांत ॥ ३० ॥
 साहन्यांत जाले महंतलक्षण । सातव्यांत पूर्ण गुसेश्वर ॥ ३१ ॥
 गुसेश्वर सातव्यांचे बोलिलासे । आठामध्ये असे गुसगंगा ॥ ३२ ॥
 गुसगंगा बोलिलिसे आठामध्ये । पुढे नवामध्ये उपदेशु ॥ ३३ ॥
 उपदेशलक्षण नवामध्ये जाले । दाहावा चर्तीचले निस्पृहाला ॥ ३४ ॥
 निस्पृहाला चर्तीणुक सांगताहि । भीमद्यशक राहे येथुनिया ॥ ३५ ॥
 येथुनिया आतां विवेकबैराग्य । बारावा हा योग्य आइकावा ॥ ३६ ॥
 आइकावे आधीं विमललक्षण । प्रत्ययलक्षण उसन्यामध्ये ॥ ३७ ॥
 उसन्यामध्ये जाले प्रत्ययलक्षण । तिसन्यामध्ये पूर्ण देवभक्त ॥ ३८ ॥
 देवभक्त जाले तिसन्या समासी । पुढे वैराग्यासी निरोपिले ॥ ३९ ॥
 निरोपिले शौश्या समासी वैराग्य । पांचवा हा योग्य निवेदनी ॥ ४० ॥
 निवेदन विधा जाले पांचव्यांत चुष्टिकम ॥ ४१ ॥
 सुष्टिकम साहन्यांत बोलिलासे । सातव्या केलासे विषयलाग ॥ ४२ ॥
 विषयलाग केला सातवे समासी । आठवे समासी काढलरूप ॥ ४३ ॥
 काढलरूपे केलीं आठवे समासी । नवम समासी यत्नकर्पे ॥ ४४ ॥
 यत्नकर्पे जाला नववा समास । दाहावा समास पुरुषोत्तम ॥ ४५ ॥
 पुरुषोत्तम जाळा दाहवे समासी । निरिधर सासी शरण गेला ॥ ४६ ॥
 इति श्रीप्रथात्वयक्षमन विवेकबैराग्यपर्यंत निश्चय दशक द्वादश अभ्यं तुतीय ॥ ४ ॥

॥ श्रीराम ॥

विवेकबैराग्य ऐकला दशक । नामरूप येक आइकावा ॥ १ ॥
 आइकावा नामरूप हा तेरावा । ग्रंथ विवरावा श्रोतेजनी ॥ २ ॥
 श्रोतेजनीं आत्माज्ञनस्मातिवेक । पाहावा तो येक समास हा ॥ ३ ॥
 समास हा सारासाराचा उसरा । जाणाचा तिसरा उभारणी ॥ ४ ॥
 उभारणी केली तिसव्या समासी । चवथ्या समासी संबहरणी ॥ ५ ॥
 संबहरणी ब्रह्मप्रलय चवथा । काहणीची कथा पांचव्यांत ॥ ६ ॥
 पांचव्यांत जाली कहाणीची कथा । लघुबोध आतां साहन्यांत ॥ ७ ॥

साहन्यांत लघुबोध निश्चय । प्रलय बोलिला सातव्यांत ॥ ८ ॥
 सातव्यांत केले प्रत्ययांचे रूप । कर्तव्यांचे रूप आठामध्ये ॥ ९ ॥
 आठामध्ये जाले कर्तव्यांचे रूप । नवामध्ये रूप आठमयांचे ॥ १० ॥
 आठमयांचे रूप नववे समासी । दाहावे समासी सिकवण ॥ ११ ॥
 सिकवण जाली दाहावे समासी । तेरावा दशकासी निवेदिले ॥ १२ ॥
 निवेदिला पुढे चौदावा दशक । आखंडध्यानिक आइकावा ॥ १३ ॥
 आइकावा आतां पहिला समास । देवे निस्पृहांस तिकविले ॥ १४ ॥
 मिशाळय केले उसन्या समासी । तिसन्या समासी कवित्व है ॥ १५ ॥
 कवित्व है चिधा बोलिलेसे तेथे । चौथामध्ये येथे कीरीन है ॥ १६ ॥
 कीरीन है शौश्या समासी । उसन्या समासी मिशाळय ॥ १७ ॥
 पांचव्यांत कथा बोलिली संपूर्ण । चातुर्यलक्षण साहन्यांचे ॥ १९ ॥
 साहन्यांचे जाले चातुर्यलक्षण । नवव्या संपूर्ण युग्यमे ॥ २० ॥
 बोलिले शाश्वत नववे समासी । दाहवे समासी मायारूप ॥ २२ ॥
 मायारूप जाले दाहवे समासी । चौदावा दशकासी निरोपिले ॥ २४ ॥
 निरोपितो आतां दशक पंधावा । आठमद्यशकमावा आइकावे ॥ २५ ॥
 आइकावे श्रोतेजनी येकचित्ते । आधीं चातुर्य ते निरोपिले ॥ २६ ॥
 निरोपिले आधीं चातुर्यलक्षण । निस्पृह लक्षण उसन्यामध्ये ॥ २७ ॥
 उसन्यामध्ये निस्पृहाचे है लक्षण । तिसरे निश्चय अंतरामा ॥ २८ ॥
 अंतरामा निश्चय तिसन्यामध्ये । पुढे चौथामध्ये शाश्वत है ॥ २९ ॥
 शाश्वत है ब्रह्म चौथामध्ये केले । पांचव्या बोलिले चंचल है ॥ ३० ॥
 चंचल है सांगे पांचवे समासी । साहावे समासी चातुर्य है ॥ ३१ ॥
 चातुर्य है जाले साहवे समासी । सातवे समासी अधोर्ख है ॥ ३२ ॥
 अधोर्ख है निश्चय सातामध्ये । पुढे आठामध्ये जीव सांगे ॥ ३३ ॥
 जीव सांगे अतिसूक्ष्म समासी । नववे समासी तिडोत्पत्ति ॥ ३४ ॥
 तिडोत्पत्ति निश्चय नवामध्ये । पुढे दाहामध्ये निश्चय हा ॥ ३५ ॥
 निश्चय हा केला दाहावे समासी । पंधावे दशकासी निवेदिले ॥ ३६ ॥

निवेदिले उहैं तत्वअन्वयाला । श्रोती अन्वयाला सांभाव्याचे ॥ २७ ॥
सामाल्लाचे श्रोतेजनो अन्वयाते । सांगो सोळाव्याते आवडीने ॥ २८ ॥
आवडीने आधीं वालिमक स्तविला । उसन्यांत वंदिला स्वर्याज ॥ २९ ॥
स्वर्याज जाला उसन्या समासो । तिसन्या समासो पृथ्वी जाली ॥ ३० ॥
पृथ्वी जाली उहैं आपाचे स्तवन । आश्रीरायण पांचन्यांत ॥ ३१ ॥
पांचन्यांत जाले अन्नीचे स्वरूप । उहैं वायुरूप निरोपिले ॥ ३२ ॥
निरोपिला वायु साहव्या समासो । सातवे समासो महस्त ॥ ३३ ॥
महस्तनिकषण सातमध्ये । उहैं आठामध्ये अंतरात्मा ॥ ३४ ॥
अंतरात्मानिकषण आठामध्ये । पुहैं नवामध्ये उपासना ॥ ३५ ॥
उपासनाकरण नववे समासो । दाहावे समासो गुणभूत ॥ ३६ ॥
गुणभूतलप केले दाहन्यांत । सोळावा समात जाला येण ॥ ३७ ॥
जाला येण निरिधर हा अनन्य । पञ्चभूते अन्य चोसरलो ॥ ३८ ॥
इति श्रीप्रथान्यकथन तत्वान्वयपर्यत निहण दशक सोळावा
अभग चतुर्थे ॥ ४ ॥ ॥ ४ ॥

॥ श्रीराम ॥

प्रकृतिपुरुषाचा दशक पेक्षावा । अन्वय पाहावा श्रोतेजनो ॥ १ ॥
श्रोतेजनो शोध ध्यावा समासाचा । अन्वय येथीचा बोलो आतां ॥ २ ॥
बोलो आता आधीं वेवसासाकार । उसन्यामध्ये सार विवशाकि ॥ ३ ॥
शिवशक्तिरूप उल्लःन्या समासो । तिसन्या समासो श्रवण है ॥ ४ ॥
श्रवण है केले तिसन्या समासो । चौथो अनुमानासी चारिलेसे ॥ ५ ॥
चारिलेसे चौर्थी अनुमानाचे रूप । पांचन्यांत रूप अजपेचे ॥ ६ ॥
अजपेचे रूप पांचन्यांत जाले । साहव्या वर्तेविले देहात्मया ॥ ७ ॥
देहात्मया वर्तेविले साहन्यांत । उहैं सातव्यांत जगजाविन ॥ ८ ॥
जगजीवनलप सातव्यांत जाले । आठव्यांत केले तत्वरूप ॥ ९ ॥
तत्वरूप आठामध्ये है सपूणे । नवामध्ये तत्त्वात्मुष्य ॥ १० ॥
आइकाचे रूप दोषप्रसिद्धांचे । सत्राव्या दशकाचे रूप जाले ॥ ११ ॥
रूप जाले सर्व सत्राव्या दशकाचे । अठराव्या दशकाचे आइकाचे ॥ १२ ॥

आइकाचे अठरा दशकाचे वर्णन । बहुदेवस्त्वान पहिल्यामध्ये ॥ १४ ॥
पहिल्यामध्ये बहुदेवाचे स्वरूप । सर्वज्ञाचे रूप उसन्यामध्ये ॥ १५ ॥
उसन्यामध्ये जाला सर्वज्ञाचा संग । निश्चयांचा योग तिसन्यामध्ये ॥ १६ ॥
तिसन्यामध्ये निस्पृहांला सिकविले । चौथो देव केले उल्लम है ॥ १७ ॥
उल्लम है देव चवश्या समासो । कष्टपरिहाराती सांगताहै ॥ १८ ॥
सांगताहै कष्टपरिहार पांचवा । साहव्या येकावा उल्लष्टतम ॥ १९ ॥
उल्लष्टतम जाला साहव्ये समासो । जनस्त्वमावासी सातवा हा ॥ २० ॥
लातवा हा जनस्त्वमावायण । अंतदेवध्यात आठामध्ये ॥ २१ ॥
आठामध्ये अंतदेवध्यानलपे । नवामध्ये रूपे निद्रेची हि ॥ २२ ॥
निद्रेची स्वरूपे नववे समासो । दाहावे समासो गुणभूत ॥ २३ ॥
काय बोलो आत । श्रोता अवलक्षणो । अठरावा लक्षणी निरोपिला ॥ २४ ॥
निरोपिला वहुजिनसी हा दशक । येकोणसी येक आइकावा ॥ २५ ॥
आइकावा आधीं लेखतसमास । उसरा विवरणीस अइकावा ॥ २६ ॥
आइकावे उहैं करंटलक्षण । तिसन्यामध्ये पूर्ण निरोपिले ॥ २७ ॥
निरोपिले चौर्थी सद्वेलक्षण । पांचवीं सपूण देहमान्य ॥ २८ ॥
देहमान्य जाले पांचन्या समासो । साहन्या समासो बुद्धिवाडु ॥ २९ ॥
बुद्धिवाडु जाला साहन्या समासो । सातव्या समासो यत्न सांगो ॥ ३० ॥
यत्न सांगे स्वामि सातवे समासो । आठव्या समासो उपाधीते ॥ ३१ ॥
उपाधीलक्षणे आठवे समासो । राजकारणासी सांगताहै ॥ ३२ ॥
सांगताहै राजकारी नवामध्ये । उहैं दाहामध्ये विवेक हा ॥ ३३ ॥
विवेक हा सांगे दाहावे समासो । दशक येकोणसी पूर्ण जाला ॥ ३४ ॥
पूर्ण जाला आतां दशक येकोणसी । पूर्ण दशकासी आइकाचे ॥ ३५ ॥
आइकाचे आतां विसाध्याचे रूप । पहिल्यामध्ये रूप पूर्णपूर्ण ॥ ३६ ॥
पूर्णपूर्णपहिल्या समासांत केले । उसन्यांत बोलिले विवेच सुष्टुपे ॥ ३७ ॥
विवेच सुष्टुपे उसन्यामध्ये सांगितली । तिसन्यांत बोलिले सूक्ष्मनामे ॥ ३८ ॥
सूक्ष्मनामाचा सिद्धांत तिसरा । चौथो जाण वरा विवशाकि ॥ ३९ ॥
विवशाकि रूप चौथामध्ये केले । पांचवीं बोलिले काय देवे ॥ ४० ॥
काय देवे केले पांचवे समासो । चत्वारजिनसमासी निरोपिले ॥ ४१ ॥
निरोपिले व्यारिजिनसी कोतुक । साहन्यांत सम्प्रक अत्यधर ॥ ४२ ॥

आत्मकृपनिरुपण साहृदयांत । पुढे सातव्यांत ते चि सांगे ॥ ४३ ॥
 ते चि सांगे सर्वे आत्मनिरुपण । अस्त्याचें लक्षण विवरिले ॥ ४४ ॥
 विवरिले देहयन्त्र आठामध्ये । पुढे नवामये सूक्ष्म है ॥ ४५ ॥
 सूक्ष्म है सांगे नववे समासी । दाहावे समासीं विमलब्रह्म ॥ ४६ ॥
 विमलब्रह्म राहा समासांत केले । येकत्र है जाले नभापरी ॥ ४७ ॥
 नभापरी येकत्र है सर्वे जाले । रूप म्या देखिले स्वामियाचें ॥ ४८ ॥
 स्वामियाचें रूप मीपणे नाहुडे । परि शब्द घडे बोलावया ॥ ४९ ॥
 बोलावया मात्र आहे अंतरातमा । निरंजन आत्मावेगळा चिं ॥ ५० ॥
 वेगळा चिं निरंजन आत्माराम । जीव हा आराम जाला येथे ॥ ५१ ॥
 जाला येथे एक्य जीव हा ब्रह्मांश । हेत्वा चान्यांश ऐलिकडे ॥ ५२ ॥
 ऐलिकडे शब्द चान्यांश बोलावे । लक्षांश लक्षावे श्रोतेजनी ॥ ५३ ॥
 श्रोतेजनीं पूर्वपश उपेशाचे । गंथ चिवरावे सावकाश ॥ ५४ ॥
 सावकाश निरिधरस्वामि तेथे । ग्रंथान्वय येथे पूर्णे जाला ॥ ५५ ॥
 इति श्रीप्रथान्वयकथन पूर्णदशकनिरुपण दशक
 विसांवा अभंग पञ्चम ॥ ५ ॥ ॥ ५६ ॥

॥ श्रीराम कर्ता ॥

(३)

श्रीदासबोधग्रंथराजभावार्थ

आधीं मंगलमूर्ति बोधग्रंथरूपे अशानभ्रांति हरी ।
 मुल्लमाया कुळदेवता गुरु कृपा दागेश्वरी उंदरी ॥
 श्रीमत्सङ्कल्पाद नमुनी संपूर्णे परमार्थे हो ।
 श्रोते संत महंत ग्रंथश्रवणीं श्रीदासबोधार्थी हो ॥ १ ॥
 चौथे यूग तयांत लोक बहुधा उःखांवों कष्टती ।
 लोकोऽकारणकारणास्तत्र दिना श्रीस्वामि ते उष्टती ॥
 बालांला उमज उज्ज्ञने समजे पेसा चि अर्थु भला ।
 आम्हा मंदमतीति ग्रंथ करुनी हा पावनी दीर्घला ॥ २ ॥

स्तवनदशक तेथे स्वामि सारांश बोले ।
 परि मतिहित येथे स्वामिपाई न मीळे ॥
 महणजनि करुणातिथ पूर्णमूळेत्र लावो ।
 द्वितियदशक तेथे योग दीना बळाची ॥ ३ ॥
 आरम्भं मूळेत्रपा बहुनि गुण भले उत्तमी वृत्ति आणी ।
 नेवे दुर्वृद्धि प्राणि मग रजतम या सारुनी सत्त्व थाणी ॥
 सत्त्विद्वालग सांगे मग मन निवळे थोर चोरिक लागे ।
 तेथे हि शानयोने पहतमुरखता येतसे त्यास सांगे ॥ ४ ॥
 स्वगुण सुख स्वानोनी मूळं हा हृद जाला ।
 चिवेध अनळतपे ताविळा दीत केळा ॥
 बहुनि गुणपरिक्षा आणिला भक्तिमागे ।
 तुग्रम नवविद्या ते लाविली स्वामिभर्ते ॥ ५ ॥
 भक्तीची मुळदेवता श्रवणता सारांश येण वरा ।
 आतं कीर्तन या युगां अधिक है नामसृत हो तरा ॥
 चौथे सेवन पाइचे मग पुढे देवाचेतु मूलितें ।
 नैमी ते उमजे कदां न समजे यालागे स्वामी वदे ।
 या रे सङ्कर सेवि ते ज्ञानुनियां त्या निश्चयाला वदे ॥
 नाना शान गुरु अनुप्रह बहु त्या भंगमाळा लुणा ।
 दावो बह्मुझु लाघकगुणा लिंद्राच्या लक्षणा ॥ ७ ॥
 सिद्धाचें रूप ना केले मग ज्ञाने शोधो आधीं देव रे ।
 शोधायासि अनेक बोध करुनो ते ब्रह्म दावो वरे ॥
 शाने दृश्य सरे सारुने न सरे दीसे तया नूरवो ।
 यष्टावे दशकी अजन्म जिव हा याला पदो बैसरी ॥ ८ ॥
 ब्रह्माल्या विविच्य चतुर्दशा भावना ।
 शालिन्या धरुनि हिंडत उच्चना ।
 त्यासि निश्चय करुनि दयाळजी ।

सातवा दशक तेथे चि ऊसजी ॥ ९ ॥

सं ब्रह्मादि अनिर्बचय समजी तीनही समासामधे ।
आधीं मांगल्पचयमाव बहुसा लोकीक भावामधे ॥
उहैं क्रैतविकल्प जे तुरविले सत्त्वात्मासे शोधिले ।
मुक्ता मुकविले देहातित दिल्लै ह सतगों साधिले ॥ १० ॥

मायाब्रह्म कसे ह्यपृति नमुनी स्वामीसि वोचारिले ।
माया पंचमुतोक सूक्ष्म सदये सज्जान नीलपिले ॥
भेदवक्ताशम मोतुष्ट्रितनह मोशाधिकारी करी ।
आत्मनदरेन शून्यतेन री करी मतात सिद्धांतरी ॥ ११ ॥

गुण बहु बहु फार विकारले । बहुत रंग तथा नर गुंतले ॥
स्मृति कल कलनि विसांविले । दशाक भक्ति अनंत उसाविले ॥ १२ ॥

पिङ्गले अनेक येक समजी नाना आशंका हरी ।
बद्धा जन्मवितो विकल्प तुरितो संदेह तो चारितो ॥ १३ ॥

अंतकर्ण अनेक येक समजी नाना आशंका हरी ।
आधीं देह अगाध कालिपतविजे जाले तथा चीवरी ॥
अंतीं पंचरपै विवक्षप्रलये दावी अमाचे परी ।
नाना रुप प्रचीत पूर्ण भजने नामारुपा चीवरी ॥ १४ ॥

सिद्धांतों च चतुर्थं देव विवरी हातीं च देवात्म दे ।
अशानासि विवक्षसार सिक्खी त्या राजकांगी चदे ॥
गंगा गुत महंत रुचामि मजला गुतश्चरा मेटवी ।
अशाना उपदेश लक्षण बरे त्या निश्चुहां सीकवी ॥ १५ ॥

वैराग्यासि विवेक अंडुचा प्रभु न्याये चि धाली बरा ।
नाना बोध प्रबोधनी सिक्खनी आणी उक्काज्या बरा ॥
नाना सौष्ठु उभारनी उरउनी नीवेदनीं वीवरी ।
नाना काळ रुपै चि यत्न पुरुषा त्यागा बरे थावरी ॥ १६ ॥

नित्यानित्य त्रयोदर्शी विवरनी निशेष सारी जडां ।
सारासारविचार सुषिष्ठप्लये शाडा निरोपी गुदां ॥

काहाणी चौष्टिल्युप्रयोध प्राचिती करेल्यरुपा चदे ।
देहात्मा चल चंचला विवरनी त्या निश्चुहां मुख दे ॥ १७ ॥

नानाबोधवरो चि निश्चुह कले आला तया गुळ्डि हे ।
भिसावृत्ति कवित्व शुक्ति सिक्खी गोतादि गानादि हे ॥

ध्यानाची गुण दाउनी मग उहैं आलंडतरु करी ।
चातुर्थे गुराथमं सारवति प्रभु मायातिता थावरी ॥ १८ ॥

पंधाके दशकीं समर्थ वदती चातुर्ये या निश्चुहां ।
श्रेष्ठात्मा चल्लचंचले विवरदे आधोधे ने जीव हा ॥

मिश्या शाश्वत ब्रह्म दाउनि करी निर्मल हे केवळे ।
पिंडेत्यात्ति अनेक सूक्ष्म जिव स्या लिद्धांत केला बळे ॥ १९ ॥

सोळाके दशाकों अपूर्वे स्तवने आरंभली ते गुणे ।
पुहैं प्रांगल वेगळो भुतभुते नीरोपिलो उमजा ।

नाना देवउपसना गुणभुता दावी गुशा ऊमजा ॥ २० ॥

आधीं चालिमकस्तुवरज स्तविला उपासनेन्या गुणे ॥
देवाचे दशाकों निलगण बहु सांगो किरी मी गुळे ।

देहात्मा जगजीवनु अजप हा सोह करी जागत्या ।
देहों तत्त्वतुचतुर्थ्यकुणा दावी तथा नेणल्या ॥ २१ ॥

नाना टोणपासिद्ध त्यांसि उमजी अद्यादशीं छुक दे ।
नाना देव नेणपणे करुनियां सर्वज्ञसंगा चदे ॥

कष्टांचा पारिहार उलंग तउमध्ये चि गुणे करी ।
सांगे लोकस्वभावअंतर प्रभु श्रोत्यांसि निद्रा बरी ॥ २२ ॥

श्रोता नष्ट कुलशणी समजुनी लाला करांडे करी ।
उहैं देव गुणासि लेजतीक्षया चीवण ते चीवरी ॥

धातु आदि समस्त देव चि भजी यत्न बळावी कसा ।
बुद्धिवाद उपाधि राजकरणी विवक्षसा सारसा ॥ २३ ॥

जाळा येक उणा विसास ह्यगुनी विसांवियांला करी ।
पूणपूर्ण विचारनी विमल्से संपूर्ण ब्रह्म भरी ॥

ओत्याला तुझने असेल तारि हा शोधा विसांचा पुरा ।

आतां स्वामिपदीं उराल तारि त्या आत्मा अरामी तुरा ॥ २४ ॥

आत्मारामपदीं उरोनि आपदीं होसी पदीं वेगळा ।

अंतीं कोण गति उरोनि महणसी वस्तुरुपा केवळा ॥

तुशा अंत अनेत व्यापुनि प्रभु आनंत तं अंत रे ।

आतां भीषण मांडिसी तरि तुला श्रीमुख विनुब रे ॥ २५ ॥

इति निगदित देवे वोधितां चित्त धाले ।

स्वघार्षे गळित जाले स्वामिपाइ मिळाले ॥

श्रवणमनयोने प्रस्तया पूर्ण आले ॥ २६ ॥

इति विस दशकाचे स्थोक श्रोता पंहावे ।

विवरत सुखस्वार्थे अंथभावार्थे फावे ॥

निजबिज मुनियोगी गंथ वोलोनि ठेला ।

निरधरवरस्वामिचोष संपूर्ण जाला ॥ २७ ॥

इति श्रीदासबोधयंत्रजावार्थे संपूर्णमत्तु श्रीसद्गुर-

रामचन्द्रपैगमत्तु श्रीमकिरत्सु ॥ ४ ॥

॥ श्रीरामसमर्थ ॥

(४)

आत्मानुभव

आधां वेदीन मंगळसूर्ति । देवी शारदा मतिस्फूर्ति ।

सहुरुनाथ पावनकोति । आत्माराम जगडुरु ॥ १ ॥

आसाराम उपासना । बोधे पाववा निरंजना ।

श्रीरामपदीं निर्मुक शासना । श्रीरामरामरामोति ॥ २ ॥

अधिवेदन संतसज्जना । संतसंगे श्रवणमनना ।

मननध्यासे शुद्ध तुमना । साक्षात्कार स्वरूपो ॥ ३ ॥

स्वरूप ह्याणजे आत्मरूप । आत्मरूप ते ब्रह्मस्वरूप ।

श्रोते वके मगवद्वप । किंच ज्ञानी समेसी ॥ ४ ॥

संतसभेसी परमार्थचिवरण । नर ते चि होती नारायण ।

कितेक नरदेह मूखे आपण । उत्तमगुणश्रवणार्थी ॥ ५ ॥

उत्तमगुण अधमगुण । अद्विद्व लोकों विद्यमान ।

विशुण्युणाची सृष्टि जाण । सत्त्वगुण परमार्थी ॥ ६ ॥

सत्त्वगुण सादिद्या पुरुष । विरक्त योगी माहापुरुष ।

पढतमूखे ज्ञानी विशेष । जन्मबंधन अज्ञाना ॥ ७ ॥

जन्मदुःख जरादुःख । नित्यदुःख तुनःपुना दुःख ।

तस्मात् जागृति जागृति देख । पापसंतापमृत्यु वारी ॥ ८ ॥

सुत्युमांसे सर्व हि गेले । स्वरूपाकार सात्त्व राहिले ।

सात्युसंने लोक लागले । मगवंताचे सज्जनि ॥ ९ ॥

श्रवणमार्क कीर्तनमार्क । स्मरणमार्क पादसेवनमार्क ।

अर्चनमार्क वंदनमार्क । दास्यमार्क देवाची ॥ १० ॥

सख्यमार्क निवेदनमार्क । भक्तियोगे लाभती मुकि ।

सलोकतामुकि समीपतामुकि । स्वरूपतामुकि सायोज्यता ॥ ११ ॥

सायोज्यतामुकि सहुरुचरणो । श्रीगुरुशोष्यज्ञानवचरणो ।

मंत्रोचिचारे अंतःकरणो । शुद्धज्ञान संपादिले ॥ १२ ॥

बद्धदशा संपूर्ण गेली । मुमुक्षदशा गुरुपदी ठेली ।

साधकदशा स्वरूपो निमाली । सिद्धदशा निरंजन ॥ १३ ॥

निरंजनकृप सात्युजन । सात्युसंगे देवयोधन ।

पूणज्ञाते कारिती विवरण । गुरुपदी शरण रिशावे ॥ १४ ॥

आतां शरण सहुरुस्वामी । संतसज्जन गुरुपदे तुझी ।

गुरुकृपे प्रश्न करु आज्ञा । कृपा करुनि परिसावे ॥ १५ ॥

जय जय जी सहुरुजा । विश्वंभरा विश्ववीजा ।

परमपुरुषा मोक्षस्वजा । दीनद्यु जगडु ॥ १६ ॥

सहुरु केरलं ब्रह्म निजं । विश्वंभर का हो विष्वधीजं ।

परम्पुरुष कां जी मोक्षवज्जं । संतसज्जनीं सांगावे ॥ १७ ॥

सहुरुनाथ केरलं ब्रह्म । विष्वधीज हे ईश्वरवर्यमे ।

परम्पुरुष मोक्षधर्मे । गोक्षदाता जीवासी ॥ १८ ॥

जीव योक्तेरो बाहुदें । तयासी ब्रह्म त्रि केलं रोकडें ।

जीव केरलं अशान वेडे । ब्रह्म कैसं केलं जी ॥ १९ ॥

जीव उपाधि देवे निरसिला । ब्रह्मो ब्रह्मांश ब्रह्म केला ।

साधक आदोनि तिक्क जाला । आपण येकला निरंजन ॥ २० ॥

येक मुख्य परमेश्वर । उसरी प्रहृती जगद्वाकार ।

तिसरा अपण कैचा चोर । प्रकृतिपुरुषं सर्वं हो ॥ २१ ॥

प्रकृतिपुरुषे परब्रह्मो । लीन होती स्वानंदधामो ।

सहज चि आपण आत्मासी । आत्माराम तुशा ते ॥ २२ ॥

आत्माराम निर्गुण आत्मा । तत्त्वरूप हा कोण आत्मा ।

तत्त्वातीत तो निश्चलात्मा । तैत्यं चंचलं चंचलात्मा ।

पांचबं भूत अंतरात्मा । चैत्यं चंचलं चंचलात्मा ।

तत्त्वातीत तो निश्चलात्मा । निर्गुण आत्मा ब्रह्म त्रि ॥ २४ ॥

निर्गुण आत्मा निर्गुण ब्रह्म । संगुण आत्मा संगुण ब्रह्म ।

शब्दब्रह्म तुद्वंब्रह्म । मायाब्रह्म है कैसे जी ॥ २५ ॥

मायाब्रह्म है ईश्वररूप । विमलब्रह्म ते तुद्वं त्वदरूप ।

शुद्धस्वरूपी शुद्धिरूप । मायाभान बोसरहे ॥ २६ ॥

मायाहृष्य अवधे गेले । मायातीत ते ब्रह्म तेले ।

स्वगुणो स्वगुण भजन कैले । निर्गुणभजन कैसे जी ॥ २७ ॥

निर्गुणमज्जन अनन्यभावे । सार चोधूनि ब्रह्म चि नहावे ।

इहीं च विदेही होजनि राहावे । आत्माराम निरंजनी ॥ २८ ॥

आत्माराम निरंजन । निर्गुणब्रह्म पुरातन ।

तुयो उन्मनी विलक्षण । आत्मा साक्षी कैसा जी ॥ २९ ॥

अंतरात्मा योलिजे सर्वसाक्षी । अवस्थाकै पूर्वपक्षी ।

सिद्धांतवस्तु लक्षितां लक्षी । आत्मा अद्वैत निरंजन ॥ ३० ॥

आत्मा अद्वैत निरंजन । अजन्मा तो सांगा क्वचण ।

सहुरुक्षी गेला जो शारण । आत्मा ब्रह्म कौं जीव स्वामि ॥ ३१ ॥

जीवदशा हे शरण आली । जीवदशा हे मुक्त जाली ।

दीर्घस्वर्मो स्वप्रदशा हरली । जागृतीतीत परब्रह्म ॥ ३२ ॥

जागृतीत ब्रह्म पूर्ण । अतिवाऽन्य है स्मायान ।

सङ्कहक्षेचे माहेमान । सातिशयासी बाणले ॥ ३३ ॥

संतो हृदयंथीसी भेदिले । सर्वसंशयाते छेदिले ।

सर्वकमे स्वासी नेले । परावर द्वाइ करनियां ॥ ३४ ॥

श्रीरामदास श्रीगुरुस्वर्मस्वामी । सहुरुनाथ स्वानेदधामी ।

चेणीपरंपरा आत्मयारामी । निरेधर सदां अवणार्थी ॥ ३५ ॥

इति श्री आत्मानुभव । वेदशालीचा स्वानुभव ।

सदरुहें ब्रह्मात्मव । संतसज्जनीं विस्तरिला ॥ ३६ ॥

समाप्त प्रथम ॥ १ ॥

समाप्त प्रथम ॥ १ ॥

॥ श्रीराम ॥

सकलतुत्वासी आरंभ । मूल्यपुरुष मुळांरंभ ।

जो परात्पर स्वयंभ । आदिअंतो निर्धरे ॥ १ ॥

आदिअंतो ब्रह्मा निर्गुण । कर्तृपुरुष चोलिला संगुण ।

संगुण निर्गुण निरक्षण । देवे निरोपावे ॥ २ ॥

निर्गुण निरंजन गुणरहित । मायागुण तेये अरोपित ।

ईश्वरत्व मायाकलिपत । निर्मित कारण सांकेधं ॥ ३ ॥

ब्रह्मसात्त्वात्मिधं ईश्वरमाया । तरी ब्रह्मो च इच्छारूप सूक्ष्माया ।

मरीचमुगां वे दुरत्या । परब्रह्मो इच्छा कैसी जी ॥ ४ ॥

ईश्वरापास्त्रनि मायाप्रमदा । इच्छाकुमारी विशारदा ।

आदित्यापास्त्रनि गोदा । सूगजेल वाहे ॥ ५ ॥

आदित्यसंवेदर्मी मायामुगज्जल । गगन निर्मल निवांत निर्मल ।

परब्रह्म निरोपाधी केरल । ईश्वर उपाधी कैसा जी ॥ ६ ॥

विद्या विद्या ईश्वरयाकि । मुळा विद्या तुद्वा अविद्या हृणती ।

मरीचमुगां उच्चरमृतो । ईश्वरत्व आभासले ॥ ७ ॥

ईश्वर परब्रह्मो एक्य अमेद । तरीं जीवाशीवास कां जी ब्रह्मी भेद ।
विदाकाश ब्रह्म विशुद्ध । विविध कैसे जालै जी ॥ ८ ॥

घटमठ मांडिले सावकाश । विविध मालैले आकाश ।
जीवशिवईश्वर आभास । निराभास परब्रह्मो ॥ ९ ॥

परब्रह्म येकाजिनसी । दृष्टव्य साक्षत्व कोणासी ।
चैतन्यत्व सत्ताहृत्व ब्रह्मासी । कैसे निरोपाचे ॥ १० ॥

द्रष्टा साक्षी चैतन्यसत्त्वे । हे गुण ब्रह्माचया माथां ।
अरोपिले जाण वृथा । मायागुणे निधारे ॥ ११ ॥

जब खरेपण मायेसी । तब चिं साक्षत्व ब्रह्मासी ।
साक्षत्व ब्रह्मासी किं ईश्वरासी । देव निरोपाचे ॥ १२ ॥

साक्षत्व ब्रह्मो कल्पिले । अनादि ईश्वरत्व भाविले ।
चैतन्य सर्वे सर्वे हि गेले । द्रष्टा साक्षी चैतन्य है ॥ १३ ॥

मायाविलासे सर्वे हि गेले । द्रष्टा साक्षी चैतन्य ब्रह्म ।
चैतन्य ह्यणती परब्रह्म । चैतन्य ह्यणती ईश्वरत्वमे ।

वाक्याविरुद्ध शास्त्राधर्मे । सत्त्वात्म देवे सांगाचे ॥ १४ ॥

शास्त्राविरासे सर्वे हि गेले । द्रष्टा साक्षी चैतन्य ब्रह्म ।
मायाविलेज्ज ईश्वरत्वमे । अविद्यावीडिज्ज जीवासाच ॥ १५ ॥

जीवभावासि ब्रह्म ह्यणती । जीव चौन्यासी लक्ष योनी भोगिती ।
येक जीव किं दोनि स्थिति । देवे निरोपाचे ॥ १६ ॥

जीव नाम हे दोहिकडे । एक्य जीव तो ब्रह्म चिं घडे ।
मिश्र जीव तो मायेत पडे । चैतन्य चंचलरूपी हा ॥ १७ ॥

तोनि जीवाचा रुदे केळो । द्वैतशुद्ध किं ब्रह्मो जालो ।
परब्रह्मो निद्रा नाहो । परब्रह्मो जागृति नाहो ।

गुरु शिष्य ब्रह्म चिं पाही । आत्माराम निरंजन ॥ १९ ॥

आत्माराम निरंजन । परब्रह्म किं चैतन्यघन ।

चैतना चैतन्य ईश्वरगुण । तिक्तवा ब्रह्मो सांगा जी ॥ २० ॥

ब्रह्म निवेदनार निर्गुण । तेथै कैसे गुणागुण ।
मायोपाधि हे ईश्वरगुण । नाना शास्त्रो बोलिले ॥ २१ ॥

पंचभूतादि मायेते । चैतन्य जे चेताचिते ।
चतुर्दशब्रह्मो चैतन्याते । सिद्धांत कैसा केला जी ॥ २२ ॥

चतुर्दशब्रह्मो चैतन्याधारे । श्रुतिसमाति ब्रह्मविचारे ।
जीवोन्निवासी सिद्धांतउत्तरे । शब्दल स चैतन्य है ॥ २३ ॥

द्रष्टा साक्षी चैतन्यसत्त्वे । सद्गुण गुण हे मायेते ।
किंवा ब्रह्मोचे ईश्वराचे । देवे निरोपाचे ॥ २४ ॥

परब्रह्मग्रात्मा माया जाण । मायागुण सर्वेश्वरी ॥ २५ ॥

जगदीश्वराचे समस्त गुण । वस्तु ठाईचो निर्गुण ।
परब्रह्मग्रात्मा परब्रह्म । माया गुण सर्वेश्वर ॥ २६ ॥

माया परब्रह्मसर्वेश्वरा । माया लावण्यस्वरूपरामा ।
सर्वलपशोभा परब्रह्मप्रभा । माया अंगस्ता कैसी जी ॥ २७ ॥

परब्रह्मसर्य ईश्वर । लावण्यस्वरूप सर्वेश्वर ।
सर्वेश्वरों माया शानशक्ति विचार । अशानात्रिमिरनाचिनी ॥ २८ ॥

अद्वैतकल्पना माया गुड । द्वैतकल्पना माया अगुड ।
द्वैताद्रेत गुडगुड । परब्रह्मो मिथ्या है ॥ २९ ॥

परब्रह्मो ब्रह्मांग मिळाले । जन्मवंश हे कोण पावले ।
बद्ध मुक्त हे कोण कलिपले । देवे निरोपाचे ॥ ३० ॥

बद्ध मुक्त जाला कोण । तो तरि नव्हे किं आपण ।
बद्ध जाणाव मीपण । थलासी वाधी ॥ ३१ ॥

बद्ध मुक्त माया आख्यान । गुणेकलनि माते जाण ।
बहुतुता नाहो मजला मीपण । अहं बहु है कैसे जी ॥ ३२ ॥

अहं बहु है कोकदशी । लगणे लागले जीवेश्वरासी ।
ईश्वर सोडी ईश्वरत्वासी । परब्रह्मासी पावाचया ॥ ३३ ॥

परब्रह्मोचे कैसे साधन । परब्रह्मोचे कैसे भजन ।
परब्रह्मोचे कैसे दर्शन । मज निरोपाचे ॥ ३४ ॥

परब्रह्मोचे साधन श्रवण । परब्रह्मोचे अनन्य भजन ।
परब्रह्म होणे हैं च दरीन । निरोपिले तुज निःसंगता ॥ ३५ ॥

निःसंगासी आहे संग । किंचा केवळ राहावै निःसंग ।
देवे आपुले अंतरंग । सांगोनि शावै ॥ ३६ ॥
सहुरमजने संतसगे । अखंड राहावै अंतरंगे ।
आत्मारामी निजात्मरंगे । येक ब्रह्म द्वितीय नारित ॥ ३७ ॥
जो विश्रांतीचा विश्राम । आहिपुरुष आत्माराम ।
ते येक चि परब्रह्म । उसरे नाही ॥ ३८ ॥

श्रीरामदत्त श्रीगुरुसमर्थस्वामी । सङ्कुरुनाथ स्वानंदधामी ।
बेणीपरपरा आत्मयारामी । निरिधर सपक्ष भावाखै ॥ ३९ ॥
इति श्रीआत्मानुभव । वेदशास्त्रांचा स्वानुभव ।
सङ्कुरुमुखे ब्रह्मानुभव । संतसजनी विस्तारिला ॥ ४० ॥

समाप्त हितीय ॥ २ ॥ ॥ ४ ॥

॥ श्रीराम ॥

देव निर्मल निश्चल । शाळ्वे बोलती सकळ ।
तथा निश्चलासी चंचल । कैसे शाणावै ॥ १ ॥
निश्चलासी चंचल शाणां नये । चंचल देव संवेद्यर आहे ।
मायोत्पात्र ईश्वर पाहे । गुणमर माया करीरु ॥ २ ॥
संवेकती तो चि देव । पाहों जातां निरावयव ।
कोण कतो कोण देव । निरावयव कैसा जी ॥ ३ ॥
कतो देव ईश्वररूप । निरावयव ते ब्रह्मस्वरूप ।
मायाकर्तुवै कतोररूप । अकरो अरूप निरंजन ॥ ४ ॥
निरंजन ते परब्रह्म । तेथे नाही मन माया विभ्रम ।
रंचभूत हा गुणकर्दम । आत्माराम येऊ कैसा जी ॥ ५ ॥
पंचभूताचा कर्दम । यासी अलिस आत्माराम ।
अविद्यागुणे मायाप्रम । सत्य चि वाटे संवेद्यरु ॥ ६ ॥
येक ब्रह्म येक माया । ईश्वर उत्पत्त कोद्दनिया ।
इश्वरजपति स्वामिराया । संवेद देवे सांगाची ॥ ७ ॥
ब्रह्म नंगुसक वंच्या माया । असंग संग अतादि वायां ।
ईश्वर उत्पत्त तेयुनिया । माता कुमारी भरीरु ॥ ८ ॥

सावधाराची उगमेकुमारी । विलय शोके उमो अंतरी ।
मायोपायि हे संवेद्यरु । ईश्वर ब्रह्म कैसे जी ॥ ९ ॥
येक ब्रह्म अद्वेत पाही । ईश्वरमाया दोन्ही नाही ।
याब्रह्माया तावत्काही । ईश्वरत्व ब्रह्म किलिपले ॥ १० ॥
प्रहों संवेद्यर कल्पी माया । ईश्वरे किलिपली यूळमाया ।
मायाकिलिपत ईश्वर चायां । किंचा ईश्वर अनादि ॥ ११ ॥
ब्रह्म जैसे अनादितित्र । माया जैसी अनादितित्र ।
ईश्वर तैसा अनादिसिद्ध । आपुलालया स्वरूपे ॥ १२ ॥
ब्रह्ममायाईश्वरे अनादिसिद्धे । कैले किंचा नाही जी ॥ १३ ॥
मायानिशेन श्रीगुरुप्रबुद्दे । तरि अनाशवंते हैं त्रिविष्ये ।
माया माईकपणे असोनि नाही । ईश्वर मायित्वं ते पाही ॥
परब्रह्म ते परिपूर्ण काही । जैसे तेसे संवेदा ॥ १४ ॥
येक ब्रह्म निराकार । मुक्त अक्रिय निर्विकार ।
तेथे मायावोडबंधर । कोट्रुति जाले सांगावै ॥ १५ ॥
ब्रह्मी मायावोडबंधर जाले चि नाही । योक्त्री वातो पुस्ती काइ ।
तथायी सांगां जेणे काही । संशयो तुटे ॥ १६ ॥
दोरीकरितां शुजंग । ईश्वरी विवर्तमान माया संग ।
परब्रह्म ते निःसंग । निर्विकरूप निरंजन ॥ १७ ॥
कल्पनेविरहित हैते । ददृश्यावेगळा हृष्टांत ।
द्वैतविषय कैते । कैसे जाले सांगा जी ॥ १८ ॥
विचित्र भगवंताची करणि । वर्णवेळा सहस्रफर्णी ।
तेंगे केळो हे उभवणी । ब्रह्मांडाची संकल्पे ॥ १९ ॥
निर्विकल्प कल्पनेविरहित । तथा नांव भगवंत ।
देवपणाची हि यात । तेथे नाही भगवंती ॥ २० ॥
भागवत्स्वस्वरूप निर्विकार संकल्पे । भगवंते ब्रह्मांड कैसे कैले ।
कर्तेष्यों कारण पडले । कार्यामये कैसे जी ॥ २१ ॥
देष्पणे दृष्टा हृष्टयो । जैसा पडे अनायासो ।
कर्तेष्यो निर्गुणासी । गुण तैसे अनायासे ॥ २२ ॥

अनाशसे निरुणीं गुण । तरि ईश्वरमायेचे कां जो गुण ।
 निरुणब्रह्मीं च अचेते गुण । कां न स्थाणावे ॥ २३ ॥
 परब्रह्म निर्बेकार निरुण । ईश्वर मायोपायि सगुण ।
 काथं कारण कर्तुत्वं गुण । कर्ता अधिष्ठात्री आभासले ॥ २४ ॥
 ब्रह्मांडकर्ता तो कवण । कैसी लाची बोल्खण ।
 देव सगुण किं निरुण । कोणपात्रुति विस्तार हा ॥ २५ ॥
 परमात्मा परमेश्वर । सकलकर्ता जो ईश्वर ।
 तथापात्रुति विस्तार । सकल जाला ॥ २६ ॥
 पेसीं अनंतनामे धरी । अनंत शाळि निरुण करी ।
 तो चि जाणाचा चतुर्हाँ । मुळजुरुष ॥ २७ ॥
 द्वा मुळजुरुषाची बोल्खण । ते मुळमाया चि आपण ।
 सकल कोहंदे कर्तेपण । तेथं चि आले ॥ २८ ॥
 कायी कारण कर्तुत्वं ईश्वरीं । प्रकृति हेतु सवेश्वरीं ।
 मिथ्या माया चाजोगारीं । परब्रह्माविचारे ॥ २९ ॥
 मायारूप उद्युद बोलतां नये । माडों पाहतो साधनउपाये ।
 मायेकारितां देव भक्त होय । देवाकारितां सकल है ॥ ३० ॥
 देवाकारितां सकल जाले । है सकलांसी मानले ।
 पार स्या देवासी चोलखिले । पाहिजे किं स्वामी ॥ ३१ ॥
 सिद्धांचे जे निरुपण । ते साधकासी न कळे जाण ।
 पक नाहों अंतःकर्णे । क्षणोनियां ॥ ३२ ॥
 सिद्धांचे निरुपण कोण । साधकासी कां जी न कळे जाण ।
 पक अंतःकरणांचे लक्षण । देवे निरोपाचे ॥ ३३ ॥
 सिद्धनिरुपण अद्वैतब्रह्म । साधकां मनों ह्रेताद्वैतयमे ।
 पक अंतःकरणांचे वर्मे । येक परब्रह्म निर्धारे ॥ ३४ ॥
 येक परब्रह्म निर्धारिले । ब्रह्मा ईश्वरत्वं कैसे जाले ।
 जीवपद दिवपद नाम ठेविले । कोणपा गुणे कोणासी ॥ ३५ ॥
 अविद्यागुणे बोलिजे जीव । मायागुणे बोलिजे शिव ।
 मुळमायागुणे देव । बोलिजेते ब्रह्मासी ॥ ३६ ॥

ब्रह्मासि जीवाशिवत्वं करित्वै । करपताभान करपतेसी नमळे ।
 अखंडमंडळीं तमचिन्द लाविले । जीवपद आगिले परब्रह्म ॥ ३७ ॥
 ब्रह्म निरोपायि निरुण । आखंडमंडळाकार पूणे ।
 पूणे अपूर्णतित परिदूषे । सवेश्वर कर्ती मूळमाया ॥ ३८ ॥
 अनादि ईश्वर कारण माया । अनंत शाळि धराचया ।
 योधोचा अर्थं जाणाचया । अनुभवो पाहिजे ॥ ३९ ॥
 मायाकांत मूळजुरुष । तो चि सकलाचा ईरा ।
 अनंतनामी जगदीश । तशासी च महणावे ॥ ४० ॥
 अकल माया हे विस्तारली । परि हे निरोप नाथिली ।
 पेसीया वचनाची जोली । विरुद्धा जाणे ॥ ४१ ॥
 पेसे अनिर्बोध्य बोलिजे । परि हे स्वातुम्बै जागिजे ।
 अनिर्बोध्य ब्रह्म ह्याणजे । अनिर्बेचनीया मूळमाया ॥ ४२ ॥
 मूळमाया तो चि युरुष । साधकां न मन निरोप ।
 तरि अनंतनामी जगदीश । कोणासी क्षणावे ॥ ४३ ॥
 मायेली निर्मिता मूळजुरुष । साधकासी मानले निरोप ।
 अनंतनामी जगदीश । नाम रूप मायेचे ॥ ४४ ॥
 नाम रूप माये लागले । आतां बोलणे नोट उमजले ।
 तुकियाचर हि अनुमानिले । कासयासी ॥ ४५ ॥
 आतां अनुमान कासयाचा । नाम रूप विस्तार मायेचा ।
 मायनियता ईश्वर साचा । ब्रह्माकार अंतरी ॥ ४६ ॥
 ब्रह्माकार सवेश्वर आहे । सच मायेचा ईश्वर पाहे ।
 सवेश्वरणे पेश्ये लाहे । सच सामर्थ्ये सवेश्वरी ॥ ४७ ॥
 कर्ती भोक्ता सवेश्वर देव । निरालय पाहतां निरावयव ।
 निरावयवीं सचराचर सचे । कोणेपरि सांगा जी ॥ ४८ ॥
 परब्रह्म निरावयव गगत । तेथं अनादि माया चंचल पवन ।
 अष्टधा प्रकृति चराचर जाण । जीवाशिववै करितसे ॥ ४९ ॥
 मूळमायेचीं अहंस्फूतिंबै । अनंत निर्मिलो ब्रह्मांदे ।
 पंचभौतिके उद्दंडे । जीवाशिवाची स्थाने हीं ॥ ५० ॥

सांख्यं सर्वार्थो जीवशीर्वा मोक्ष । तत्त्वार्थीत तो अंतरसाक्ष ।

अंतरसाक्ष पूर्वपक्ष । सिद्धांत आत्मा परब्रह्म ॥ ५१ ॥

पाहों जातां अंतमे च्यारी । जीव शिव ईश्वर भाव निधीरो ।

चट मठ महद चिदकारी । आकाश ब्रह्म सचेत ॥ ५२ ॥

शूल्यार्थीत जे शृण्य उद्धु । आपण ब्रह्म तुं स्वतोसुद्ध ।

मीपण जीवपण जीवासी बद्ध । बद्धता मुक्तता स्वप्रमाणा ॥ ५३ ॥

उष्टुस्वप्ने जाजावला । ब्राह्मण नीचयातीस गेला ।

शबलजीव जन्मभ्रांति पावला । किंवा शुद्धांश आत्मा जी ॥ ५४ ॥

जीवपण जन्मस्तु भोगी पाहो । आपण आत्मा निजब्रह्म ॥ ५५ ॥

आपण चर्णु भुँडों च येक । ऐसा शानाचा विवेक ।

आपण मीपणाखेगढे देख । आपण स्वरूप देवाचे ॥ ५६ ॥

ऐसे बरदान सहुरुचे । सुडुष्पद देविले साचे ।

गगनसहरा ध्यान स्वामीचे । शिव सांगे पावेतीप्रति ॥ ५७ ॥

अहित भाति प्रियरूप । परब्रह्म ते सुडुरस्वरूप ।

प्रकृतिपुरुष नामरूप । सिद्धांत शाळे चावाणिती ॥ ५८ ॥

श्रीरामदास श्रीगुहसंभर्षस्वामी । सहुरुचाथ स्वानेद्यामी ।

बैणीपरंपरा आत्मयारामा । निरिघर संपन्न परमाच्छे ॥ ५९ ॥

इति श्रोतात्मानुभव । वेदशास्त्रोचा स्वातुभव ।

सुदुरमुखे ब्रह्माजभव । संतसुजना निसारिला ॥ ६० ॥

समाप्त रुतीय ॥ ३ ॥ ॥ ४ ॥

॥ श्रीराम ॥

भगवंताचे निजरूप । यासी बोलिजे स्वरूप ।

ब्रह्मस्वरूप किं ईश्वररूप । मज निरोपाचे ॥ १ ॥

भगवंताचे द्विविधा रूप । निजरूप ते ब्रह्मस्वरूप ।

सुगुणरूप ते ईश्वररूप । गुणमद्वया माया उपाधि ॥ २ ॥

गुणमद्वया कोणे केलो । ब्रह्मे केलो किं ईश्वरे केलो ।

लया गेले कि अनाश्रवत रादिलो । देवे निरोपाचे ॥ ३ ॥

गुणमद्वया ईश्वरे केलो । परब्रह्मे नाहों केलो ।

ब्रह्मो माया नाहों च देखलो । ईश्वरं उरलो निष्ठयत्वे ॥ ४ ॥

ईश्वरो माया निष्ठयत्वे आहे । तरि ईश्वर माया करीर पाहे ।

परब्रह्म कैसेन तो लाहे । देवे निरोपाचे ॥ ५ ॥

ईश्वरासी ब्रह्मो अज ड वाहे । निष्ठया माया सूज तो सूष्टि ।

कायेकारणकुत्तेवोष्टि । कतोराढया पेकडऱ्या ॥ ६ ॥

करीर चंचल किं निश्चल । शुद्ध ब्रह्म किं राखल केवल ।

सुगुण किं निरुण निचल । देवे उमजवाचे ॥ ७ ॥

ईश्वर चंचल मायावर्ण । ब्रह्म निश्चल अंतरंग असे ।

सुगुण निरुण चडुगुण दिसे । करुने अकरी ब्रह्म कां नोहे । परब्रह्म तो अंतरो आहे ।

ईश्वरब्रह्मो देत कां पाहे । देवे निरोपाचे ॥ ९ ॥

ईश्वरब्रह्मो देत ऐसे । देतमान हे मायावर्ण ।

मायाकैत हे ईश्वरी वसे । ब्रह्म अद्रैत निरंजन ॥ १० ॥

परब्रह्मी निष्ठति संचली । तेथ अहं पेसी स्फूर्ति जाली ।

अहंस्फूर्ति कोणासी डिडली । देवे निरोपाचे ॥ ११ ॥

अहं ब्रह्म स्फूर्ति मायालक्षण । परब्रह्मो कैचे अहंपण ।

अद्रैत कैचे द्वृतमान । उजेविण ते सचेत ॥ १२ ॥

उजेविण निरुणब्रह्म । अहंता मायाभास भ्रम ।

ईश्वरतुरीय तुरीयसंप्रग । अवस्थानिरास कैसा जी ॥ १३ ॥

तुरीय जन्मनी ब्रह्म माहिषी । परब्रह्मज्ञाति जाण येति ।

अवस्थानिरास ब्रह्मतुखासी । अद्रैत ब्रह्म सतातन ॥ १४ ॥

येक ब्रह्म द्वितीय नासित । अनादि ब्रह्म येक असित ।

अनादि मायाभास लसमस्ती । निरुत्तुनि देवे टाकाचें ॥ १५ ॥

अनादि माया नासित स्वभावे । निरुत्तुनि काय हे टाकाचें ।

माया आहे नाहों लगतां अमावाचे । ब्रह्मतुखासी अंतरिजे ॥ १६ ॥

ब्रह्मो माया जाली च नाहों । ईश्वरो माया दिसे कांहों ।

ईश्वरभान ब्रह्मो नाहों । ईश्वरध्यान सांगाचे ॥ १७ ॥

ईश्वरस्यान परब्रह्म । अवस्था मायानीरात् वर्मे ।
थर्ममध्ये मुख्यधर्मे । स्वरूपधर्मे सर्वदा ॥ १८ ॥
स्वरूपधर्मे सत्यवातो । मिथ्यामायेचा कोण कर्ता ।
सप्तस्त निरुचिं विवर्ती । ब्रह्म सनातन द्वचा जी ॥ १९ ॥
ब्रह्म सनातन द्वावितां नये । सप्तज्ञं हा तिक्ति उपाय ।
श्रीगुरुहृषी सन्मुख होय । ब्रह्म सनातन स्वयं त्रिं ॥ २० ॥
अस्य सनातन मो आहे । सर्वेश्वर हि तेसा चि पाहे ।
ईश्वरस्वरूप मजला हे । सप्तज्ञि चावें अमोद ॥ २१ ॥
ईश्वरब्रह्मी भेद कांही । ईश्वरब्रह्मी भेद नाही ।
ईश्वरब्रह्म अमोद पाही । मायोपाधिनीरोदे ॥ २२ ॥
तरि ईश्वरभाव कां जि चाव । देवं तिरोपाचा ॥ २३ ॥
ईश्वरभाव चाव ब्रह्मो । ईश्वर आमोद परब्रह्मी ।
मायागुण निरुपणब्रह्मो । ईश्वरपेक्ष्ये चारले ॥ २४ ॥
ईश्वरब्रह्म पेक्ष्यस्वरूप । ईश्वरी मायेचा आरोप ।
प्रकृतिपुरुषाचे कैसे रूप । देवं तिरोपाचे ॥ २५ ॥
वायो प्रकृति जाणीच ईश्वर । अर्धनारीनटेश्वर ।
आत्मा जगजोति सर्वेष ग्रकार । मूळप्रकृति सर्वेश्वरां ॥ २६ ॥
सर्वेश्वर हा जाणीचरूप । जाणीच मायेच स्वरूप ।
ईश्वर कैसा जि मायारूप । मज तिरोपाचे ॥ २७ ॥
सर्वेश्वराची येक कळा । मूळमाया जाणीच सकळा ।
सर्वतत्र नाही ईश्वरी लोळा । ईश्वराधीन मूळमाया ॥ २८ ॥
मूळमाया ईश्वरशाक । मायेकारिता ईश्वर स्वरूपी ।
ईश्वरश्च एक्षयस्तिति । देवं तिरोपाची ॥ २९ ॥
पेक्ष्य ईश्वर परब्रह्म । माया तुयो निरसला अम ।
अमें चि कोळा शानसंग्रह । ईश्वरब्रह्म अतुमाविले ॥ ३० ॥
ईश्वर कठीर माया साक्षी । निरंजन साक्षी ना असाक्षी ।
मायानिरासे निरुपणपश्ची । सगुण देव कैसा जि ॥ ३१ ॥

देव सगुण मायागुणे । मायेची हैं चंचललक्षणे ।
मायानिरासे दुर्गेपणे । आत्मा ब्रह्मस्वरूप ॥ ३२ ॥
आत्मा आहे आत्मपणे । जीव आहे जीवरणे ।
माया कैसी मायापणे । विस्तारलो ॥ ३३ ॥
माया अनादि नादितपणे । ब्रह्म अनादि अस्तितपणे ।
जीवशिव ईश्वर कर्तेपणे । आपण आत्मा निजवर्तु ॥ ३४ ॥
अंतरात्मा चर्तविता देवाचा । देह हा पांचा भूताचा ।
पेक्ष्यजिव हा अंश ब्रह्माचा । भिन्न जीव तो कैसा जि ॥ ३५ ॥
भिन्न जीव तो मायाअंग । क्षरस्थर दोनि उरुष ।
तयावेगद्वा उत्तमपुरुष । चराचर जंगम कोण स्वरूप ।
चराचराचे काय त्रिं रूप । स्त्रावर जंगम कोण स्वरूप ।
जडं चंचलं विष्वलप । देवं तिरोपाचे ॥ ३६ ॥
जडं प्रकृति चंचलं पुरुष । जडासी चेतवीं प्रकृति पुरुष ।
प्रकृतिपुरुषां जेयं निरास । तेयं मो आपण विशेष कोंवं शब्दे ॥ ३७ ॥
विवेकं कलने प्रकृतिनिरास । अनन्यमाचं भजाचा परमपुरुष ।
प्रकृतिपुरुषांचा ब्रह्मो निरास । कैसा स्वामि बोलेला ॥ ३९ ॥
आहं ब्रह्म ईश्वरधर्मे । प्रकृतिपुरुषनिरासवर्मे ।
अनन्य मिठगीं परब्रह्म । ब्रह्मो अदृष्यग बोळो नये ॥ ४० ॥
अहंपणे गजेती शाळे सरुळे । मतमतांतरे जाहाळों बहुळे ।
सुष्टुपद्धये चालिलों केचळे । येक तिक्ष्य सांगा जि ॥ ४१ ॥
आतो बहु नलो खल्लखळ । येक चंचलं येक तिक्ष्यळ ।
चंचलाचा कती केचळ । चंचलं तैतन्य तिर्यारे ॥ ४२ ॥
चंचलमायेचा कती ईश्वर । तिक्ति चंचलं त्रिच वास्तव सर्वेश्वर ।
तिर्याल निश्चल तिवेकार । मायातीत परब्रह्म ॥ ४४ ॥
निर्मल तें तै परब्रह्म । गुरुकृपेचे मुख्य वर्मे ।
अहं ब्रह्मास्म मुख्य धर्म । श्रुति गजेती स्वानंदे ॥ ४५ ॥

आत्माराम स्वानंदधन । निर्गुण वस्तु पुरातन ।
मीपणाचै कङ्कन निरोन । सङ्कृष्टदी मिळांचे ॥ ४६ ॥
श्रीरामदास श्रीगुरुसमर्थसामी । सङ्कृष्टनाथ स्वानंदधामी ।
बेणीपरंपरा आत्मयारामी । गिरिधर पदो मिळाला ॥ ४७ ॥

इति श्री आत्मानुभव । वेदशास्त्राचा स्वानुभव ।
सङ्कृष्टदी ब्रह्माजुभव । संतसज्जनी विस्तारिला ॥ ४८ ॥

स्मास ॥ ४ ॥

॥ श्रीराम ॥

ब्रह्म विराकार संचलै । तें चि ज्ञानती आकारलै ।
तृप धिजलै विघुरलै । ब्रह्म विघुरलै कैसेनि ॥ १ ॥
ब्रह्म निर्मल निश्चल । तें चि जालै ज्ञानती चंचल ।
सिंहुलहरी अचये जळ । ब्रह्म चळलै कैसेनि ॥ २ ॥
हेम अळंकार बोभाट । ब्रह्म योडलै कैसेनि ॥ ३ ॥
ब्रह्म केवळ निवीकार । कथो च नव्हे सोवीकार ।
उच्य दही हा चिकार । ब्रह्म परिणामलै कैसेनि ॥ ४ ॥
परब्रह्म स्वप्रकाशधन । नित्य शाश्वत निरंजन ।
ब्रह्मासी महणती केवळ दूर्घ्य । परब्रह्म शूर्घ्य कैसेनि ॥ ५ ॥
ब्रह्म सत्य शान अनेत । स्वप्रकाश अद्वेत संत ।
त्रैत्युद्दे स्वगती अंतवंत । ब्रह्म अनुमानिक कैसेनि ॥ ६ ॥
ब्रह्म निजवीज अपरंपर । अवीज अठान्ड अनुट सार ।
बोज चिं जालै ह्याणती तरुवर । ब्रह्म विरुद्धलै कैसेनि ॥ ७ ॥
ब्रह्म परिपूर्णे सचो ठारै । अगुमात्र ठाच रिता नाहो ।
ब्रह्म निष्कर्मे युद्ध निवांत । अलक्ष अगोचर केवळ शांत ।
कर्म ब्रह्म ह्याणती आसंत । ब्रह्म प्राकृत कैसेनि ॥ ९ ॥
ब्रह्म स्वाअश्वराहून परते । उत्तमपुरुष ब्रह्म निष्ठते ।
३० भितोकास्तर ह्याणती त्याते । अस्तर ब्रह्म कैसेनि ॥ १० ॥

ब्रह्म व्यापक दृश्यमान नाहो । विमलब्रह्म युद्ध युद्ध पाहो ।
संवेब्रह्म ह्याणती काहो । ब्रह्म व्याप्त व्याप्त है कैसेनि ॥ ११ ॥
ब्रह्म सद्साद्विलक्षण । सद्विद्वानन्दत्रिपुरि श्वीण ।
जड चेतनि ह्याणती चेतन । ब्रह्म चैतन्य कैसेनि ॥ १२ ॥
ब्रह्म निरावलंब निरंजन । येकरूप अरुप सनातन ।
माया अवलंब ह्याणती अधिष्ठान । ब्रह्म रज्जुगुकिक कैसेनि ॥ १३ ॥
परब्रह्मा नाहो दुसरी परी । नाना ब्रह्म बोलिली मतांतरी ।
गगतसहरं लब्रह्म निधीरी । वृहदारण्यसिद्धांती ॥ १४ ॥
नाना शंखो स्वानुभव बोलिले । नाना शास्त्री निश्चय कैले ।
शाबल तत्पदार्थ संत अनुवादले । युद्ध तत्पदार्थ परब्रह्म ॥ १५ ॥
परब्रह्मीचा येक विचार । ब्रह्म अळंड मंडळाकार ।
आकारशून्य निराकार । निवीकार निरंजन ॥ १६ ॥
स्वामि निर्गुण ब्रह्म निराकार । तें चि कांहो जालै सविकार ।
किंचा अनादिसिद्ध हा विकार । देवे निरुपाचा ॥ १७ ॥
ब्रह्म केवळ निवीकारी । कदापि नव्हे दृश्य विकारी ।
मायाविकारे सविकारी । अनादिसिद्ध सर्वेश्वर ॥ १८ ॥
परब्रह्म केवळ निर्गुण । तेथै चि कांहो कुरुत च सगुण ।
किंचा अनादिसिद्ध कती आपण । देवे निरुपाचा ॥ १९ ॥
परब्रह्म केवळ अगुण । तेथै कैचे कर्तेपण ।
कती युरुष सर्वेश्वर आपण । अनादिसिद्ध मायाची ॥ २० ॥
पूर्ण ब्रह्म व्यापक आत्मा । त्याचा चिं अंग अंतरात्मा ।
निर्गुण आत्मा निर्मल निश्चल । अंतरात्मा देव चंचल चपळ ।
अनादिसिद्ध महद्वृत केवळ । नाना तत्वं चालवी ॥ २२ ॥
ब्रह्म अळंड गगनांवर । तें चि युपरंगे रंगलै अवर ।
किंचा शवलब्रह्म रंगला सर्वेश्वर । युद्ध निर्धृत परब्रह्मी ॥ २३ ॥
बहुरूपी युद्ध लगेना । ब्रह्म कथो च रंगेना ।

लिङ्गेण निराकार संचले । कदापि नाहीं विकारले ।
तरि है येवं उभारले । कासयाचे सांगा जि ।
मूळ संकल्पां अवै आले । त्या अवध्याचे अवै जाले ।
अष्टध्याप्रकृतीचे बळावले । सचराचर ॥ २६ ॥

मूळ संकल्प कोणासी उठिला । किंवा संकल्पसंकल्प जाळा ।
कि लिङ्गेण चासी संकल्प कलिगला । किंवा संकल्प अनादि ॥ २७ ॥

आनादिसिद्ध हरिसंकल्प । परब्रह्म केवळ लिंगकल्प ।
तेथे कैचा संकल्पविकल्प । संकल्पविकल्प मायाची ॥ २८ ॥

अह मायाचांडिच सागती । चास चेतन्य ऐसे कलिपती ।
बळ विषयापकमाया नाहीं ।

बळ मायाचांडिच सागती । चास चेतन्य ऐसे कलिपती ।
तेथे कैचा संकल्पविकल्प । संकल्पविकल्प मायाची ॥ २९ ॥

बळ मायाचांडिच सागती । चास चेतन्य ऐसे कलिपती ।
बळ मायाचांडिच सागती । चास चेतन्य ऐसे कलिपती ।

चेतना वैतन्यरूपे संवै हि । कर्ती कर्तेपणे संवैश्वरूप ॥ ३० ॥

पांचामुळे परमेश्वर । ईश्वरी वाचा सत्य साचारु ।
सर्वां सर्वैच कर्ता ईश्वर । ब्रह्म कर्ते कोणिः स्वागेतिना ॥ ३१ ॥

देव करील ते होईल । ईश्वर करील ते होईल ।
परब्रह्म करील ते होईल । कोणे कि कोणी बोलेतिना ॥ ३२ ॥

प्रकृतिपुरुषाचेति इवास वेद । वेदरूप है संवै शब्द ।
शब्दसाए है अगाध । यज्ञादेव कर्तार ॥ ३३ ॥

अग्नाविष्णुमहेश्वर । चौहा आपण जगदीश्वर ।
उत्पत्तिस्त्रितेसहार । त्रिगुणमाया संवैश्वरी ॥ ३४ ॥

कर्ता संवैश्वर अनादिसिद्ध । परब्रह्म ते हि अनादिसिद्ध ।
भायादेवी अनादिसिद्ध । अस्तेत नास्ति संवैश्वरी ॥ ३५ ॥

ईश्वरब्रह्म अनादिसिद्ध हृषीगतां । मायादेवी अनादिसिद्ध सांगतां
येकामासूनि येक दिसती तत्यता । अनादिसिद्ध हौं कैसींजि ॥ ३६ ॥

केवळ बहीं ईश्वरत्व नाहीं । सहज चिं ईश्वर अनादिसिद्ध पाहीं ।
ईश्वरी माया मिथ्यत्वे संवै हि । अनादिमाया कल्पना ॥ ३७ ॥

कृप आणि अकृप । मायादेवी कैसी जि ॥ ३८ ॥

मूळप्रकृतिमाया जगजोतिरै । जडप्रकृतिमाया वायुरूपै ।
न्यक्त अव्यक्त मायेची दोनों स्वरूपै । मायातीत निश्चल ब्रह्म ॥ ३९ ॥

परब्रह्म लिंगकल्प संचले । चंचल ईश्वरत्व कैसे जाले ।
आहस्फुरण कोणासी उठिले । देवे लिंगपावै ॥ ४० ॥

निश्चल लंबास अलित विवले । चंचल ईश्वरत्व मायामय कलिपले ।
अहस्फुरण मायेसी उठिले । जीविशाचमाया परब्रह्मी ॥ ४१ ॥

परब्रह्म परिपूर्ण केवळ पाहीं । जीवदशा पावळे कोण जिं देहीं ।
जीवासी ब्रह्मता आहे किं नाहीं । देवे लिंगपावै ॥ ४२ ॥

परब्रह्म अद्वैत शिष्यथराया । जीवदशा अहंकृति माईक माया ।
गणनी आली अन्नामा । गणनब्रह्मी ब्रह्माश तं ॥ ४३ ॥

गणनब्रह्मी ब्रह्मांश मी । मज चि जीवपण आहे किं स्वामि ।
अहंकृति लागली कि परब्रह्मी । देवे लिंगपावै ॥ ४४ ॥

अखंडमङ्गलब्रह्म भास्कर । अद्वैत येककृप गणनाकार ।
अहंकृति माया द्वैतांशकार । अंघासी चाडे गणन काळे ॥ ४५ ॥

स्वामि स्वप्रकाश मी विराजमान । मजला कैव्ये द्वैततमभान ।
बध्यता मुक्तता माया मन । मन मी नव्हे परब्रह्म मी ॥ ४६ ॥

परब्रह्म मी हि स्पृणे नये । ब्रह्मी ब्रह्मांश ब्रह्म आहे ।
अभिन्न जीव ब्रह्मता लाहे । मिंग जीव माया मनोरूपी ॥ ४७ ॥

परब्रह्मी माया जाळी । ऐसी माया चिं बोले गोळी ।
अहब्रह्मकुळं कांता मिरवली । मायानियंता संवैश्वरूप ॥ ४८ ॥

त्रिविष्य आसने मुढोंची । परब्रह्मैश्वरमायेची ।
येकासीं येक कयीं चिं । स्पर्शलो नहींत सहिगत्या ॥ ४९ ॥

ईश्वरकृपै माया चोसरे । परब्रह्मी ब्रह्मांश खरे ।
मोक्षस्त्रयोऽय दिघले कोणासी । मुक्त केले बद्धमुक्षासी ।
साधकसिद्ध कैवल्यरासी । ब्रह्मी ब्रह्मांश ब्रह्मत्वे ॥ ५० ॥

आकाशब्रह्मास कोण चांधिले । आकाशब्रह्म कोणे सोडविले ।
सहस्रनाथे आश्रिये कले । संत संवेश परब्रह्मी ॥ ५१ ॥

शोङ्के नाना स्विधर्थं करिती । परब्रह्मो कर्तुत्वं लोकिती ।
परब्रह्मासी कर्तो ह्यणती । निमित्तकारणं सर्वेष्व इ ॥ ५३ ॥
भर अक्षर पुरुष मान्य । दोनि पुरुष सत्तासामान्य ।
उत्तमपुरुष तो अन्य । अनादिसिद्धं संचला ॥ ५४ ॥
परब्रह्म सत्तातन । नितिकिञ्च निर्गुण निरंजन ।
तुरीय ईश्वर पदार्थस्तान । विश्वानब्रह्मो हारपले ॥ ५५ ॥
मनसासी मनावेगलन । आत्मा साक्षत्वासी निराज्ञा ।
उन्मनी अवस्थेचा जिह्वाज्ञा । परब्रह्मो हारपला ॥ ५६ ॥
आकाशावेवं ब्रह्म भानु पदन । मरीचमु गांवासी नाहो स्वर्ण ।
शान अशान तम प्रकाश समूल । विद्या अविद्या दिसेति ना ॥ ५७ ॥
गगनायेवं ब्रह्म मांडिला । दर्पण व्यापुति पुरुष देखिला ।
शंखसारुति सत्तातन पाहिला । आदिपुरुष आत्माराम ॥ ५८ ॥
व्याघ्र कांदी हृषि देखिले । शागोनि व्यापक परब्रह्म बोलिले ।
हृष्यप्रधादशनपित्त । ब्रह्म ग्रयां कैसं जाणावे ॥ ५९ ॥
ऐक शिरधा शिरोमणी । ब्रह्मज्ञ सांगेन निचोर्णी ।
परब्रह्म देवा आहे तारि कैसे । यो कवेळ स्वामिं सांगिते पैसे ।
हृष्य व्यापक ब्रह्मो हारपले । हृष्य द्रष्टा दशनांती ॥ ६० ॥
परब्रह्म देवा आहे तारि कैसे । यो कवेळ स्वामिं सांगिते पैसे ।
श्रीरामदास श्रीगुरुसमर्थस्वामी । सङ्कलनाय स्वानंदधामी ।
शेणोपरंपरा आत्मपरामी । निरिधर ब्रह्मो मिळाला ॥ ६१ ॥
इति श्री आत्मातुभव । वेदशास्त्रोच्चा स्वातुभव ।
सङ्कलनें ब्रह्मातुभव । संतसज्जनो विस्तारिला ॥ ६२ ॥

समाप्तं पंचम ॥ ५ ॥ ॥ ६ ॥

॥ श्रीराम ॥

लटिकथाचा कर्ती कोण । है पुस्तै चि अप्रमाण ।
क्षणोनि है चि प्रमाण । जे स्वभावे चि जाले ॥ ३ ॥
स्वभावाचे काय जि रूप । ब्रह्मरूप कि ईश्वररूप ।
किंच माया स्वभावसंकल्परूप । आपुलो आपण विस्तारली ॥ ४ ॥
माया आपण स्वतंत्र । पेसा नाहो हा विचार ।
मायेती निमित्ता सर्वेष्व । तो येन आहे मायावी ॥ ५ ॥
ईश्वरकरिता माया दिसे । सूर्योकरिता मूर्तजन्म जेसे ।
गगनब्रह्मो भान है नले । ईश्वर भानु निमित्त हा ॥ ६ ॥
ईश्वर भानु मरीचप्रभा । माया सूर्यजन्म वाहे प्रतिभा ।
मनोमृग है धांवति लाभा । आशादृष्णाशमनार्थ ॥ ७ ॥
मनोमृग हा आपुला आपण । किंच आत्मयाचा अंश मन ।
किंच मनरूप आत्मा जाण । मनश्चास्मिन्मवाक्याय ॥ ८ ॥
मनरूप आत्मा उत्तम निर्गुणी । शब्दल आत्मा अवलक्षणी ।
बरी बाईट अवघी करणी । आत्मयाची कैसी जि ॥ १० ॥
शुद्ध आत्मा उत्तम निरंजन । शब्दल आत्मा जगतकारण ।
अंतरतमा निरंजन । नामरूप है समजावे ॥ ११ ॥
नामरूप मिथ्या हृष्णती । नामरूप योगी ध्याती ।
नामरूप सङ्कलनूर्ति । देवे समजोनि द्यावे ॥ १२ ॥
जगद्रूपे नामरूप मिथ्या । ब्रह्मरूपे नामरूप सत्य ।
तारकब्रह्मामै है निय । श्रीराम ध्यात से गौरिहृ ॥ १३ ॥
कृपाली न धरितां सोय । नामायेसे भरंगळो नये ।
दशाया हृषीताम वर्तेत आहे । हरिचायु हरि विष्णु ॥ १४ ॥
श्रीहरीचो अनेंत रूपे । अनेंतरूपी दोनि स्वरूपे ।
हरिसंकल्प ईश्वररूपे । परब्रह्म ते निजरूप ॥ १५ ॥
परब्रह्म मायेने न दोखिले । ईश्वरत्व मायेने दोखिले ।
प्रकृतिपुरुषयोगे चालिले । सर्व कांहो चराचर ॥ १६ ॥

आत्मा माया विकार करी । आळ याँकीती ब्रह्माचारी ।
वायोप्रकृति आत्मा हरी । प्रकृतिपुरुषे निधीरे ॥ १७ ॥
गुणमायेने पवाहे । निर्गुणे हैं काहीं च न घडे ।
वायोकरितां घन घेउडे । तैसीं मायेकरितां ब्रह्माहं ॥ १८ ॥

अस्ति भाति विषयलप । तिनिंह मिठोनि ब्रह्मस्वरूप ।
प्रकृतिपुरुष नामरूप । नाना शास्त्रों बोलिले ॥ १९ ॥

शीवधावाङ्गी जीवभाव । मायावाङ्गी देव्वरभाव ।
प्रकृतिपुरुष रूप नाव । शब्दलब्धस लंतशास्त्रो ॥ २० ॥

शब्दलब्ध शुद्धब्रह्म । वेदशास्त्रांच मुख्यवर्मे ।
ईश्वर बोलिजे मायाब्रह्म । विमलब्रह्म नि गवरस्तु ॥ २१ ॥

माया अधिष्ठान टाकूकू हरि । ब्रह्मी ब्रह्म चि निर्विकारी ।
कचा संपै मुळी दोरी । येको अनेक भासले ॥ २२ ॥
येकावरी भासले अनेक । येकत्वं सारूप्ये येक देख ।
परश्रङ्गो येक अनेक । रज्जु संपै बोला नये ॥ २३ ॥
रज्जु ब्रह्म शास्त्रों बोलिले । शब्दलब्धस हैं निरोपिले ।
शुद्धब्रह्म ते वेगले । संत सर्वज्ञ जाणती ॥ २४ ॥

रज्जु परब्रह्म मतांतरथाया । यायाहूंहे दुरस्त्यमाया ।
तरली न जाय सङ्कृष्टपाया । वेदं शारण रिघावे ॥ २५ ॥

सङ्कृष्टपदों परब्रह्मो । रज्जु संपै नहीं उम्मी ।

सदा सर्वदा स्वरूपधमो । ब्रह्मो ब्रह्म चि निधीरे ॥ २६ ॥

रज्जु ईश्वर संपै माया । अधिष्ठानब्रह्मी गेले विलया ।
रज्जु परब्रह्म मतांतरथाया । सत्यों अ न त्य वांया होइचना ॥ २७ ॥
सत्यज्ञों असत्य नाहीं । तथापि कलिपले जरि हैं काहीं ।
तरि ब्रह्मी माया शाश्वत पाहि । सत्यपासुनि सत्यत्वे ॥ २८ ॥
वेदशास्त्रों माया असत्य । विमलब्रह्म येक सत्य ।

शब्दलब्धस केले मिथ्य । मिथ्यों मिथ्यत्वं भासले ॥ २९ ॥

आकारों भासला आकार । निर्विकार तो निर्विकार ।
सङ्कृष्टपदोंचा निधीर । संत सर्वज्ञ जाणती ॥ ३० ॥

रज्जु पाहीं भुजंग नाहीं । ईश्वरभाव किलिपला काहीं ।
विमलब्रह्म तुङ्ग तुङ्ग पाहीं । तिनिंह कलरग निरंजन ॥ ३१ ॥

निर्विकरण कलरनातोत । जाणतो योगी संत महंत ।

अंत चि नाहीं अनंत । वेदशास्त्रों चालाणि ने ॥ ३२ ॥

ब्रेदशास्त्र विचार केला । संतसज्जना अनुभवा आळा ।
श्रोतों विमल विवेक पाहिला । विमलब्रह्म अनुभवले ॥ ३३ ॥

सर्वे सामिमान साडोनि जावे । विमलब्रह्म होऊनि राहावे ।
होणे जाणे नाहीं स्वभावे । विमलब्रह्म तुङ्गा तुङ्ग ॥ ३४ ॥

तुङ्ग तेपण स्वरूपो नेले । ब्रह्मी ब्रह्म चि ब्रह्मत्वे ठेले ।

सङ्कृष्टनाथे देसे केले । श्रीरामदासस्वामिसमये ॥ ३५ ॥

श्रीरामसमयं दंपासना । श्रीराम जाळो मनोभावना ।
मावे शारण संतसज्जना । सर्वेसंदेहत्वेत्ति ॥ ३६ ॥

देसे चि राहो अनुसंधान । अखेंड लागो श्रीगुरुध्यान ।
सङ्कृष्टपेचे प्रगट निशाण । गगनमोङ्गल शाकोनिया ॥ ३७ ॥

श्रीरामदासशोगुरुसमर्थस्वामी । सङ्कृष्टनाथ स्वानंदधामी ।
ब्रेदशास्त्रोंगुरुसमर्थस्वामी । निर्विधर स्वरूपों स्वानंदे ॥ ३८ ॥

इति श्रीभास्त्रानुभव । वेदशास्त्रोंचा स्वानुभव ।
सङ्कृष्टब्रह्मे ब्रह्मानुभव । संतसज्जनी विस्तारिला ॥ ३९ ॥

समाप्त षष्ठम् ॥ ६ ॥ ॥ ४ ॥

॥ श्रीराम ॥

अंतरात्मयासी लयो बोलिला । देहकाट दाहोनि अस्ति विसाला ।
शास्त्राविरुद्ध वादे प्रस्त्र आला । आत्मयास नाश कैसा जिं ॥ १ ॥

शब्दल आत्मा नाशवंत । शुद्ध आत्मा अनाशवंत ।
जगत्कारणास आहे अंत । वेदशास्त्रे बोलती ॥ २ ॥

वेदशास्त्र जग्न जाणती । ब्रह्मास नाश कैसा कलिगती ।
वेदशास्त्रावे लड्डुमृते । जगत्कारणी सांगावे ॥ ३ ॥

काये नासे कारणास । कठुंवहेतु प्रकृतिनिरास ।
कतो आधिपत्य ईश्वर आभान । निराभास परब्रह्म ॥ ४ ॥

ब्रह्मी ईश्वरत्व ग्रामरूप केले । देवभक्तपण लया नेले ।

चून्यवादी ब्रह्मती जि फावले । चून्यत्वं ब्रह्म कैसे जि ॥ ५ ॥

निरीतां निरीतां चून्य सरले । मायानिरासे ब्रह्म उरले ।

आत्मप्रत्येपं प्रत्या आले । निमेल निश्चलं परब्रह्म ॥ ६ ॥

परब्रह्मोचं पाहाँ । पाहार पाहाँ आपण होए ।

सहज समाधि अलड राहाँ । मग साध्यताधन कैसे जि ॥ ७ ॥

साध्यवस्तु परब्रह्म । साधनसंपाते मनोधर्मे ।

श्वेषमनन निजध्यासवर्मे । साक्षात्कार संवेष्टी ॥ ८ ॥

संवेष्टी नाना भेद । सकाम निकाम भेद अभेद ।

अवस्थां भोगे नानाविधि । नाना देव उपासना ॥ ९ ॥

नाना देवाह्या नाना प्रतिमा । प्रतिमामूळं अवतारमादिमा ।

अवस्थां भोगे नानाविधि । नाना देव उपासना ॥ १० ॥

गुणगेत्रे करणे स्नान । अंतर्गुतेष्वराचं दरीन ।

पुहं निर्गुण निरंजन । बृत्तिशूलं योगेष्वर ॥ ११ ॥

निर्गुण निरंजन परमह । सगुण संवेष्ट ईश्वरवर्मे ।

कायेकारणकुंत्वयमे । कर्तो आवेषपद्य मायावो ॥ १२ ॥

कर्तो कारण काये तिनदी । अतमारामी इकं निरंजनी ।

सगुणी निर्गुणी इकं निरिक्षणी । देवे निरोपावे ॥ १३ ॥

सगुण निर्गुण निरिक्षणी । मुख्य अध्यतमतिक्षण ।

निर्गुण निर्गुण निरिक्षणी । निरिक्षण निरंजन ॥ १४ ॥

निरिक्षण निर्गुण निरिक्षणी । सगुणनिर्गुणदेव विकारी ।

देव कैसा जि साविकारी । देवे निरोपाचा ॥ १५ ॥

देव उंचक लोह प्रकृति । चेतना गुण सहजस्थिति ।

बैतन्य चंचल येणे रिति । कर्तने अकर्ता संवेष्टह ॥ १६ ॥

मुळो नाही कर्तव्यता । कोण करून अकर्ता ।

करून अकर्ता त्याहाति परी । देवे निरोपाचा ॥ १७ ॥

करून अकर्ता त्याहाने पर । निरिक्षण निरंजन ॥ १८ ॥

चंचलों चंचल चंचल ईश्वर । निश्चलों निश्चल निरंजन ॥ १९ ॥

निश्चलों निश्चलं स्वरूप संचले । चंचलों चंचल लीन कैले ।

चैतन्यों चैतन्यं काय निवेदिले । देवे निरोपावे ॥ २० ॥

चैतन्यों चित्तनिवेदन । निश्चलों निश्चलं देव आपण ।

ब्रह्मो ब्रह्मांश ब्रह्म पूणे । जोथिले तेथं मायांश हे ॥ २१ ॥

माया आवेद्या स्वृक्षङ्काया । आठवा शानदेह मूळमाया ।

संवेष्टदेव तो स्वामेसाया । मायाळप हा कैसा जि ॥ २२ ॥

अंतरात्मा मूळमाया । दोनिह येक त्रिशिष्यराया ।

संवेष्टदेव तो स्वामेसाया । दोनिह येक त्रिशिष्यराया ।

ईश्वरत्व नोधितां जाय विलया । परब्रह्मो निधारै ॥ २३ ॥

संवेष्टदेवसी शोषूनि पाहिले । तों चंचलाचं निश्चल जाले ।

चंचल नैश्चलं जाले । देवे निरोपावे ॥ २४ ॥

चंचल नैश्चल मूळ सकल । देवे निरोपावे ॥ २५ ॥

निश्चलों विरे चंचल । निश्चयेसरी ॥ २६ ॥

देव सकलांचं मूळ । देवासी मूळ ना डाळ ।

देव त्रि दाखवी केवळ । निर्गुण ब्रह्म निरंजन ॥ २७ ॥

देवे निरंजन दाखिले बगळे । भक्तांसी येकयातसे चाराले ।

देवपद त्रि निरंजन कैले । पाहिजे स्वामी ॥ २८ ॥

जीवपणाचं करिसी निरीन । तारि देवपद त्रि निरंजन ।

मायेकरितां देवभक्तपण । चेन्हाविं निरंजन विचारे ॥ २९ ॥

विचारे त्रि अवन्य जाला । पाहणारात्मिण प्रत्याप आला ।

निश्चलं चंचलं सांगणे मजला । देवभक्त मी आरमा इके ॥ २१ ॥

आरमा अनारमा विवेक कोळा । आरमा निस्तसा निवडिला ।

सारविचारं बृत्तितंतु गेला । देवभक्त तं परब्रह्म ॥ २० ॥

मह्य आकाश निश्चलं जाती । आरमा वायु चंचल जाती ।

आरमा निश्चलं चालू लगती । चालू लगती । सांगवा ॥ २१ ॥

निर्गुण आरमा तो निश्चल । जैसे आकाश अंतराळ ।

बहुगुणी स्वगुणदेव चंचल । चंचलात्मा निर्धारे ॥ २२ ॥

चंचलात्मा निश्चलात्मा । दोन्हि येक कि मिन्न आत्मा ।
मिन्नामिन्न हा परमात्मा । देवे निरोपाचा ॥ ३३ ॥

चंचलवायोमध्ये जो आत्मा । मायाचाल्लक चंचलात्मा ।
निश्चलगणनामध्ये जो आत्मा । निश्चलात्मा जाणिजे ॥ ३४ ॥

निश्चलात्मा ब्रह्मरूप । चंचलात्मा ईश्वरस्वरूप ।
ईश्वर ब्रह्म कां भेदरूप । देवे निरोपाचे ॥ ३५ ॥

ईश्वरब्रह्मभेद मायागुणे । मायेची हे चंचलस्थैर्ये ।
चंचलवर्तीवता चंचल देव क्षणगुणे । निश्चल्लिश्चल परब्रह्म ॥ ३६ ॥

परब्रह्म असतां निश्चल । तेथे संकल्प उठिला चंचल ।
संकल्पाचे कोण मूळ । देवे निरोपाचे ॥ ३७ ॥

मुळमायेचे संवर्द्धे । हरिसंकल्प मुळो उठी ।
उपासनायोग तेथे मिठी । यातली याहिजे ॥ ३८ ॥

उपासनेचे शेवटी । देवां भजा अळडभेटि ।
अखंड परब्रह्मी हाणि । उपासनेच्या प्रसादे ॥ ३९ ॥

उपासनेचे उत्तीर्ण व्हावे । भक्ते भजन वाढवावे ।

उपासनाध्यान करावे । कोणपरी सांगा जि ॥ ४० ॥

उपासनाध्यान । अखंडध्यान देडकध्यान ।

सुगुणध्यान निरुणध्यान । आत्माराम निरंजनी ॥ ४१ ॥

आत्माराम अतरदेव तुकृती । धावां घेऊन तीथी जाती ।
कोणही उपासनामार्ग उघेदिती । येक निश्चय सांगा जि ॥ ४२ ॥

सांडी सुगुणभजनासी । तो शाता परि अपेदी ।
कर्मउपासना नावडे मूर्खोसी । भावे रुहुनाथासी भजावे ॥ ४३ ॥

कर्मांगले न व्हावे । तरि देवासी कासया भजावे ।
कर्म करावे किं न करावे । सागां स्वामि ॥ ४४ ॥

कर्मउपासनाक्षत्र । त्रिकांडेव प्रभाण ।

देवगुरुब्राह्मणपूजन । तच्चिंधायाभजन सरक्कारे ॥ ४५ ॥

कर्मामध्ये दोनि कर्मे । शुद्ध शब्दल ऐक वर्मे ।
निःकामकर्म स्वरूपथर्मे । सकामकर्म स्वर्गात्मि ॥ ४६ ॥

नित्यनामेत्यकर्मे केळी । हर्दै फळाचा नाही धरिलो ।
ब्रह्मार्पणे सर्वे हि जाली । याचीं फळे केसी जि ॥ ४७ ॥

निःकामभजनावै फळ आगळे । सामध्ये चढे मर्यादेवगळे ।

श्रीगुरुस्वेष्वरासी भावे जोडिले । ब्रह्मानंद भोगावया ॥ ४८ ॥

कर्मफळ केले ब्रह्मार्पण । उपासनेचे काय जि लक्षण ।
सुगुणनिर्गुण सांगिजे भजन । आत्मारामी पावावया ॥ ४९ ॥

उपासना ब्रानस्वरूप । शानी चौथा देह अळप ।
विगतशान विश्वान ब्रह्मरूप । आत्माराम निरंजनी ॥ ५० ॥

शनकांडा निरंजन कैसे । सांगा स्वामि असेल तैसे ।
सडुरुचन घरीन विश्वासे । सडुरुब्रह्मी पावावया ॥ ५१ ॥

ब्रानकांड येके गुरुसुखे कैसे । निर्गुण ब्रह्म ते जेसे तैसे ।
तुदुतुद सदोदित पेसे । अहंब्रह्मास्मवाक्याखे ॥ ५२ ॥

आता स्वामि निःसंदेह जाले । कोङडत्रय हे अतुभवा आले ।
सहुरुचे वैभव लाभले । अनंतकल्पे त्विरजीवी ॥ ५३ ॥

श्रीरामदासश्रीगुरुस्वर्मस्वामी । सुदुरुचाथ स्वातंदधामी ।
वेणीपरंपरा आत्मयारामी । सुदुरुचाथ स्वरूपो मिळाला ॥ ५४ ॥

इति श्रीआत्मानुभव । वेदशास्त्रां च सामुद्रव ।

सुदुरुचे ब्रह्मानुभव । संतसजनी विस्तारिला ॥ ५५ ॥

समाप्त सप्तम ॥ ७ ॥ ॥ ५ ॥

॥ श्रीराम ॥

निश्चल ब्रह्म चंचल आत्मा । स्वर्वीपर जो परमात्मा ।

चैतन्य साक्षी शानात्मा । पद्गुणेष्वर कैसा जि ॥ १ ॥

चैतन्य साक्षि सर्वेगुणाचा । मार्ग नालवा निरुणाचा ।

पार पावाची मूळमायेचा । चंचल चैतन्य सर्वेष्वर ॥ २ ॥

चंचलपणे त्रिकारले । सुगुण पेसे बोलिले ।

केवळ निर्गुण संचले । गुणातीत ते कैसे जि ॥ ३ ॥

गुणातीत ते परब्रह्म । सुगुण विकारले ईश्वरवर्म ।

निर्गुणो लावाळ विकारधर्म । तारि हा अथर्म मायावी ॥ ४ ॥

मायेसी कवळले ब्रह्म अंबर । तितुका कविष्ठो सर्वेष्वर ।

निर्गुणब्रह्म ते अपरांपर । ब्रह्मी ईश्वरव कैसे जि ॥ ५ ॥

परब्रह्मो उङ्गे दिसेना । परब्रह्म येक जिनसाना ।

अनादिसिद्ध ईश्वर जापा । ब्रह्माकार अंतरा ॥ ६ ॥

अंतरात्मा माया अस्यं चंचल । परब्रह्म निष्ठल निश्चल ।

आत्मस्वो जन्ममरण केवल । लागले कौचा नाहो जि ॥ ७ ॥

आत्मस्वो जन्ममरण लागे । आत्मस्वो जन्ममरण न भयो ।

संभवामि युगे युगे । ऐसे चंचल गीतार्थ ॥ ८ ॥

जीव येकदेशी नर । चिचारे जाला विश्वभर ।

विश्वभरासी संसार । तुकला किंचा नाहो जि ॥ ९ ॥

विश्वभरासी संसार मायोपायि । जीवासी संसार अविद्योपायि ।

माया अविद्या निरासतां उपायि । जीवायाचा संसार तुकला ॥ १० ॥

जीवायाचा प्रयंच बाह्यहृषि । जीवायाच ब्रह्म आत्महृषि ।

सङ्कुरुपेची कृपावृष्टि । जीवायाचा प्रेक्ष्य स्वानदे ॥ ११ ॥

जीवायाचासी देवय ब्रह्मो । जीवायाच मायाकृप्य आहो ।

मायाकृप परब्रह्मो । प्रेक्ष्य कैसे पावले ॥ १२ ॥

अहमायासुरुण नेले । ब्रह्मी ब्रह्मांश निवेदन जाले ।

गानो गापानाकार संचले । चंचल विराले परब्रह्मो ॥ १३ ॥

देवा येवहे चंचल नाहो । ब्रह्मा येवहे निश्चल नाहो ।

देव निश्चल आहे किं नाहो । देव निरोपावे ॥ १४ ॥

निरोपावे देव निश्चल । मायोपायि देव चंचल ।

माया जाणीच वायोलप केवल । आत्मा निरुप निरंजन ॥ १५ ॥

आत्मा आणि निरंजन । यें पाडतो अतुमान ।

आत्मा निरंजन लक्षण । देव निरोपावे ॥ १६ ॥

आत्मा कंतोर माया साक्षी । निरंजन साक्षी ना असाक्षी ।

मायानिरासे अलक्षलक्षी । मायातीत निरंजन ॥ १७ ॥

मायेसी निरंजन संवेश्वर । परब्रह्मोचा भिन्न विचार ।

ईश्वरपरब्रह्मपक्षयनिर्वार । देव निरोपावा ॥ १८ ॥

ईश्वरब्रह्म ब्रह्मात्म आहे । माया निरास करून पाहे ।

मायोपायि ब्रह्मो न साहे । आमुळे आपण निरुपायि ॥ १९ ॥

आपणाविग आपण ते ते । तुयोउन्मनोविलक्षण ते ।
ते तुज पाहातां ब्रह्म ति ते । अहं ब्रह्म ब्रह्मासिम ॥ २० ॥

अहंपणाचे करिसी निर्योन । तरि तुझे तुजला त्वे आत्मदर्शन ।

आत्मदर्शनी समाधान । अहं ब्रह्म ब्रह्मतो ॥ २१ ॥

त्रुत्ति निवृतीचा साक्षी होसी । सळक्त्व सांडाने ब्रह्म त्वे अससी ।

सोहं हंसा तत्वमासि । येसि सोसि ब्रह्म त्वे ते ॥ २२ ॥

ब्रह्मो ब्रह्म त्वे ब्रह्मत्वे जाले । जीवायाच मायाभान निरसले ।

जैसे तैसे स्वरूप याचले । आतो निष्ठा/सो जायन चोलो नये ॥ २३ ॥

सिंधारासी पाहिजे अप्य साधना साधन न कोरता तिष्ठपणे बंधन ।

मालिकानवैराग्यास्त्रिभूति । अनन्याची कैरी गति ।

भारीक्षानवैराग्यास्त्रिभूति । अनन्याची कैरी गति ।

सङ्कुरुप्येची कृपावृष्टि । मज निरोपावे ॥ २५ ॥

भक्ति करितां देव त्वे आपण । ज्ञान विचारितां ब्रह्म संपूर्णे ।

संगतिःसंग वस्तु ज्ञानी । जनो अनोनि निरंजनी ।

कर्मेऽपासना युरुदेवमजनो । अतुसंनानो संवेदनो ॥ २७ ॥

अतुसंनानो अज्ञानात्प । तरि युरुमंत्राचा कां जि साक्षण ।

महेश्वर करितसे तप । तारकब्रह्म कां स्वायि ॥ २८ ॥

अज्ञानात्प सोहंस्मरणवर्मे । अहंसोहं द्वैनाद्वैतधर्मे ।

राम अद्वैत परब्रह्म । तारकब्रह्मउपासना ॥ २९ ॥

ज्ञानाहृति शेष असेना । तारि कौं पाहिजे उपासना ।

उपासनें ज्ञाना । काय प्राप्त सांगावे ॥ ३० ॥

उपासनें संवंहि प्राप्त । पुरती भक्तमनोरथ ।

शंकर ध्यातसे सोताकांत । ज्ञानवैराग्यशिरोपणी ॥ ३१ ॥

हत्तुमान ज्ञान श्रीरामतेवक । प्राणानाथ तेलोक्यव्यापक ।

हरिहरैद्रवक्षादिक । आज्ञायारक स्वामीचे ॥ ३२ ॥

सिद्धसाधनेदा श्रीगुरुभजनो । मोक्षमुक्ति साकृतिगां ॥ ३३ ॥

सदासंखदा श्रीगुरुभजनो । मोक्षमुक्ति साकृतिगां ॥ ३३ ॥

वेदशास्त्र श्रुतिस्मृति । गीताभागवत नानाप्रथो ।

श्रीगुरुश्रीदीर्घीची अनन्यभक्ति । प्राणान्य केलो संवेद्ये ॥ ३४ ॥

येक गुरु येक देव । कोटे तदिह असाचा भाव ।
भावायेचिण वाच । सर्वे कांहीं बोलिले ॥ ३५ ॥
देवपदे गुरुपदे । संत सज्जन सर्वे हि पदे ।
ईश्वरपदे ब्रह्मपदे । आत्माराम सर्वंत हि ॥ ३६ ॥

आत्मारामउपासना । तें पठिविले निरंजना ।
संदेह अनुमाना । ठाच चिन्ह नाही ॥ ३७ ॥

निरंजने उत्पन्न । निरंजनां पाचवी राम आपण ।
संदेह मानसीं उत्पन्न । निरंजन । देवे निरुपावै ॥ ३८ ॥

आत्माराम निरंजन पूर्णे । भक्तांसीं करितसे परिपूर्णे ।
संब्यतेवकभाव जाण । क्रैताक्रैत स्ववेष्वरी ॥ ३९ ॥

निरंजनां पाचवी भक्तराजा । योगीराजा योगबळे ॥ ४० ॥

योगीराजां वियोग नाही । भक्तराजां विभक्ति नाही ।
राम केवळ परब्रह्म पाही । भक्त योगी मिनले स्वयं ॥ ४१ ॥

भक्त योगी मुनि शानी । ब्रह्म विष्णु महेष तिनिह ।
आत्मारामनिरंजनो । अनुसंधानो सर्वे रो ॥ ४२ ॥

आत्माराम शानघन । पूर्ण ब्रह्म पुरातन ।
विश्वंभर विचामान । भाग्ये कल्ले गुरुभक्तो ॥ ४३ ॥

श्रीरामदात् श्रीगुरुसमर्थस्वामी । सङ्कलनाथ स्वानंदधामी ।
बोगीपरंपरा आत्मयारामी । निरेश्वर श्रोपदीं स्वानंदे ॥ ४४ ॥

इति श्री आत्मानुभव । वेदशब्दांचा स्वानुभव ।
सङ्कलने ब्रह्माजुभव । संतसज्जनां विस्तारिला ॥ ४५ ॥

समाप्त आठवा ॥ ८ ॥ ॥ ४ ॥

॥ श्रीरामकर्ता ॥

अग्नितिकाश्वरे जपथ्यान करितो । उग्नितिकाश्वरे औरमाचा स्थिति
अग्निति गात्र ब्रह्म कैसे क्षणतो । देवे निरुपावै ॥ १ ॥

अग्निति गात्र लग्न वाच्यब्रह्म । भ्राताअत्मावरते अनिवाच्यब्रह्म
निमेल । निश्चल परब्रह्म । निर्गुण निवेकार सदोदित ॥ २ ॥

निर्विकारी निर्गुण देव साचा । विकार प्रत्यक्ष गुणमायेचा ।
अंतरात्मा चिकारी जाला कासयाचा । सांगा स्वामि निघोरे ॥ ३ ॥

अंतरात्मा चुंबक स्वेष्वर । मायागुणसंगे करी लोह विकार ।
निमेल निश्चल निर्विकार । मायातीत निरंजन ॥ ४ ॥

माया अनेक विश्वरूप । माया विष्णुवै स्वरूप ।
विष्णुस्वरूप विश्वरूप । माया विष्णुवै स्वरूप ।

मायामय ईश्वरत्व बोलिले । मायामय भ्रमरूप कलिपले ।
उपासकजनो क्रैताक्रैत माविले । प्रकृतिप्रते परब्रह्म ॥ ६ ॥

कार्यकारणकर्तुत्व हेतु प्रकृति । सुखडुःखमोक्तवौं पुरुष निष्क्रिते ।
सांख्यमते तुरुष आलिस क्षणती । सुखडुःखमोक्ता कोण जि ॥ ७ ॥

सुखडुःखमोक्ता क्षरनाम पुरुष । आदिपुरुष आत्माराम ॥ ८ ॥

आत्मामें साताशोक केला । सुखडुःखमोक्ता दिसोन आला ।
तिहि देवासी डुःखशोक नाही । माया नदरूप दाविले कांही ।
हरीहरविष्णु निजरूपे सर्वे हि । साचिवानंद परब्रह्म ॥ १० ॥

परब्रह्मी हरिसंकला केवळ । अंतरात्मा देव अस्तंत चंचल ।
आत्मा शानघन ह्यणतो सकळ । चंचलत्व कैसे सांगवै ॥ ११ ॥

निर्मिषायै चिमुखन फिरे । स्वप्रकाशे अस्तंत पसरे ।
सता चैतन्य साक्षित्वे विवरे । निर्गुणे भरे अंतरात्मा ॥ १२ ॥

निर्गुणे आत्मा कैसा मरला । सगुणमाग कैसा सरला ।
परब्रह्म निश्चल कैसा भारला । देवे निरोपाचा ॥ १३ ॥

निश्चल संब्रह्मीचा प्रतिविचला । आत्मा स्वयंप्रकाशे ब्रह्मी मिनला ।
सगुणमागोपायि मार्गे सरला । पंचप्रद्यूषे परब्रह्मी ॥ १४ ॥

परब्रह्मी डुःजेनविले पैक्य जाले । घटावकाशे आकाश संचले ।
संचितप्रारब्धकियमाण जीवासि लगले ।

मुळीं जीवपण आले कोहूने तिं ॥ १५ ॥

जीवपणशिवपण अनादिमाया । बद्धतुक मन है शिवपराया ।
संचितप्रारब्धकियमाण वायां । गुणकमीचमार्गे अहंप्रकृति ॥ १६ ॥

अहंप्रदृतीचा विकार जाला । कोणिह आत्मा ह्यणते आकारला ।
अन्वयव्यतिरेके ब्रह्म मजला । सर्वे विमल देवे निरोपावे ॥ १७ ॥
विमलब्रह्म व्यतिरेके जाणावे । सर्वब्रह्म अत्यर्ये सम जावे ।
त्रुद्ग्रह्णीं रावलब्रह्म स्वभावे । विवरेत्प सर्वेष्वर ॥ १८ ॥
सर्वेष्वर रावलब्रह्म उपावि । परब्रह्म केवल निरुपावि ।
यारत्ति वडास्माकमनादि । साहा अनादि केशा जि ॥ १९ ॥
जीवरेश वित्रुद्ग्रह्णी । मुलप्रकृति अविचार अविचोपावि ब्रह्म ।
साहा अनादि शोषेता चमे । परब्रह्म आपण त्वि त् ॥ २० ॥
परब्रह्णीं जात्मा ब्रह्म त्वि मी । अंतरात्मा भूत कैसे स्वामि ।
निश्चन्द्रों चंचल्त्वे आहो । महद्वत कैसे जागावे ॥ २१ ॥
आकाशा उपाथोत सांडले । झागोनि पांचावे भूत बोलिले ।
तैसे परब्रह्म यायेत प्रतीवेचले । खासी माया झगे महद्वत ॥ २२
माचोपाधि ईश्वरसिद्धिते । प्रकृतिपुरुष वेदांतमर्तो ।
अनेतनामी जगदीशा क्षणतो । अनेतनामे कैसी जि ॥ २३ ॥
नानादेशभाषालिपिनामे । नाना त्रिगुणगुणे सुषिकमे ।
अंतरात्मा सर्वतर्यामे । अनेतनामी जगदीश ॥ २४ ॥
अनेतनामी जगदीशा देखिला । अनेतगुणकमी चोलखिला ।
अंजपाजप सांगितला । पाहिजे देवे ॥ २५ ॥
अनेतब्रह्मांडों सोंस्मरणघर्मे । हंससोहं अजपावर्मे ।
अनेत जप हा स्वात्मस्वधर्मे । आत्माराम सोहब्रह्म ते॒ त्वि त् ॥ २६
ब्रह्मनिष्ठांसी साक्षित्य श्रेष्ठ । वृत्तिरप है॑ कैस जि ॥ २७ ॥
सर्वधीसाद्यिभूत गुहतंतमूर्ते । गगतसहरों ब्रह्म अमुर्ते ।
तुयो उ॒मनो अवस्थातीत राहती । आकाशा ब्रह्म सनातन है॑ ॥ २८ ॥
आकाशा शून्य चतुर्विधा देकिले ।
अधोध्वेमध्यशून्य चतुर्शून्य बोलिले ।
चून्यहृते आकाशारुप नाहों वेगङ्ळे । आहे तिके है॑ सांगा जि ॥ २९ ॥
चर्म्यावकाश केवल चून्यरूप । भूतावकाश केवल भूतरूप ।
आत्मावकाश केवल आत्मस्वरूप । ब्रह्मावकाश केवल परब्रह्म ॥ ३० ॥

परब्रह्णीवे अवृद्ध्यान । वाचिंकों कैसे राहील अतुंथान ।
चरीरयोगे मंदवृद्धि होतसे जाण । आत्मवृद्धि कैसी राहेल जि ॥ ३१ ॥
पूर्वीं दुन अस्यास अध्यात्मशश्वरणी । सात्रुमान्त अखं इस्मरणी ।
तेहवृद्धि जीववृत्तिविवरणी आत्मवृद्धि ।
मदवृद्धि कोहूत येरेल है॑ ॥ ३२ ॥
नानावृद्धोसी कमशारीर कारण । संत साधु केवल माहाकारण ।
माहाकारण हि कारिती विस्मरण ।
तरि नामस्मण केवि करिताती ॥ ३३ ॥
नामस्मरण है॑ ब्रह्मरूप । राम ब्रह्म है॑ त्वि सत्यस्वरूप ।
ब्रह्मीं व्यापक अशर रामरूप । वृहत्त्रात् ब्रह्म आत्माराम ॥ ३४ ॥
आत्मा ब्रह्मस्वरूप निष्ठितो । आत्मा जीव नहे संत सर्वेष्वह्यगती ।
तरि जीवासी मोक्ष कैसा सद्गति । देवे तिरोपाचा ॥ ३५ ॥
अहं जीव कारणदेह अश्वान । आश्वानरूप मन संकल्पे बंधन ।
माहाकारणी पावे मुक्तिस्थान । बंधमोक्ष परब्रह्णीं नाहों ॥ ३६ ॥
परब्रह्णीं एक्य आत्मा ब्रह्मांशा । बंध्य मुक्त जीव भनोमास ।
मनोभासासी कैव नाश । देवे निरोपाचा ॥ ३७ ॥
मनाहृति विलक्षण । मनोनाशं आत्मसमाधिलक्षण ।
जहदाजहलक्षण । येक द्यावे येक सांडावे ॥ ३८ ॥
येक सांडावे काय आहो । येक द्यावे काय स्वामि ।
परब्रह्णीं पक्ष्य कैले तुझो । सांडावे मांडावे निरोपावे ॥ ३९ ॥
अद्वैत परब्रह्म अखं ड आहे । संतो दद्यजात खंडिले पाहे ।
उपदेशाक्षममाच बोलून राहे । अनेवाऽन्य ते परब्रह्म ॥ ४० ॥
परब्रह्णीं शानियाचे अवणं संग जाले ।
क्षणतो वेशप ऐजनी ब्रह्मलोकीं बैसले ।
पूर्वेषप कै है॑ सिद्धांत बोलिले । देवे निरोपावे ॥ ४१ ॥
ब्रह्माचेद ब्रह्मव ब्रह्मशानी । विशेष प्रायातीत निर्वाणी ।
त्यांसि चक्र मुक्त ह्यगती पूर्वेषप्तों अश्वानो ।
गजपुर्ढीं गुंतले सुटतो ॥ ४२ ॥

ब्रह्मणा साह मुच्यते ह्यणतो । उक्तमंते जीवासी ऊर्ध्वगति ।
आत्मशाननियांचे लय येथे चि होती ।

ब्रह्मो ब्रह्मांश्च है कैसे जि ॥ ४३ ॥

गगनाकार परब्रह्म । ब्रह्मो ब्रह्मांश्च साधु ब्रह्म ।

सप्तभूमिकातीत विमल ब्रह्म । परब्रह्मो निमित्त है ॥ ४४ ॥

अङ्गसायोज्य विष्णुसायोज्य । शिवसायोज्य ईश्वरसायोज्य ।
निमित्तनिअलब्रह्मसायोज्य । सङ्घरुद्देवं सांगावे ॥ ४५ ॥

नाना मतांतरे सायोज्ये । विश्वेष्य आवाणकृपं स्माजे ।

मायाअविद्यातीत वेदांतबोजे । मोक्ष कैवल्य परब्रह्म ॥ ४६ ॥

मोक्ष कैवल्य येक किं काय । जीवाशिवासी कोण विभांतिभाय ।
अस्ति भाति प्रिय अनवय । सच्चिदानन्द सांगावे ॥ ४७ ॥

जीवाशिवास ईश्वरो मोक्ष जाळा । ईश्वर परब्रह्मस्थिति आला ।
आस्ति भाति प्रिय । सोच्चिदानन्द पदवत्रय ।

विपुलि भ्रासृनि ब्रह्म आद्य । सङ्कुरुनाथं सांगावे ॥ ४८ ॥

सद्ग्रामे आस्त ब्रह्म । चिद्नामे भाति ब्रह्म ।

प्रियनामे आनंदब्रह्म । नामप्राप्तीत जाणावे ॥ ५० ॥

श्रीरामदास्त श्रीगुरुसमर्थस्वामी । सङ्कुरुनाथ स्वानंदधामी ।
वेणीपरंपरा आत्मयारामी । निरिधर ब्रह्मो ब्रह्मरूप ॥ ५१ ॥

इति श्रीआत्मानुभव । वेदशास्त्रीना स्नानुभव ।

सङ्कुरुन्मुखे ब्रह्मानुभव । संतसज्जनो नित्यारिला ॥ ५२ ॥

समाप्त नवम ॥ ५ ॥

॥ श्रीरामसमर्थ ॥

परब्रह्म चिं जालै जग । सुवर्णं चिं जालै नग ।

जालै ते गेलै मग । परब्रह्म गेलै कैसे जि ॥ २ ॥

परब्रह्म जग नग जालै चिं नाहो । सुवर्णपणे ते सुवर्णं चिं पाहो ।
कतो कारण कार्यं काहो । परब्रह्मो बोला नये ॥ २ ॥

ब्रह्म चिं जालै तंतु पट । नहा चिं जालै सृष्टिका घट ।
ब्रह्म चिं सिखुलद्वरी सुभगट । ब्रह्म जालै गेलै कैसे जि ॥ ३ ॥

परब्रह्म जालै गेलै नाहो । सृष्टिका घट पट तंतु चिं पाहो ।
स्वानंदजड्डो चंचल्लत्वं काहो । मायातरंग लक्ष्यं नये ॥ ४ ॥

ब्रह्म चिं डुग्य जालै दहो । तूप येजलै विश्वरुलै मही ।

ब्रह्मो विरश्या सीतोऽण कहि । कालयाचै लागलै ॥ ५ ॥

परब्रह्मो कोहो च लागोना । माया मार्इक शबल ब्रह्म कल्पना ।

कतोकारणकार्यं नाना । विमलब्रह्मो बोलो नये ॥ ६ ॥

परब्रह्म बोज चिं जालै तरु । याचा स्वामि केसा विचार ।
बीज फुटोति निये अङ्कुर । मग बीजत्वं कोडे राहिलै ॥ ७ ॥

कर्ता आश्रिपत्य ईश्वरवर्मे । तिजबोज परब्रह्म विवदेना ॥ ८ ॥

नाना दृष्टांत भाहापुरुष बोलिले । जगदाकारै दृष्टांत ब्रह्मो वर्तेविले ।

ऐक्यभावं दृष्टांत पाहिजेता घेतले । परब्रह्महठी कक्षियां ॥ ९ ॥

परब्रह्मो पावल्यां दहि । कैचो कोडे जीवस्त्रहि ।
जीवाशिवस्त्रीबो गोष्ठी । निराकारी बोलो चिं नये ॥ १० ॥

निराकार चिं जालै आकार । याचा स्वामि केसा विचार ।
आकाराचा होय संद्वार । निराकार कैसे संद्वारलै ॥ ११ ॥

मायाकलिपत नाना आकार । अनाकार तो परमाकार ।
निराकार तो निराकार । आकाशब्रह्म सनातन ॥ १२ ॥

आकाशांबरी चित्रलेपलेखन । अंबरमणिकीणो रोहिणीजीवन ।
रज्जुसंपे मायाभास निरुपण । सर्वं देवं सांगावे ॥ १३ ॥

अंबरचित्र मायाब्रह्म । अधिष्ठान संबैश्वर ॥ १४ ॥

अधिष्ठान ब्रह्म किं संबैश्वर । जेष्ठूनि मायेचा विस्तार ।
ईश्वर परब्रह्म विचार । सर्वं देवं सांगावा ॥ १५ ॥

ईश्वर मायेचं अधिष्ठान । ब्रह्मपञ्चै होय निदान ।

ईश्वर मायोगायि जाण । निरोपायि सद्वस्तु ॥ १६ ॥

असदाकरिता सद् । जडाकरिता चिद् ।
असुखाकरिता आनंद । सोच्चिदानन्द ब्रह्म कैसे जि ॥ १७ ॥

सदसाक्रिलक्षण वहा । जडचिदविलक्षण वहा ।

अद्वाचमुखिलक्षणवहा । साच्चादानंद ब्रह्म पेक्षयत्वे ॥ १८ ॥

भरभरउत्तमपुरुष येक । कि चिकित्थ वेगङ्गाले देख ।
कि कार्य कारण व्यात्य व्यापक । सबेश्वराय सांगावे ॥ १९ ॥

सरनाम पुरुषअविद्योपाधि । अशरनाम पुरुष विद्योपाधि ।

उत्तमपुरुष तो निरोपाधि । कार्यकारण व्यापूर्णियां ॥ २० ॥

द्वालुपणी दोने पक्षी असती । जीविशेषपां विराजती ।

जीव तो विव देसे क्षापती । तरि येक मोक्षा अमोक्षा कां देवा ॥ २१ ॥

ब्रह्मी जीविशेष जेवहां पेक्षय होय ।

तेवहां भोग भोग मोक्षत्व जाय ।

येवहां जीव अविद्यैक पाहे । भोगिताहे कर्मफँडे ॥ २२ ॥

इरिदीता हिरिमोक्ता । तरि जीविशेषसी जाली समता ।

जीविशेष कल्पन अक्ती । सुलङ्घःख्वाती केसी जी ॥ २३ ॥

कर्ती भोक्ता देव अकर्तेरणे । साच्च रातंद सर्वज्ञपां ।

किंचित्तह जीव अहंपां । समानकोटे येहां सर्वेखरी ॥ २४ ॥

फक्षेसमुच्चय तंचमाळा । मायारेवी धालानियां गळां ।

बद्धमुक्तविनोद करवी । भवस्वर्गे दाऊनि हरवी ।

सुडुपदो येचात्व तुरवी । ब्रह्मयोगिणी गुह्यह्या ॥ २५ ॥

जीवमाचासी दावी सुखदुःखसोहळा । परब्रह्म याम विसर्वी ॥ २५ ॥

जीविशेष कल्पन अहंपां । समानकोटे येहां सर्वेखरी ॥ २६ ॥

जीवमाचासी दावी सुखदुःखसोहळा । परब्रह्म याम विसर्वी ॥ २६ ॥

जीविशेष येचात्व तुरवी । ब्रह्मयोगिणी गुह्यह्या ॥ २६ ॥

जीविशेष येचात्व तुरवी । ब्रह्मयोगिणी गुह्यह्या ॥ २६ ॥

जीविशेष येचात्व तुरवी । ब्रह्मयोगिणी गुह्यह्या ॥ २६ ॥

जीविशेष येचात्व तुरवी । ब्रह्मयोगिणी गुह्यह्या ॥ २६ ॥

जीविशेष येचात्व तुरवी । ब्रह्मयोगिणी गुह्यह्या ॥ २६ ॥

जीविशेष येचात्व तुरवी । ब्रह्मयोगिणी गुह्यह्या ॥ २६ ॥

जीविशेष येचात्व तुरवी । ब्रह्मयोगिणी गुह्यह्या ॥ २६ ॥

जीविशेष येचात्व तुरवी । ब्रह्मयोगिणी गुह्यह्या ॥ २६ ॥

जीविशेष येचात्व तुरवी । ब्रह्मयोगिणी गुह्यह्या ॥ २६ ॥

अनादि ज्ञ शाख्यत निर्गुणी । अनादि मायातंत्र सगुणी ।

अनादिब्रह्मावक्तनि केले वो वाळणी । अनादिमाया माहाप्रलङ् ॥ २६ ॥

स्वामी अनादिमायेचे प्रलय बोलिले । ईश्वरब्रह्म सलग ठेले ।

मागुति मायोक्त्र योद्दानि जाले । सहुरराये सांगावे ॥ २६ ॥

अनादिमाया संव्वारलो । नारितपां कारण उरलो ।

आरितपां उन्नदा चालिलो । ईश्वरमती माझतिया ॥ २६ ॥

कतो सर्वेभ्वार आयषाती । आरितवीचा अगुसंचानी ।

नारितमायेचा जन्मगदानी । कायेकारणकर्त्तव्य ॥ २६ ॥

कायेकारणकर्त्तव्य मिथ्या । आहे नाही अवश मिथ्या ।

पराचो ज्ञुतर मिथ्या । पर हि मिथ्या परब्रह्मां ॥ २६ ॥

वंध्या उदंड लेंकुरे ड्याली । वंध्या लेंकुरे भासूने ठेली ।

वंध्या मागुति लेंकुरे प्रसवली । अनेवं विनिया गुणमाया ॥ २७ ॥

मायाउद्भव ब्रह्मी जाले । हेरवंदने डोळां देखिले ।

हेरवंदने संपूर्ण भोजिले । भीमवंदन साभिसी ॥ २७ ॥

नारदनंदनाची दुहिता । निरावलं चारी माता ।

कातिकातनंदनाची नंदन । सनकादि काचे लावीती लग्न ।

गौरिहीर ईश्वरी माया सलग । आरित नारित मंडपां विराजे ॥ २८ ॥

आरित माया नारित माया । विचा माया अवेचा माया ।

वौण माया भौक्तिक माया । दुरत्यप माया वैष्णवी ॥ २८ ॥

व्यापकावेष्टप्सी शारण येती । वेष्टवी माया गुह्यकृत तरती ।

गगनसद्या परब्रह्म लक्षिती । मायामुगजळ मिथ्यतंत्रे ॥ २८ ॥

एवं निर्मल निश्चल परब्रह्म संचले । आकाशगदन्य जेथ बोसरले ।

निरावलंबी बोडुले मांडिले । असांगलग्नाची माया ब्राह्मी ।

ब्रह्मीवागरूप्यवागमटज्योतिषी । उपुण्यलग्नलग्नाची माया ब्राह्मी ।

मग उक्कार पुन जाला तगासी । अर्धनारीतरेभ्वर ॥ २८ ॥

तथा सर्वेभ्वारी तीन तुत । कार्यकृते जाले स्वतंत्र ।

दो दो नेत्रां देवतां विश्व सर्वत्र । दृतीयतेत्री विलपाक्ष ॥ २५ ॥

अनंतचिरुपाश संतसाऽु । ब्रह्मचर्ये करितो निवीण चेष्टु ।
बोधापाद्मनि बोध प्रबोधु । स्वष्टिमध्ये विस्तारले ॥ ४६ ॥

कितेक जोडे निर्माण जाले । प्रकृतिपुरुष दिसोनि आले ।
कितेक ब्रह्मचारि राहेहें । मीरम भागीव सनकादिक ॥ ४७ ॥

हनुमतं नारद हरिहरान्तरारी । अनंत संत देवाचतारी ।
ब्रह्मानुभवे ब्रह्मचारि । परब्रह्म सतातन ॥ ४८ ॥

आदिसद्धयश्चतान । निर्मल्यवस्तु समसमान ।
पूर्णेष्व पुरातन । संतसाऽु चुबयूति ॥ ४९ ॥

संतसाधुवे भक्तेमविलास । जैसे ईश्वरीचे चिद्रिलास ।
किंचडुना तारकब्रह्मविलास । संतसज्जनी स्वानंदघनी ॥ ५० ॥

संत द्याळ सर्वोवरी । ईश्वर वरं वाहेन्द जगो करी ।
संतसाधु जगदेवधारी । कर्मनुसारी सर्वेष्वर ॥ ५१ ॥

संत अद्वेतञ्जुसंधारी । ईश्वर द्रेताद्रेत अभिमानी ।
संत सर्वै ब्रह्मनिर्गुणी । गुणगुणो सर्वेष्वर ॥ ५२ ॥

संतो निरिक्षेली सर्वं माया । ईश्वरांगसंतं तेज्य माया ।
ईश्वर न ऐटे नाना उपाया । संत भेदतो स्वानंदे ॥ ५३ ॥

संतमुखे नामकीतेन हेय । ईश्वरासी नामकीतेन करितो नये ।
संताचा ईश्वर अंकित पाहे । तिष्ठत राहे कथेमध्ये ॥ ५४ ॥

संताचा ईश्वर मिणया । मार्गं पुढे राहे सदा ।

संतासी नाहों जन्मयाधा । ईश्वरासी जन्म अवतार ॥ ५५ ॥

संत मायातीत ब्रह्म निर्गुणी । ईश्वर मूळमायारूपे बडुगुणी ।
संतासी ईश्वर यडुडवी निरंजनी । आपण जागृत जगद्भासा ॥ ५६ ॥

संत साधुसी निकामकमे । ईश्वर सकामे यशस्ते ॥ ५७ ॥

संत लिंद्वद्व देवैत्यांगरी । ईश्वर देवताते संहारी ।
संत विश्वलंपे देवती शीहरि । ईश्वर निजरूपे लपताहे ॥ ५८ ॥

संत साधु केवल ब्रह्ममोळे । ईश्वर मायानटरुप खेळे ।
संती ईश्वर व्यापक देबिले । ईश्वरे भ्रमविले नाना जीव ॥ ५९ ॥

संतासी ईश्वर कमे लाची । कमे उपासना ज्ञान मिरवी ।
संताकरितां ईश्वरपदवी । येद्वये ईश्वर कोण झगे ॥ ६० ॥

संतो सर्वे हि नामरूप केले । संतो अनंतासी जन्मा धातले ।
संतो ईश्वरासी ब्रह्मत्व दिघले । जीवोयाचास नेले परब्रह्मो ॥ ६१ ॥

संत साऽु परज्ञमूति । मूर्ते पाहतां गूर्ते अमूति ।
पुरुषपात्र विवरकोति । अत्माराम जगडुर ॥ ६२ ॥

श्रीरामदास श्रीगुरुसमर्थस्वामी । सङ्कहनाय स्वानंदघामी ।
बैणीपरंपरा आत्मयारामी । गिरिधर स्वरूपे निर्धोरे ॥ ६३ ॥

इति श्रीआत्मानुभव । वेदशास्त्राचा स्वानुभव ।
सदुशुद्धे ब्रह्मानुभव । संतसज्जनो विस्तारिला ॥ ६४ ॥

समाप्त दाहवा ॥ १० ॥ ॥ ५ ॥ -

॥ श्रीरामसमये ॥

तैवी माया निवारी कोण । माया चि माया निवारी अपण ।
ब्रह्मत्वे चि ब्रह्म परिष्टै । अंगे चि आलेगत अंगाति ॥ १ ॥

ब्रैवीचाहं साधुसंत स्वापते । अहमाकार माया आलो चुच्ची ।
अंतो माति ते चि हे गति । आत्मगति कैतो जि ॥ २ ॥

ब्रैवीचाहं ब्रह्माकारस्थिते । अहमाकार गोली चुतो ।
अंतो माति ते चि ते गति । गति अवगति विलशण ते ॥ ३ ॥

अंतकाळों हृतिरस्मरणे । कोळिचर मुक जन्ममरणे ।
द्रव्यद्वारादिके संसरणे । पदार्थनियेन कैसे जि ॥ ४ ॥

पदार्थवस्तु नाशवंत । सर्वोत्तमांश श्रीमगवंत ।
सर्वार्थासी मानूनि अंत । अंत अनंत लक्षाचा ॥ ५ ॥

अंत अनंत पूजों च लक्षिता । सारासाराचार पाहिला ।
आत्मपारामी ध्यास लागला । तिजन्मास स्वरस्त्ररूपी ॥ ६ ॥

अज्ञनमे केळा जो अभ्यास । तो चि अंतो निजध्यास ।
रामरामस्परण साराचारा । नाहों अवकाश विस्तपरूपी ॥ ७ ॥

कंठमयोद जेऊनि निजेआ । तो काय निजतुति विसरला ।
आत्मवृति संवृत डेला । तो काय विसरला आत्माराम ॥ ८ ॥

सहुरुक्षेचा निवाडा । समरणावेसमरणातीत धडा ।

गुरुरुक्षेचा । ते शानी निष्ठडा । आतमारामो आराम ते ॥ ९ ॥

बहुश्रवण बहुरुक्षेचा । बहुचर्ची बहुआरोका ।

योकांतं राम तं निधीर्दी । योकपणासी तं अत कर्दी ।

योकांतं राम तं निधीर्दी । योकपणासी तं अत कर्दी ।

स्वामि मज रंका अमीकाते । वारंवार चापा चापा सप्यै बोलिजेते ।

याचा आवगमं न कळे माते । श्रीगुहदेवं सांगाचा ॥ १२ ॥

चापा तुक्षिया सळ्हाचारमी निजळप आऱुळे ।

सहुरुक्षरुप भावातीत संबळे ।

क्षणउनि चापा चापा अतुचादळे । वारंवार आहो यंथाथी ॥ १३ ॥

स्वामि मी हि श्रीगुरु ताता ताता । अतुचाद करितसे सर्वथा ।

तरस्यमासे तत्वाथे तुक्की देतां । अततीति आतमा ताता जि ॥ १४ ॥

समर्थसी मी योगनिद्रा लागै देइना ।

माशंका आशेप प्रश करितसे नाना ।

संत क्षणतातो किती करिसी चागवव्याना । आनेवीच्यस्वामीपुढे ॥

प्रेक चापर शिखया तुमदा । तुऱ्ये बोलगै माझे योगनिद्रा ।

बोलण्यामाति अघोळणी अगोचरी मुद्रा ।

तुजसीहित पुढे मी निरंजनो ॥ १५ ॥

स्वामि अंतमोर्दी बोलिला निष्ठेताथे । श्रीमुखाचरी खासी यथाथी ।

चापा श्रीमुखवर्दे ते जंबळ असासी । श्रीमुखाचर खासी निष्ठेपौसे ।

श्रीगुरुवाक्याथे सांगितला तुजसी । ते अजंड मजसी अभिन्न ॥ १६ ॥

स्वामीने जा परंते अशानापेसे बोलिले ।

जा परंते भूतापेसे अतुचादळे ।

आरिवंचन किं गाल्पप्रदान दिघले । समर्थेदेवं सांगावै ॥ १७ ॥

चापा जंशूयं यशानापरब्रह्म ते । जा परंते भूतामूर्तिहनि चर ते ।

गाल्पप्रदानी परब्रह्म बिंदु । अनिवेचनी आरिवंचन ॥ २० ॥

अहतानिशर्नो गाळ्पप्रदान । गाल्पप्रदानी ब्रहपददान ।

मंत्रमूल गुरुवाक्य यथार्थ जाण । अतयथाभाषण गुरुमुद्दी नाहो ॥ २१ ॥

स्वामी अनादिमाया कुतके दूळ हरावै । स्वस्वरुपी नीपय तुरावै ।

आदेश शृन्य माझे करावै । गुरुदेवं उरावै सानातन ॥ २२ ॥

अनादिमायाकुतके तुज कळले । तेहां चिं तुजहूने बोगळे गेले ।

स्वामि भूत लगतां मतुव्याते । विषाद वारटो सर्वाते ।

मा तो जग जनक परमात्मा त्याते । महद्वृत कैसे ह्यावै जि ॥ २३ ॥

चापा महद्वृत अवश्य गुहणावै । प्रकृतिपुरुष लप जाणावै ।

तुऱ्येते खुणेसी चापावै । निर्मल निश्चल परब्रह्म ॥ २४ ॥

स्वामि माया कारण शास्त्री परब्रह्म । लाटिके वंध्योवै जनप्रकर्म ।

कार्यकारणकर्तव्यमं । मायेचे किं बहोचे ॥ २५ ॥

चापा परब्रह्म निर्मल निश्चल । अनादि ईश्वर माया कारण केवळ ।

कार्यकारणाचा विचेक सकळ । भूतपरता नाहो रे ॥ २६ ॥

पंचभूतपरते परघळ येक । चिं तुजप्राची चीडिल महद्वृत देख ।

स्वामि असं त्रजासी जडवितो संग । आकाशी उपरवितो तरंग ।

अभंगासी भंगविती चाहरंग । निष्ठेच्छो चंचलतरंग कैसे जि ॥ २७ ॥

चापा केवळ गुरुद्वृत चंचलत्वा आले ।

पेसे कशापि संती नाही बोलिले ।

शब्दब्रह्मां संती चंचलत्व किलिले । जगदाकारे तरंगवत ॥ २० ॥

स्वामि पेसे कोणाच सामध्ये आहे ।

गगन ब्रह्मदोहो तरंग उठवील पाहे ।

नाहित शृन्य गगनासी धायु हालजं न लाहे ।

मा बोहेत ब्रह्मासी माया डिंझील केसी ॥ २१ ॥

चापा धृत्य तुसी गुरुरुक्षेची दहि । आसित भाति प्रिय परब्रह्म बेहि ।

केची कोठ ब्रह्मी तिं तुलहरीतरंगविति । मायामय हे करवणा ॥ २२ ॥

स्वामि रागत्रक्षी तंतु कलिपले । चोतप्रोत आडवे उमे गुंफिले ।

चगत गमनशृन्य संत अतुचादळे । दोतप्रोत योलिले फेसे जि ॥ २३ ॥

बोतप्रीत माया माइक आंति । परब्रह्मो पाचे मूळगाया शांति ।
पूर्वपक्ष संत निरोपिती दृष्टांतो । सोनै अलंकार जगद्वाकारे ॥३४॥
स्वामी जगनगजायमानअवयव । गगनब्रह्म आस्ति भाति निरावयवा
शिवलेण विद्युरलेण तृप साक्षयव । परिणाम ब्रह्मो कैसे जि ॥ ३५ ॥
बापा किंतो पुस्खो बोद्धो दुनि । पूर्वपक्ष माया शोधशोधुनि ।
परब्रह्म होइ बोधबोधुनि । नाना हेतु दृष्टांत साकृतया ॥ ३६ ॥

स्वामी दृष्टांतनोकेत गुडणे तरणे ।

मज आत्मकासेसी लाङनि हाती धरणे ।

मायाजजेनोका मज न माने । श्रीगुरुनमै नमिन मी आत्मा ॥३७॥

श्रीगुरुनमै नमन ते आत्मा । परंतु सोने नको ते, मी आत्मा ।
हेतु सोहं स्वाप्तां तो मी आत्मा । अहंकृति तुयो उपजेल ॥ ३८ ॥
स्वामी अहंभावाचे होयना निरेन । मजला पाहजे गुहदेवदर्शन ।
श्रवण कीरेन नवीचधामजन । संतसज्जनसमागम ॥ ३९ ॥

बापा संतसमगमाचा विचार करिजे ।

आगमनिगमार्थ सिद्धांत जाणिजे ।

जेथीलेथे तत्त्व निवेदिजे । तत्त्वातीत होइजे तत्त्वता वस्तु ॥४०॥
स्वामी तत्त्वता वस्तु मजला न कळे । पुस्पेण सांगणे जाणणे निवेदे ।
जाणीव देवा माझो न गाळे । सायनसंपति मज व्हाचो ॥ ४१ ॥

साधनसंपति आजनम असो । विचा अविचा ब्रह्मो निरसो ।

पंचीकरण तुजला सानकुळ वसो । महावाक्यप्रवेशनो ॥ ४२ ॥

स्वामी पंचिकणे मज आजनमै पुरचलो ।

आहं ब्रह्मास्मिन्मोऽयं सहुरुनाथमातुलो ।

भिन्न किं आभिन्न मी सांगावे ॥ ४३ ॥

बापा उपदेशकमो नं ब्रह्म मी ब्रह्म । पेक्षयमार्दी केवळ पेक्षय ब्रह्म ।

निमेल निश्चल परब्रह्म । ब्रह्मो ब्रह्मपण बोलो नये ॥ ४४ ॥

स्वामी बोलणे चालणे अलंउ लागले ।

पुस्पणे सांगणे हितुगुज आपुले ।

बोलण्यामालि अबोलणे केले । पाहिजे भजला गुरुदेवे ॥ ४५ ॥

अनिवार्य ब्रह्मो बोलणे नाहो । अनिवार्य ब्रह्म ते विते पाहो ।

ब्रह्मैव ईश्वरो ध्यास मात्र काहो । ईश्वर विलयो परब्रह्मी ॥ ४६ ॥

ईश्वरे अधिकृत ब्रह्मो दाकिले । मायुरी ईश्वरत्व कैसे जि आले ।

ईश्वरब्रह्मो उन्हा मायाभान उमे याहिले । किंवा नाही सांगावे ॥ ४७ ॥

ईश्वर परब्रह्मो योगनिद्रा पावला । स दैश्वत माया जायुति थाळा ।

परि अलंउ जायाचा येकांत ब्रह्मो मोडला । नाही च शदा ॥ ४८ ॥

ईश्वर ब्रह्मो मायाहस्तण काही । तरि मरुक मुक देवे केले तिं नाहो ।

देवमरुक तुन्हा तुनरावृति पावले देहो । जनममरण योगावया ॥ ४९ ॥

बापा जनममरणाचा वाती । देवासी लागेना सर्वथा ।

देव अमर ज्याची सत्ता । त्यासी जन्मसृत्यु कैसेनि ॥ ५० ॥

जुनाटपुरुष चड्डा काळाचा । अंत न लगे अनंत आयुर्लयाचा ।

तेंये भलु मुल आत्मायुर्लय साचा । ईश्वरब्रह्मो निमेज ॥ ५१ ॥

ईश्वरब्रह्मो सदैव येकांत । भक्तासी विध्वत्या येकेषणा अंत ।

निमेल निश्चल तेविले निवात । निरंजना हि पेलिकडे ॥ ५२ ॥

ईश्वरी मायाभान निष्ठयवै काही । यामा माया निषेध वाक्य पाही ।

मरीचमृगजळ असोनि नाही । सच्चिदमातु स्वेष्वेष्वरी ॥ ५३ ॥

ईश्वरभातुभांगो सहुरुराया । मरीचमृगांब आहे किं माया ।

ईश्वरी माया न जाय किं विलया । सहुरुनाये सांगावे ॥ ५४ ॥

आदित्यसंवेशरी पेक्षयब्रह्म ध्वावे ।

मन मायाद्विगजळ आहे नाही पुसावे ।

उरवर भूमीस मृगजळ दिसावे । पञ्चुद्विदीसी जीवतुहिज ॥ ५५ ॥

पूर्वपक्षमै निरुपण । सिद्धांती कैसे होय प्रमाण ।

सर्वप्रमाणातीत पूर्ण । ब्रह्म परिपूर्णे सतिराघ्या ॥ ५६ ॥

अविचा विचामान मानिती अविचारे ।

परब्रह्मो मायभान अरोपिती विरे ।

लितिके धोंजेचो लाहानयोर लेंकुरे । साच दिगंबर बोलविले ॥ ५७ ॥

मिथ्या रज्जुचो केली भयानक सरे । कस्यासी नाही साचा दरे ।

ईश्वरी माया काम केदपे । हिमालय ब्रह्मो असमला ॥ ५८ ॥

ज्ञाणोनि सर्वेष्वर्णं शरणं जावै । सङ्कुरुपदौ अनन्यं नहावै ।
योसि सोसि ब्रह्म तं स्वमावै । श्रीगुरुबोधे अखंडित ॥ ५९ ॥

सङ्कुरुपदूप समातनं जैसे तैसे । माहावाक्यविवरणे कठे आपैसे ।
कैंच जोडे पंचोकरणपिसे । आत्माराम निरंजनी ॥ ६० ॥

श्रीरामदास श्रीगुरुसमर्थस्वामी । सङ्कुरुपाथस्वानंदधामी ।
बैणीपरपरा आत्मारामी । निरिधर स्वरूपो निमश ॥ ६१ ॥

मतुरुद्गुर्वं ब्रह्मानुभव । सतसज्जनो विस्तारिला ॥ ६२ ॥
इति श्रीभात्मानुभव । वेदाशाङ्का स्वानुभव ।

समाप्त अकरावां ॥ ११ ॥ ॥ ७ ॥

॥ श्रीरामसमर्थ ॥

ब्रह्मशोनवीण उपदेश । तो डाणे नये विशेष ।
सर्वों सर्वेषं चंचोपदेश । ब्रह्मोपदेश कैसा जि ॥ १ ॥

तारकश्च मंचोपदेश । मंत्रार्थं पाहतां ब्रह्मोपदेश ।
रामं तारकश्च विशेष । श्रुति गजेती वाक्यार्थं ॥ २ ॥

स्वामि श्रौतस्मातीचा कैसा विचार । आश्रमधर्मे पुत्रव्यवहार ।
सन्त्यास ग्रहण निर्धार । गुरुसंप्रदायें सांगिजे ॥ ३ ॥

श्रद्धापत्नीसी ब्रह्मचर्यं अस्पेण । प्राणाश्रिहोत्र शान्त्यज्ञि विवरणे ।
येकांतसेवनों चानप्रस्तु धरणे । आत्मसन्त्यास करणे विचार ॥४॥

आधीं लक्ष द्रव्यसंग्रह स्वतंत्र । तुर्ढिग्रिघणवेवहारं सत्युत्र ।
सद्गुद्धिकांता परमपवित्र । शानाश्रिहोत्र सर्वेदां ॥ ५ ॥

साधुसंतवसंतमासों संपूर्णे । दर्शपूर्णमासये दर्शने रुग्ने ।
नानापञ्चालभं जीव पारिपूर्ण । ब्रह्मसंतपेण ब्रह्मानेद् ॥ ६ ॥

अवभृतस्तनानं त्रिवैष्णवां जारावै । यज्ञमंडर्णी विन्मुख न नहावै ।
भवस्वर्णो उदास होणे । आत्मसन्यास तुल्ये घोणे ।

कर्मसन्यास सदां विवरणे । कर्मस्यासे फलत्यागे ॥ ८ ॥
स्नानसंध्या जपथ्यान देवावैन । विव्योक्तमोजन अध्यय्येत्वनरोधन ।

अव एकीतन निविकल्पयथान । निकामप्रज्ञन गुरुस्तुपा ॥ ९ ॥
योसि सोसि ब्रह्म तं स्वमावै । श्रीगुरुबोधे अखंडित ॥ ५९ ॥

सङ्कुरुपै ब्रह्मसप्तन जाले । मग सन्यासेश्वरणों काँ जि प्रवर्तले ।
आदिगुरु कां जि उपेक्षिले । श्रोपावगुरु लक्ष्मीनियं ॥ १० ॥

आदिगुरुसी कोणिह विन्मुख जाले । बहिरंग कोणिह संपादिले ।
किंचित भोग प्रारब्धयोगे घडले । आश्रमधर्मे करुनियां ॥ ११ ॥

धर्मस्त्रापत्तेवे नर । केवल विष्णुवे अवतार ।
विष्णूसो यें वारंवार । साधुसी यें जापे कैसे जि ॥ १२ ॥

साधुसी यें जापे नहीं । मायामय है निरसिल पाहीं ।
जेझिले तेथे नियोदिले सर्वे हि । ब्रह्मों ब्रह्म त्वि साधुजन ॥ १३ ॥

स्वामि ब्रह्मोचें कैसे अनुसंधान । कैसे समाधिसमाधान ।
कर्मेत्पासना सूतित्यान । नित्यत्रैमित्य लागले ॥ १४ ॥

नाना देशकाळवत्मान । लुख्टुःखमोग मानापमान ।
लाभालाभीं समसमान । ब्रह्मानुसंधान कैसे जि ॥ १५ ॥

नानाडुजेनसंग अवचिता होता । सज्जनसमाधिसुख हारपे तत्वता ।
सत्संग निरंतर धरं जाता । विष्ण्योक्तकमे करवितो ॥ १६ ॥

बापा कर्मे उपासना शान विवरणे ।
मनज्ज्वा माथां सर्वेस्व धर्माचारणे ।

आपण मनातीत सर्वदां राहण । आत्माराम निरंजनी अनुसंधानो ॥

आपण वस्तु स्वतोस्तद देख । क्षणक्षणा पाहाणे आत्माविवेक ।
फळांचे फळ स्वयं कोणिहयेक । अतुसंधान ब्रह्मोचे सांगितिले ॥

निवेदकलपत्रहैं फळ । मजला चावं जि ब्रह्म रसाळ ।
परब्रह्माचा विचार सकल । देवे प्रांजल सांगाचा ॥ १९ ॥

सङ्कुरुनाथं बोलिले केवळ । अचंचलब्रह्मां भासले चंचल ।

प्रकृतिपुरुषनां सकल । खोलिंग पुलिंग चाखाणिलों ॥ २० ॥

नाना नग्नसे चंचलं नामे । त्रिविधं बोलिलों सूषिष्ठकमे ।

निश्चलब्रह्मों चंचलवमे । मूलपुरुष मूलप्रकृति ॥ २१ ॥

आदिगुरु आत्माराम । निमल निश्चल परब्रह्म ।

प्रकृतिपुरुष चंचलवमे । निश्चल ब्रह्मों कैसे जि ॥ २२ ॥

प्रकृतिपुरुषाचा संयोग ब्रह्मों ।
किंवा अनादिप्रकृतिपुरुषे गुणनामकमों ।

नामरूप धराति स्थित्यमीं । ब्रह्मावेगळों च वर्तती ॥ २३ ॥

भागा बहे गुलिले निर्मिळ निश्चल ॥
तेष्यं प्रकृतिपुरुषवाचः संयोग केवल ॥

परब्रह्मं नामदीर्घं जापणे नेगणे । ईश्वरं कृतीर्थं सीर्वेशपणे ।
सत्त्वादत्त्वासी वोलणे । अनादिभाषाया गुणधर्मे ॥ २४ ॥

अदिगुरुर्वं वेन परब्रह्म । प्रकृतिपुरुषवैश्वर्यमि ।
आदि धनादि शुद्धवर्षमि । कोक्षिले पाहिजे ॥ २५ ॥

नामान्तरेद्वचुर्णी अगुणी । गदगीजांहा दिसे नेगर्णी ।
तेष्यं परब्रह्म लिङ्गेणी । प्रकृतिसंगुणी उजीतस्ते ॥ २६ ॥

करनि भक्तीं पुरुषं निर्मिळी । कार्यकर्त्तरंगकृत्ये हेतु प्रकृति ।
निरोधवायु गानीं अभिन्न । प्रकृतिपुरुषं तेस्मि अभिन्न ।

जनी भोक्ता ईश्वरस्त्विति । कर्त्तृं मोगणे प्रकृतिगुणे ॥ २७ ॥

स्वात्मि धाशेप्रकृति जांगित्य ईश्वर । शाक्षीं धोक्तेला हा विचार ।
येष्य माया जाणीच कोळा निर्धार । सर्वेष्व ईश्वर काय जालोग्द० ॥

तुर्येतुर्युं सर्वेष्वर्वचार । शानविशानदत्ता परमगुरु ॥ २९ ॥

हवात्मि गुणातेष्ये गुरुपदब्रह्म । सर्वास्त्रातीत परब्रह्म ।
उत्तमपुरुषं विमलब्रह्म । सर्वेसामित्य कैसं सर्वेष्वर्णो ॥ ३० ॥

वापा सर्वेष ईश्वर आहे लहार । जाणीच माया यक्तदेवी निधारे ।
तुर्येतुर्युं सर्वेष्वर्वचार । शानविशानदत्ता परमगुरु ॥ ३१ ॥

वापा सर्वेष ईश्वर आहे लहार । जाणीच माया यक्तदेवी निधारे ।
तुर्येतुर्युं सर्वेष्वर्वचार । शानविशानदत्ता परमगुरु ॥ ३२ ॥

वापा सर्वेष ईश्वर आहे लहार । जाणीच माया यक्तदेवी निधारे ।
तुर्येतुर्युं सर्वेष्वर्वचार । शानविशानदत्ता परमगुरु ॥ ३३ ॥

वापा सर्वेष ईश्वर आहे लहार । जाणीच माया यक्तदेवी निधारे ।
तुर्येतुर्युं सर्वेष्वर्वचार । शानविशानदत्ता परमगुरु ॥ ३४ ॥

वापा सर्वेष ईश्वर आहे लहार । जाणीच माया यक्तदेवी निधारे ।
तुर्येतुर्युं सर्वेष्वर्वचार । शानविशानदत्ता परमगुरु ॥ ३५ ॥

वापा सर्वेष ईश्वर आहे लहार । जाणीच माया यक्तदेवी निधारे ।
तुर्येतुर्युं सर्वेष्वर्वचार । शानविशानदत्ता परमगुरु ॥ ३६ ॥

वापा सर्वेष ईश्वर आहे लहार । जाणीच माया यक्तदेवी निधारे ।
तुर्येतुर्युं सर्वेष्वर्वचार । शानविशानदत्ता परमगुरु ॥ ३७ ॥

वापा सर्वेष ईश्वर आहे लहार । जाणीच माया यक्तदेवी निधारे ।
तुर्येतुर्युं सर्वेष्वर्वचार । शानविशानदत्ता परमगुरु ॥ ३८ ॥

वापा सर्वेष ईश्वर आहे लहार । जाणीच माया यक्तदेवी निधारे ।
तुर्येतुर्युं सर्वेष्वर्वचार । शानविशानदत्ता परमगुरु ॥ ३९ ॥

वापा सर्वेष ईश्वर आहे लहार । जाणीच माया यक्तदेवी निधारे ।
तुर्येतुर्युं सर्वेष्वर्वचार । शानविशानदत्ता परमगुरु ॥ ४० ॥

वापा सर्वेष ईश्वर आहे लहार । जाणीच माया यक्तदेवी निधारे ।
तुर्येतुर्युं सर्वेष्वर्वचार । शानविशानदत्ता परमगुरु ॥ ४१ ॥

इत्यात्मिं शट्टौषेक्ते गगनवर्ष्माणु । लिस कि आलेत काय मानूं ।
कोस्तुरीके सरारोगेप्रवालाउ । तुर्गंधुर्गेव लागलां कोणासी ॥ ३८ ॥

वापा तुर्गावड्गोध कालवला उदकासी ।
तुर्गावड्गोध लागला जीतवासी ।

तुर्गावड्गोध लागला जीतवासी ॥ ३९ ॥

तुर्गावड्गोध लागला जीतवासी । तुर्गावड्गोध लागला जीतवासी ॥ ४० ॥

तुर्गावड्गोध लागला जीतवासी । तुर्गावड्गोध लागला जीतवासी ॥ ४१ ॥

तुर्गावड्गोध लागला जीतवासी । तुर्गावड्गोध लागला जीतवासी ॥ ४२ ॥

तुर्गावड्गोध लागला जीतवासी । तुर्गावड्गोध लागला जीतवासी ॥ ४३ ॥

तुर्गावड्गोध लागला जीतवासी । तुर्गावड्गोध लागला जीतवासी ॥ ४४ ॥

तुर्गावड्गोध लागला जीतवासी । तुर्गावड्गोध लागला जीतवासी ॥ ४५ ॥

तुर्गावड्गोध लागला जीतवासी । तुर्गावड्गोध लागला जीतवासी ॥ ४६ ॥

तुर्गावड्गोध लागला जीतवासी । तुर्गावड्गोध लागला जीतवासी ॥ ४७ ॥

तुर्गावड्गोध लागला जीतवासी । तुर्गावड्गोध लागला जीतवासी ॥ ४८ ॥

तुर्गावड्गोध लागला जीतवासी । तुर्गावड्गोध लागला जीतवासी ॥ ४९ ॥

तुर्गावड्गोध लागला जीतवासी । तुर्गावड्गोध लागला जीतवासी ॥ ५० ॥

जरि तुज नोहे ब्रह्मातुमव । तरि पाहेला चि पाहे आत्मातुमव ।
चुहुक्कपै शुच स्वातुमव । अध्यात्मश्रवणी पावसी ॥ ५३ ॥

नाना धन संपत्ति लक्षी दीप । मावळतां बैले धनि सर्वे ।
शानेतपति न पाहतां आप । अहतादपे पावसी ॥ ५२ ॥

श्रीपादस्वयं नारथण । अलंड करी बैदातश्ववण ।

विचारवतं सन्यासी तु हि आपण । गुरुक्कण पूर्ण विचारी वा ॥

विविधप्रवालि संविति भाऊ । येक चि आत्माराम साज्जदानंष्ठउ ।
जैसा व्रिसंधे सविता उभाजु । येके चि गगनीं लंब्रह्मो ॥ ५४ ॥

स्थामि बौकार बैनासे देवे सिकाविले ।

बावनमात्राफाल्लोले संपाविले ।

आतां येकों येक अकरा अंफ सांगितले । पाहिजे देवे ॥ ५५ ॥

एक येक परब्रह्म उसरी माया । तीन गुण चतुर्थय काया ।
पंचतत्त्वे द्विष्ठराया । बद्धुणसंपत्त वसेश्वर ॥ ५६ ॥

सप्तभूमिका साधनधर्मो । अष्टदेह साकृति उर्मि ।

नवविधाभालि सवधर्मो । येकावचते दृष्टन्य है ॥ ५७ ॥

येकों येक पेक्ष्य ब्रह्म । गुरुरिष्व दोन्हि परब्रह्म ।
येकावदया है अंकवर्म । साहजसमाधि सांगितले ॥ ५८ ॥

स्थामि मज असंप्रशातसमाधि नाहों । संप्रशात मी भक्तियुक्त पाहों ।

नवविधाभालियोग आचरे काहों । मुक्तदशा मजला कैसि जि ॥

चापा जावनमुक्त तं जगदोऽरारी । सचेतन तं परोपकारी ।
अचेतन साधु निविकारी । विदेह मुक्त शीमंत ते ॥ ५९ ॥

नित्यमुक्त ते योगेश्वर । पाहतां केवळ सवेश्वर ।
लोकाजुग्रही परमेश्वर । लोलाविप्रही भीराम ॥ ६० ॥

भादिनारथण अदिगुरुष । हरिहरविप्रे पूर्ण ब्रह्मांश ।
ग्रहीं ब्रह्मांश ते विपुलंश । स्वसंवेद जगद्गुरु ॥ ६१ ॥

आदिगुरुसी कोणांचे गुरुत्व नाहों ।
स्वस्वरुपीं विस्मरण न पडे काहों ।

परब्रह्म अस्त्रकृप पाहों । अखंडयोग स्वातंत्र ते ॥ ६२ ॥

स्वातंत्री मज परतंत्राची जिंता । निरंतर असौं धावी ति भरावंता ।
जीवन्मुक्त मी श्री अनंता । परब्रह्म कई होइन जि ॥ ६४ ॥

जीवशिवउपाधि शाने सरली । तेवहां च अलंडता तुज ब्रह्मों जाली ।
घटस्तमहरु चिद् माया नेली । आकाशग्रहां ब्रह्म चि नं ॥ ६५ ॥

काया कोशी आत्मा विश्वेश्वर । तारकब्रह्म गुरुसंवेश्वर ।
जीवशेसी मारण आले सुंदर । अंतकरणीं मनकर्णीं ॥ ६६ ॥

विवेणीक्षान पूर्वि च जाले । पूर्वजदेहों गयावर्जन केले ।
कैवल्यदेह मुक्तपुरीसी आले । आले नेले निरसोनियां ॥ ६७ ॥

माते परति काहों च नाहों । यद्रत्वा है स्मृतिवाक्य पाहों ।
पोडशाकर्मी वाक्यार्थी राहों । पोडशाकर्मी येक चि प्रभा ॥ ६८ ॥

आत्मसंन्यासी विचारवतं । तद्वप्त्वे श्रीभगवंत ।
नरनारथण है श्रीमंत । मोक्षश्रिया विराजती ॥ ६९ ॥

मोक्षमुक्ति द्वारां तिष्ठती । भवस्वने गुहणदौं कुरवंडिती ।
संतसज्जन स्वानंदे तोषती । आगमानिगमगुह्यार्थे ॥ ७० ॥

श्रीरामदास श्रीगुहस्तमर्थस्वामी । सहुरनाथ स्वानंदधामी ।
वेणीपरंपरा आत्मयारामी । निरिधर ब्रह्मों ब्रह्मानंदे ॥ ७१ ॥

इति श्री आत्मातुमव । वेदशालींचा स्वातुमव ।
सदुरसुदेह ब्रह्मातुमव । संतसज्जनी विस्तारिला ॥ ७२ ॥

समाप्त वारावा ॥ ७३ ॥

परब्रह्म सिद्धांत लक्षी । केवळ निर्गुण निरंजन ॥ ४ ॥

॥ श्रीराम ॥

येक परब्रह्म सडुरु स्वामि । ईश्वरत्व कोइन परब्रह्मों ।
ईश्वरमायोपाधि ब्रह्मों । वेदशालीं निर्धारिले ॥ १ ॥

परब्रह्म निर्याधि । परब्रह्मों ईश्वरउपाधि ।
ईश्वरपास्ति दोनि उपाधि । माया अविद्या निर्धारिं ॥ २ ॥

माया अविद्या मिथ्यामय । ईश्वरत्व मिथ्या क्षणतां नये ।
कृती भर्ती प्रभु साक्षी । अनंत नासे पूर्वपर्शी ॥ ३ ॥

परब्रह्म सिद्धांत लक्षी । केवळ निर्गुण निरंजन ॥ ४ ॥

निर्दिष्ट निरक्षण जले रेखर । किंचन मनादि निरुद रा संवेशर ।

कर्ताहृष्टोपय परवेशर । क्वात्मप्रयो अनापद ॥ १ ॥

अनामीहित रसवेशर । अवस्थिमाया अस्ति प्रय ।

क्वानतीवेष्टरज्ञात्मासंस्त्रित । अवस्थिमाया अस्ति प्रय ॥ २ ॥

समयक्षम्य संवेश्वर । क्वानत्त्र बन्नेत्तन करो हृष्वर ।

आदिगुरुष अभिमत्तेऽवर । नामस्त्रयवर्ते हा ॥ ३ ॥

प्रथमहर्ती दिव्यतिलक्ष्यवात्ते । क्वोदो नवे गमयनी ॥ ४ ॥

मानस अविचाक अवादि योने । कृपतिरिष्ठतिलक्ष्यवालत्तत्त ।

स्वतन्त्र जैने कालदृश । देवज्ञात्मानि रुद्धे है ॥ ५ ॥

ईश्वरमाये असंहि विशुग । मूर्कमात्मास्त्रिति जनन ।

त्रुषकसंघे लोह वज्रम । ईश्वरसंघे चासवर ॥ ६ ॥

त्रुषक वरमधा नक्ते हृष्वर । जेये चलते वर्षाचर ।

ईश्वर त्रुषक अमाकर । भूमा सरो लालक है ॥ ७ ॥

सुर्वेनसी सूतो असंहि । ईश्वरमात्मा क्षेत्रस्त्रिति ।

दिव्यसी सूत्रा स्त्रीस्ति । एश्वरमात्मा क्षेत्रस्त्रिति ।

निःसारी लाविती संग । असंहि कविती ममया अना ।

परब्रह्म नेत्रक अक्षंता । माया अहित्ता रुद्धेऽवर ॥ ८ ॥

संवेश्वर तो रमाकांत । संवेश्वर तो उम्मन्नान्न ।

रमाकांत उमाकांत । भित्ताभित्त निर्धारे ॥ ९ ॥

भित्ताभित्त भित्ताभित्त । भेद अमेद धरणे हृष्वर ।

हरिहर गुणत लापड़ले । हरिहर गुल्मुख बोलिले ।

गुणमर्दी माया विकारी । नाना विकार उठवी मतातरी ।

विचारावेद विगुणापांद निर्धारे । गुल्मुखावि विनमुख है ॥ १० ॥

मूल्युरुषी पड़लया हृषि । मेद उडे सर्वे हि सुषि ।

अमेद हरिहर लासंश गोषि । परब्रह्मो गति वै है ॥ ११ ॥

ब्रह्मी ग्रस वि विष्णु वैसे । ब्रह्मी ग्रस वि विष्व वैसे ।

ब्रह्मी ग्रसंश नीच यैसे । सहस्रक्षे निर्भारे ॥ १२ ॥

गुरुपद्म निरसे मायाज्ञम । पूर्ण अपूर्ण मायासंश्म ।
एषी अपूर्णातीत उत्तम चर्मे । परब्रह्म जाणावे ॥ २० ॥

परब्रह्मी ब्रह्मांश आही । तरि का संदेह घरितो इचाति ।
विषयमात्मा विषयउर्मी । परब्रह्मी कैशा जि ॥ २१ ॥

प्रब्रह्मी कैहया उर्मी । विषयउर्मी प्राणधर्मी ।

मुख्यप्राणनाथ स्वधर्मी । संसारउर्मी बाधितना ॥ २२ ॥

धानियाती बाधिती विषयविकार । नाना कामकोयमरमडर ।

नानाकृतकेनिशाचर । प्राणनाथे संहारिले ॥ २३ ॥

प्राणनाथे रात्रु संहारिले । तुनुःना रक्तरीज उठत वालिले ।

आहिमहि हे निर्देल केले । दद्रावतारं संवेश्वरे ॥ २४ ॥

संवेश्वरे संवे हि केले । जीवण स्वकर्मि लया नेळे ।

पतितपावन नाम धरिले । सहुरनाथसमये ॥ २५ ॥

सहुरनाथ तारकब्रह्म स्वामि । तरि का भवतुरी तुडतो आही ।

कलिकलमर पातके भूमि । विषयउचिपताचये ॥ २६ ॥

सहुरनाथ करिजे पारापाते । दया करिजेल नारायणे ।

दीरिकथापुराणप्रवर्णने । अवणमन्ते उद्धार ॥ २७ ॥

अवणमन्तने जयास । साक्षात्कारे हृष्व विश्वास ।

सहुरक्षे भवत्वयोमास । निराभास परब्रह्मी ॥ २८ ॥

केवल ब्रह्म नदुरवास । आत्माराम प्राणांती ॥ २९ ॥

देह असतां स्वरूपो राहती । देह पडतां स्वरूपो जाती ।

कैवे जाती कैवे राहती । जेयी ल तेये ब्रह्मांश है ॥ ३० ॥

लंकवलपविकल्पाचे भुररे । हरिसंकल्पे वारले ॥ ३१ ॥

कल्पनेचा साक्षी भात्तमा । साक्षित्व सांडेनि भंतरामा ।
जेयिल तेये पूर्ण भात्तमा । निर्गुण भात्तमा निवेदनी ॥ ३२ ॥

निर्गुण भात्तमा निवेदन । यसंड करिजे अध्यगमन ।
कल्पनात्तमा गुरुवेचमजन । असंडयोगे संयोगी ॥ ३३ ॥

अखंडयोग देवे करावा । पेसा चि योग घडोनि यावा ।
 उद्धसंग स्वामिन ठवावा । सत्संग द्यावा तिरंतर ॥ ३४ ॥
 कारसंग शोधता सवेच नाहो । दुष्ट संग निरंतर पाहो ।
 सहुरसंगे सर्वे काहो । भजनभागये साम्राजये ॥ ३५ ॥
 साम्राज्यपदवीचे संत । असंत दिसती अंतवेत ।
 महंतलोकों केवल हूंत । विषयाविकारी संसारी ॥ ३६ ॥
 संसारी तो जनक विदही । निर्विकारी नित्य पाहो ।
 सीताशीसि कन्या विदही । समाधिषुभेषा कांता हे ॥ ३७ ॥
 तुमेखाकांता सहुरुदिथ । तिश्यग्रात्मक आत्मवृक्षि ।
 आत्मग्रामा ब्रह्मसमाधि । ब्रह्मी ब्रह्मांश निरंतर ॥ ३८ ॥
 ब्रह्मी ब्रह्मांश निरंतर । सगुणभजनी नित्य अंतर ।
 निगुणी निर्गुण गगनांतर । निरजनी निरजन ॥ ३९ ॥
 नवविधभजने प्रेमरंग । सर्वकाळ साथुसंगे ।
 दया करिजेल ज्ञानकोरंगे । सहुरुच चने अभयंकरे ॥ ४० ॥
 विश्वंभर विद्यमान । प्रगटानिशाण देवाचे ॥ ४१ ॥
 भक्ते धर्मसंज धरिले करी । परि रक्षणे देवराचासी निधीरी ।
 कामकोथादि कुतकवैरी । असुरपहारी योगीद ॥ ४२ ॥
 श्रीगुरुराजराजेन्द्र । भक्तभूपति भूदेव महीद ।
 चरणों लगती देवदेवेन्द्र । राजराजेन्द्र जगङ्कुर ॥ ४३ ॥
 राजयोगी भालिक्ययोगी । कर्मयोगी शानयोगी ।
 अष्टांगयोगी नानयोगी । सहुरुपदों मिळाले ॥ ४४ ॥
 सहुरुपदोंचा निधीरु । नदुदेवे करिजे अंगिकार ।
 शानाप्रीचा पूणी विचार । भाष्टपणसी पाहतां मुकले ।
 वल केवल जळाले । पुन्हा नये चि प्रावणी ॥ ४५ ॥
 कादे क्लीपाचूनि कपूर जाला । कपूररीप देवासी उज्जलिला ।
 पुन्हा काढूल्योपोडे जन्मला । हे तो न वडे कल्पांती ॥ ४६ ॥

बीज भाजले उगवेना । भजिंतवासुला जर्म धेना ।
 मनोभावना उपासना । रामी मिनली रामरूपे ॥ ४८ ॥
 गुरुकृपेचा निधीर । वेदशास्त्र पूर्णवेचार ।
 बतुष्टदेव विलक्षण सार । आत्माराम निरंजन ॥ ४९ ॥
 सहुरुकृपेचे माहिमान । सहुरुचमासीसी सामिमान ।
 अनन्य आत्मोनेवेन । मास्ते मीषण वोवाळणी ॥ ५० ॥
 संतसज्जन सर्वे निलाले । हरिहरब्रह्मादेव आले ।
 सहुरुचनाथासी ओर्चिते जाले । अतंत अपार स्वरूपासी ॥ ५१ ॥
 आहं आत्मोति गुरुदेव आसन । अहंबोति गुरुदेव अर्चित ।
 विमलब्रह्मते संतर्पण । तिरंजनोति स्वरूपशेवा ॥ ५२ ॥
 गणनीं संपूर्णे सुमनवृष्टि । कोदाळी स्वानंदसृष्टि ।
 शर्णे लागो बाह्यहृष्टि । सहुरुचायसमर्थी ॥ ५३ ॥
 त्रयोदशवर्णमाचा । तोंबुलप्रसाद शिष्यसत्त्वाचा ।
 कर्णी आकृष्टिं दिव्यवचार । मुख रांडे श्रीरंगे ॥ ५४ ॥
 श्रीरंगते मुख रांडे । भक्तभूपदळ रंगोन नेळे ।
 पीकपात्र सन्मुख चोढविळे । सुरंग रेखिळे श्रीरंगे ॥ ५५ ॥
 श्रीरामसमर्थ जानकीरंग । सहुरुकृपे रंगलो ॥ ५६ ॥
 अत्माराम तिजात्मरंग । भक्तिरंगे रंगलो ॥ ५७ ॥
 व्यानसूल गुरुमूले । पूजासूल गुरुपदस्थिति ।
 मंत्रमूल गुरुचाक्यगति । मोक्षमूल गुरुकृपा ॥ ५८ ॥
 गुरुकृपा गुरुचाक्यगति । आकाशमार्गे गुरुपंथ ।
 पेक्ततो योगीसंतमहंत । रागनगमे निरजन ॥ ५९ ॥
 रागनसहशं ख्यान स्वामीचे । ते चि परब्रह्म आमुचे ।
 आतां काम नाहों वचनाचे । नेति नेति जगङ्कुर ॥ ६० ॥
 गुरुपदे आतां मौनमुद्रा । नित्य गाऊं श्रीरामचंद्रा ।
 सहुरुरामा राजेन्द्रा । गुरुदेवदेवेंद्रा नमो नमो ॥ ६१ ॥
 आत्मातुभवशं पूणे । आत्मातुभवदेव संपूणे ।
 आत्माराम हा परिपूणे । संत सज्जन बोलिले ॥ ६२ ॥

आत्मातुमये शिवं प्रश्न केले । स्वात्मतुमये गुरुदेवे प्रश्न कोहि
नहातुमये भोतवजे तमया जाले । ब्रह्मानंदे स्वानंदे ॥ ६२ ॥
सतीशांचे लहुरुली शुक्लिकेचि पुसिले ।
गुरुदेवे लेव कासी तुन्हःतुन्हा कणिले ।

मुमुक्षुलोकांसी उपयोगा आले । साधकांसी साध्य केले निरजन ।

येक परब्रह्म पावावया । अनेक प्रश्न केले गुरुदेवराया ।

गरबज्ञापार्थवैरिण काही । अध्यात्मंयों प्रश्नोतरो ठाष नाही ।

ओते वके परब्रह्मी पाही । आत्मातुमवी निमित्त हे ॥ ६५ ॥

आत्मातुमय ज्योत्स्ना समात । समये लहुरु ओलिले उदास ।

संतसमेती सङ्कल्पात । लहुरुदेवे अतुवादले ॥ ६६ ॥

अवधारणीचे प्रश्न केले । वेद ग्राहणमे प्रश्न कोहिले ।

येकांत चनी उपवनी । येकांतभुवनी बहुभुवनी ।

नाना उमनवाटिका चारामे । देवदेवालये येकांतधामे ।

अवधारणनं पूर्णकामे । वाच्यात्मप्रयं चाचावे ॥ ६७ ॥

नाना परोपकारकारणे । लहुरुनाथे केले धोवणे ।

वेद चात्मसमतवचने । अध्यात्मप्रयं विवरावे ॥ ६९ ॥

श्रीतामयात श्रीगुरुसमर्थस्वामी । लहुरुनाथ स्वानंदस्वामी ।

विष्णिपरपरा आत्मयात्मामी । शिरिषर श्रीपर्दी स्वानंदे ॥ ७१ ॥

इति श्री आत्मातुमय । वेदशाळीचा स्वातुमय ।

बहुशुले नमाजुमय । इन्द्रसज्जनी विलारिला ॥ ७२ ॥

समाप्त नयोदय संपूर्णस्तु । श्रीपद्मलिलसु ॥ ७३ ॥

॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥

॥ श्रीतामयापणमल ॥

